

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขต
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

อภิรักษ์ สีตพันธ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มกราคม 2559
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม)

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขต
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

อภินันท์ ศิลพันธ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มกราคม 2559

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขต
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

อภิรักษ์ ศิลพันธ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มกราคม 2559

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

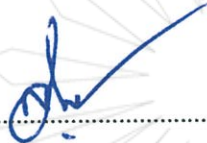
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์และคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ ของ นายอภิรักษ์ ศิลพันธ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

(ดร.ไพรัช พินชมภู)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์)

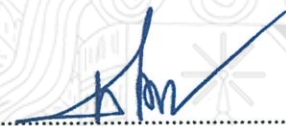
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์อุดม พิริยสิงห์)

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ)

กรรมการ

(ดร.ปัญญา ศิลรัตน์)

กรรมการ

คณะสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พระมหาอรุณ ปญญารุโณ)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

วันที่ 8 เดือนมกราคม พ.ศ. 2559

5620750332072: สาขาวิชา: รัฐศาสตร์การปกครอง; ร.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ/บทบาท/กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

อภิธานศัพท์ ศीलพันธ์: ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด (RESIDENTS' SATISFACTION WITH VILLAGE HEADMAN CHIEFS' AND VILLAGE HEADMEN'S ROLES IN NONGPHOK DISTRICT, ROI ET PROVINCE)
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ : ดร.ไพรัช พันชมภู, Ph.D. ดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์, ปร.ด. 142 หน้า.
ปี พ.ศ. 2559

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน และ3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 367 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามสูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติการทดสอบ ได้แก่ t-test กับการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA / F - test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน และด้านบทบาทความเป็นผู้นำตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 3) ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่สูงไปหาต่ำ สามอันดับแรก ได้แก่ ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ควรเป็นผู้กล้าตัดสินใจ และควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นักคิดและนักประยุกต์ที่ดี

562075032072 : MAJOR : GOVERNMENT; M.A. Pol. Sc. (GOVERNMENT)

KEYWORDS : SATISFACTION/ ROLES / VILLAGE HEADMEN'S ROLES

APINAN SEELAPAN: RESIDENTS' SATISFACTION WITH VILLAGE HEADMAN CHIEFS' AND VILLAGE HEADMEN'S ROLES IN NONG PHOK DISTRICT, ROI ET PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE: PHAIRAT PHUENCHOMPHOO, Ph.D.; SUWAT JITJUN, Ph.D., 142 P, B.E. 2559

This research served the purposes: 1) to gauge residents' satisfaction with village headman chiefs' and village headmen's roles in the authorized area of Roi Et province's Nong Phok district, 2) to compare the former's satisfaction with the latter's roles to variables of the former's genders, ages, educational levels and occupations, and 3) to examine suggestions for the latter's roles in the preceding district. The sampling group comprised 367 household chiefs in the district, setting it through Taro Yamane's table. The research instrument was five-rating scale questionnaires, in which each of the whole questions of the questionnaires amounted to 0.94. The statistics utilized for processing data incorporated frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-way ANOVA) by making use of the computer software package.

Outcomes of the research findings: 1) Residents' satisfaction with village headman chiefs' and village headmen's roles in the authorized area of Roi Et province's Nong Phok district has been rated 'fair' in the overall aspect, as has been done in a single aspect taken into consideration. All four aspects placed in descending orders of means were those of: i) rendering services to people ii) running administration and restoring peace and orders resolving problems of poverty eradication and playing their leadership roles respectively. 2) The hypothesis testing results: Residents' genders, ages, educational levels and occupations have not significantly correlated with differences in their satisfaction with the latter's roles in the above district. Thereby, such results are not in conformity with the reformulated hypotheses. 3) The former's suggestions for the latter's roles in descending order of three frequencies: The latter should: i) play their active roles in holding responsibility, ii) dare make decisions, and iii) be initiative and creative thinkers and good appliers.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ ดร.ไพรัช พันชมภู อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อุดม พิริยสิงห์ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ และดร.ปัญญา ศิลรัตน์ คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาในการตรวจสอบข้อบกพร่องจนทำให้สารนิพนธ์สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ นายปรีดี หอมพนา นางสาวศิริพร กุลนาม และนางวาสนา ตาราณี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ตำบล ซึ่งได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความรู้ทางวิชาการ ตำรา เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้ ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือสนับสนุน

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณแต่บิดามารดา ครู อาจารย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนให้มีสติปัญญา และคุณธรรมเครื่องซึ่งนำความสำเร็จในชีวิต

อภิรักษ์ ศิลพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.....	23
สภาพพื้นที่ใช้ในการวิจัย.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	63
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	68

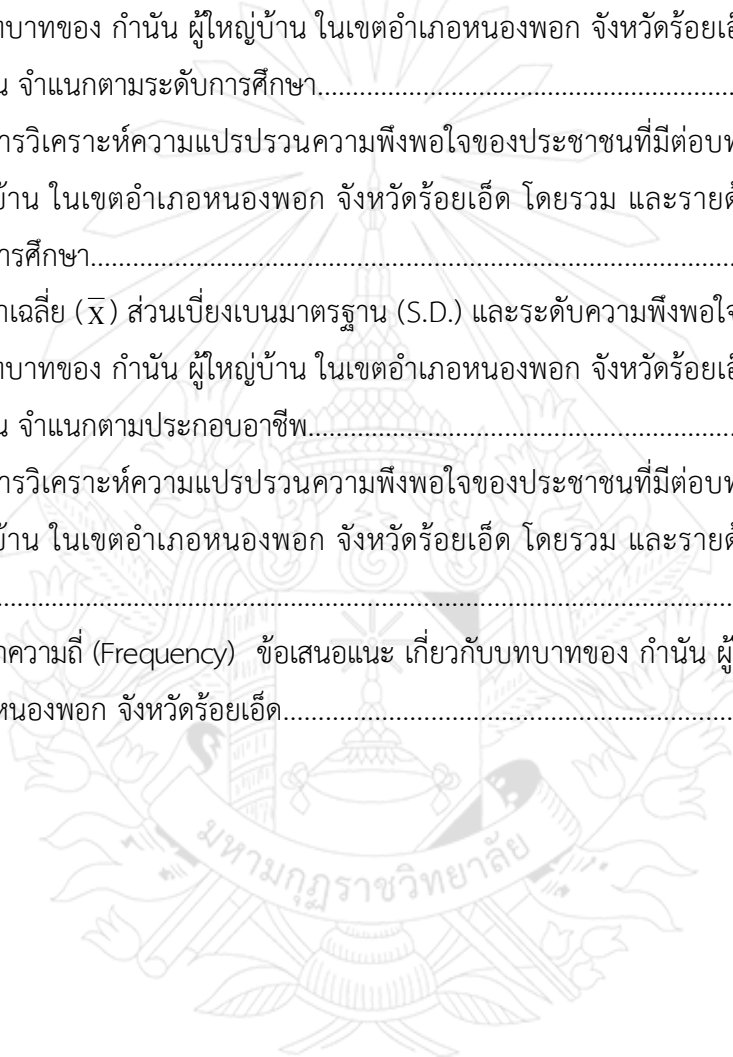

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	98
สรุปผล.....	99
อภิปรายผล.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	108
บรรณานุกรม.....	113
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการ.....	119
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย.....	121
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	125
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม.....	127
ภาคผนวก จ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	135
ภาคผนวก ฉ ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	138
ประวัติผู้วิจัย.....	143

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามตำบล และเพศ.....	67
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	78
4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....	78
4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา.....	79
4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประกอบอาชีพ.....	79
4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และ รายด้าน.....	80
4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาท ความเป็นผู้นำ โดยรวม และรายข้อ.....	81
4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการ บริการประชาชน โดยรวม และรายข้อ.....	82
4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการ ปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวม และรายข้อ.....	83
4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไข ปัญหาความยากจน โดยรวม และรายข้อ.....	84
4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ.....	85
4.11 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน เขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามเพศ.....	86

4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามอายุ.....	87
4.13 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ.....	88
4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา.....	90
4.15 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา.....	92
4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามประกอบอาชีพ.....	93
4.17 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามอาชีพ.....	95
4.18 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด.....	96

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสมัยก่อน (สมัยอยุธยา) มีหน้าที่ควบคุมสินค้าและจัดเก็บภาษีอากรการค้าเท่านั้น ดังปรากฏในกฎหมายอาญาหลวงซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 1895 บทที่ 36 มีใจความว่า “พระเจ้าอยู่หัวทรงมีบัญญัติให้การซื้อขายสิ่งของตามถนนตลาด (ราคาตลาด) และผู้ซื้อขายทำเกินพระราชบัญญัติไว้มิได้ ซื้อขายตามถนนตลาด มักซื้อถูกขายแพงนอกพระราชบัญญัติ ท่านว่าละเมิดพระราชอาญา ถ้ากำนันตลาดมิได้กำชับว่ากล่าวและให้ลูกตลาดซื้อขายแพงกว่าถนนตลาดที่พระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติไว้ว่า ให้เอากำนันตลาดใส่ชื่อไว้ 3 วัน แล้วทวนด้วยไม้หวาย 25 ที” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547 หน้า 50) ต่อมาถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กำนันก็มีอำนาจหน้าที่เพียงเล็กน้อย คือ 1) รักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ 2) ป้องกันการโจรกรรมผู้ร้าย และ 3) ถ้าเป็นความทะเลาะวิวาทเล็กน้อย กำนันเปรียบตกลงกันได้เว้นแต่ไม่ยอมตกลงกัน ถ้าเป็นความฉกรรจ์ เช่น กับความปล้นฆ่ากัน ฟันกัน มีบาดแผลถึงสาหัส กำนัน (ถึงจะอยู่ใกล้ไกลก็ตามที) ต้องนำมาส่งหลวงพลตระลาการนายแขวงฯ จะได้ตัดสินว่ากล่าวเปรียบเทียบในส่วนชั้นความไม่ฉกรรจ์ ถ้าไม่ตกลงหรือเป็นความฉกรรจ์ หลวงพลจึงบอกส่งกรุงเก่าหลังจากหลวงเทศวิจิตรวิจารณ์ได้ไปจัดทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ที่อำเภอบางปะอินแล้วก็ให้คิดปรึกษาหารือกันถึงการที่จะจัดปกครองครองขึ้นตามหัวเมืองต่อไป ครั้งต่อมาจึงพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ประกาศใช้วันที่ 20 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ขึ้น ซึ่งถือเป็นแม่บทของการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านในประเทศไทย (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547 หน้า 44)

ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ ไว้จนอาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท การกิจ อำนาจที่กว้างขวางครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในตำบล หมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย และตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้เป็น 10 หมวด กล่าว คือ 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร 2) การรายงานต่อทางราชการ ในการดูแลรักษาความสงบและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ตลอดจนการป้องกันและระงับเหตุร้ายรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่

เกิดขึ้นในตำบลหมู่บ้าน 3) การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร 4) การจัดทำทะเบียน การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญด้านการปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 5) กิจการสาธารณะประโยชน์ ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กำหนดผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบล หมู่บ้านนั้นมียอำนาจปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นหน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ 6) การฝึกหัดอบรมให้ราษฎร รู้จักกระทำการในเวลา 7) การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร 8) การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาสุขภาพอนามัยของราษฎร 9) การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย 10) การที่เกี่ยวกับความอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อยในทางคดี เป็นการปฏิบัติการต่อเนื่องเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547 หน้า 51-60)

ปัจจุบัน อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีอาณาเขตการปกครอง จำนวน 9 ตำบล มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 120 คน หัวหน้าฝ่ายปกครอง อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่ มีบทบาทภารกิจหลักสำคัญ คือ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร การจัดหมู่บ้าน ตำบล ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะการดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาชญากรรมอาวุธสงคราม บ่อนการพนัน แหล่งอบายมุข ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นต้น 2) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การเกษตร การพัฒนากลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม และการอบรมสั่งสอนให้ราษฎรเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นต้น 3) ด้านการอำนวยความสะดวก ธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท การระงับ ข้อพิพาทต่างๆ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น 4) ด้านการบริการ เช่น การให้บริการงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชน ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน ในการเสนอแนะปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนมาสู่ทางราชการ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547 หน้า 52) จะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญตามที่ได้รับมอบหมาย จากหัวหน้าฝ่ายปกครอง แต่ที่ผ่านมา จากการรายงานการประชุมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนองพอก ยังพบข้อร้องเรียนอยู่บ่อยครั้งในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในบทสรุปการประชุม จะต้องให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเร่งพัฒนาบทบาทในด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน อย่างเร่งด่วน เพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เกิดความพึงพอใจ มากยิ่งขึ้น (กรมการปกครอง, 2557, (อัตสำเนา))

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าของที่ฝ่ายปกครอง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางต่อการปรับปรุง แก้ไข และยกระดับการพัฒนาบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้อยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้

1.3.1 ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

1.3.2 ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

1.3.3 ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

1.3.4 ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลหนองพอก ตำบลกกโพธิ์ ตำบลท่าสีดา จำนวน 4,397 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ
- 2) ด้านการบริการประชาชน
- 3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ เขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ได้แก่ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2558 – มิถุนายน 2558

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพต่างกัน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5.4 สามารถนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไข พัฒนาบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคนที่ยากให้เป็นหรือคาดหวัง หรือรู้สึกว่าสมควรจะได้รับ ความรู้สึกชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ทำให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจต่อสิ่งนั้น

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาท หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และได้ออกตามบทบาทนั้นๆ รวมถึงการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม

กำนัน หมายถึง กำนันตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 และเป็นหัวหน้าในการปกครองระดับตำบลซึ่งเป็นกำนันในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 และเป็นผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่ชอบพอใจ หรือประทับใจของประชาชนที่เกิดขึ้นเมื่อเห็นถึงบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในสี่ด้าน ได้แก่

1) **ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ** หมายถึง ความเป็นผู้มีควมรับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ สั่งการชัดเจนไม่คลุมเครือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนักคิดและนักประยุกต์ที่ดี วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก มีวิจรรย์ญาณในการทำงานที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ เป็นผู้นำในการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาได้ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทัน่วงที่ สามารถโน้มน้าวประชาชนให้ทำงานและสร้างความสามัคคีให้เกิดในกลุ่มและในหมู่บ้าน

2) **ด้านการบริการประชาชน** หมายถึง การเอาใจใส่ในประชาชนผู้มาติดต่อขอบริการ อำนวยความสะดวกให้กับช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มาติดต่อขอบริการในเรื่องต่างๆ การจัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ดูแลทุกข์สุขประชาชนเต็มกำลังความสามารถ ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน

3) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** หมายถึง การรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปกติสุข ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของชุมชนให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุขตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากยาเสพติด ให้คำแนะนำ และกล่าวตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย จัดชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนพึงรู้

4) **ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน** หมายถึง การสำรวจประชาชนภายในหมู่บ้าน เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาความยากจน จัดทำแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนากำหนดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับ ปัญหาของ

หมู่บ้าน จัดหางบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เพื่อนำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง แก้ปัญหาความยากจน นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน

อำเภอหนองพอก หมายถึง อำเภอหนองพอก กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งกิ่งอำเภอหนองพอก โดยประกาศยกฐานะบ้านหนองพอกขึ้น เป็นกิ่งอำเภอหนองพอก และต่อมาเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ได้มี พระราชกฤษฎีกา ยกฐานะกิ่งอำเภอหนองพอกขึ้นเป็น อำเภอหนองพอก และเป็นอำเภอที่ 11 ของจังหวัดร้อยเอ็ด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับ สารนิพนธ์ ฉบับนี้ ประกอบด้วย ดังนี้

1) เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับ สารนิพนธ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็นสองเพศ คือ (1) เพศชาย, และ(2) เพศหญิง

2) อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับ สารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็นสามช่วงอายุ คือ (1) 18 - 35 ปี, (2) 36 - 50 ปี, และ (3) 51 ปีขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับงานสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็นสามระดับ คือ (1) ประถมศึกษา, (2) มัธยมศึกษา/เทียบเท่า, และ (3) อนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป

4) อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับ สารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็นสี่กลุ่มอาชีพ คือ (1) เกษตรกรรม, (2) รับจ้าง/ลูกจ้าง, (3) ค้าขาย/อาชีพส่วนตัว, และ (4) รับราชการ/พนักงานของรัฐ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ” ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยเชิงสำรวจ หรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) มีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2.4 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความหมายของความพึงพอใจ องค์ประกอบความพึงพอใจ ความพึงพอใจในการให้บริการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ดังนี้

2.1.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ ในการศึกษา ความพึงพอใจ (Satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2519), หน้า 359.ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า “เป็นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมองเห็นช่องทางหรือโอกาสที่ตนจะสามารถตอบสนองแรงจูงใจที่ตนมีอยู่แล้ว ก็จะทำให้ความพึงพอใจของเขาดีขึ้นหรืออยู่ในระดับสูง หากฝ่ายบริหารจัดให้คนทำงานได้มีโอกาสตอบสนองแรงจูงใจของตนแล้ว ความพึงพอใจของคนทำงานจะสูงและผลงานก็จะได้ดีตามไปด้วย”

สนธิ เหลือบุญนาค (2529, หน้า 20) กล่าวถึง ความพึงพอใจว่าหมายถึง “ท่าทีความรู้สึกความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้ว ในทางบวกพึงพอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน เจตนาดีที่ดีของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้นจะเห็นได้ว่า ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจมีความเกี่ยวโยงกันในลักษณะตรงกันข้าม”

กิตติมา ปริติลลกุล (2529), หน้า 321.ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่า “เป็นความรู้สึกที่ชอบหรือพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ ของงาน และผู้ปฏิบัติงานนั้นได้รับการตอบสนองตามความต้องการของเขาได้”

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529, หน้า 24) อธิบายว่า “ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะจิตที่ปราศจากความเครียดทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดก็จะน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้นและในทางกลับกัน ถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ความเครียดและความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น”

หทัย จำปาเทศ (2533, หน้า 12) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปว่า “ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่นๆ”

สมักร บุรวาท (2534, หน้า 52) ในฐานะนักกฎหมาย มีความเห็นว่า “ความพึงพอใจ” เป็นคำตอบในข้อเท็จจริงเบื้องต้น ที่จะทำให้อรรถาธิบายละเอียดที่เกี่ยวกับความถูกต้อง และความยุติธรรม ตามกระบวนการของกฎหมาย ที่ทำให้อรรถาธิบายขั้นตอนในการคิด และทำของบุคคล”

เดือน คำดี (2536, หน้า 132) กล่าวว่า “ความพึงพอใจ คือปัจเจกบุคคลที่เกิดขึ้นตามพื้นฐานดั้งเดิม และสิ่งมีชีวิตทั้งคนและสัตว์”

โสภานุ พิกุลชัย (2537, หน้า 34) ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง “ผลที่ได้จากการที่บุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานที่ตนทำ ความพึงพอใจหรือทัศนคตินั้นเป็นคำที่ใช้แทนกันได้ และทัศนคติในทางลบจะแสดงให้เห็นถึงความไม่พึงพอใจในงานนั้นๆ อีกส่วนหนึ่ง”

วาริญา ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม (2541, หน้า 92) ในฐานะนักจิตวิทยา มองว่า “ความพึงพอใจ” คือ อารมณ์ของคน และสัตว์ที่แสดงออกมา เพื่อสะท้อนพฤติกรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน ตามคุณภาพของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ”

ยงยุทธ เกษสาคร (2542, หน้า 4) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก (Filling) มีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จตามจุดหมาย (Goals) ความต้องการ (Wants) หรือแรงจูงใจ (Motivation)

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2542, หน้า 320) ได้กล่าวว่า “ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะแวดล้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตใจนี้จะต้องอยู่ยาวนานพอสมควร หรือท่าทางของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทำนองที่พึงพอใจเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย”

สันติสุข ไชยมงคล (2543, หน้า 345) ได้กล่าวว่า “ความพึงพอใจเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวก และลบ ที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่าสิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ ผู้รู้สามารถบอกความแตกต่างได้ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย”

เพลินทิพย์ โกเมศโสภา (2544, หน้า 76) ให้ความหมายความพึงพอใจไว้ว่า “เป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความยินดีหรือความผิดหวังอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่แต่ละบุคคลเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้บริการ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์จริง ๆ เมื่อเทียบกับความคาดหวังเดิมของลูกค้า”

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึก ความชอบ ความสบาย ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่องานของตนเองหรือหน่วยงาน องค์การที่ตนเองทำงานเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปศึกษาในเชิงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะในลักษณะงานที่เกี่ยวกับการให้บริการที่ประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรก ได้แก่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการ ส่วนฝ่ายที่สอง ได้แก่ ผู้รับบริการ

2.1.2 ลักษณะของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการบริการมีความสำคัญต่อการ ดำเนินงานบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะทั่วไปมีดังนี้

1) ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวการตอบสนอง ความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์การเรียนรู้ สิ่งที่จะได้รับตอบสนองแตกต่างกันไปในสถานการณ์การบริการก็เป็นเช่นเดียวกัน บุคคลรับรู้หลายสิ่งหลายอย่างเกี่ยวกับการบริการไม่ว่าจะเป็นประเภทของการบริการหรือคุณภาพของการบริการ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัสบริการต่างๆ หากเป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการโดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

2) ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการ ก่อนที่ประชาชนจะมาใช้บริการได้ก็ตามมักจะมีความคาดหวังในการที่จะได้รับจากบริการนั้นๆ ก่อนเสมอ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535, หน้า 24-37)

สรุปได้ว่า ลักษณะของความพึงพอใจมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ความพึงพอใจที่เกิดจากอารมณ์ในขณะที่เข้ารับบริการ และความพึงพอใจที่ต้องพิจารณาในหลายๆ ด้าน

2.1.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ

อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ (2548, หน้า 172 – 173) กล่าวว่า ความพึงพอใจในบริการของผู้รับบริการเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ให้บริการทั้งหลายต่างหากกลยุทธ์ทางการจัดการ และกลยุทธ์ทางการตลาดมาประยุกต์ใช้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความ

ประทับใจในบริการและกลับมาใช้บริการซ้ำอีก ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่

1) ผู้ให้บริการ กล่าวคือ ในการจัดให้เกิดการบริการแก่ผู้มารับบริการนั้น สิ่งที่ผู้ให้บริการควรจะต้องคำนึงถึงและยึดถือคือ

(1) ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของการบริการรูปแบบการบริการที่ดีจะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการได้ โดยผู้ให้บริการจะต้องทำการสำรวจหรือศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมายเสียก่อน จากนั้นจึงสามารถกำหนดรูปแบบการบริการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการบริการที่น่าประทับใจแก่ผู้มารับบริการได้

(2) ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินคุณภาพ ของการบริการ เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ชัดเจนส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการ โดยทั่วไปองค์การธุรกิจบริการจะทำการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการในหลายๆ ด้าน เช่น อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ ความน่าเชื่อถือของกิจการบริการ ความเต็มใจในการให้บริการ ความรู้และความสามารถในการให้บริการ และบุคลิกลักษณะของผู้ให้บริการ เป็นต้น

(3) ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นตัวชี้คุณภาพและความสำเร็จของงานบริการ เนื่องจากการบริการจะดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการซึ่งการปฏิบัติงาน จะมีคุณภาพนั้น ผู้ให้บริการจะต้องมีความพึงพอใจในงานของตน จึงจะทุ่มเทในการทำงาน และเป็นสิ่งนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2) ผู้รับบริการ กล่าวคือ สิ่งที่ผู้รับบริการมุ่งหวังต้องการจะได้จากการมารับบริการนั้น ก็คือ ความสะดวกสบาย ความรวดเร็วและคุณภาพการบริการที่ดี ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นตัวผลักดันคุณภาพของการบริการของผู้ให้บริการ ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้รับบริการ ดังนี้

(1) ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของ ผู้รับบริการเองซึ่งมุ่งหวังที่จะได้รับการบริการที่ดีจากการที่ได้ไปใช้บริการยังที่ต่างๆ ความพึงพอใจของผู้รับบริการนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ให้บริการจะต้องตระหนักถึงและจัดให้มี อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อที่จะนำเสนอสิ่งที่ดีกว่าแก่ผู้รับบริการ ส่งผลให้ผู้รับบริการได้รับการบริการที่ดีมีคุณภาพมากขึ้นเรื่อยๆ

(2) ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานบริการ ช่วยพัฒนาคุณภาพของงานบริการและอาชีพบริการ เนื่องจากผู้ให้บริการที่มีความพึงพอใจในการทำงานจะทำงาน ด้วยความเต็มใจ ทุ่มเทสร้างสรรค์และส่งเสริมมาตรฐานในการให้บริการ ส่งผลให้คุณภาพ ในการบริการสูงขึ้นและงานบริการกลายเป็นงานที่แพร่หลายมากขึ้น มีบุคลากรที่มีทักษะ และความสามารถเข้าสู่วงการธุรกิจ

บริการมากขึ้น เกิดการขยายตัวของธุรกิจบริการ ส่งผลต่อลักษณะการบริการ ทำให้ผู้รับบริการได้รับการบริการที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นไป

ดังนั้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้มาใช้บริการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้งานประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเกี่ยวกับการให้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญก้าวหน้าของงานบริการก็คือจำนวนผู้มาใช้บริการ

2.1.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจนั้นสามารถพิจารณาได้จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักการของการให้บริการ ดังนี้

กุลธน ธนาพงศ์ธร (2530, หน้า 47) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความพึงพอใจในการบริการไว้ 2 ประการคือ

1) ความพึงพอใจของผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน จะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจะต้องมีปัจจัยต่างๆ ดังนี้

(1) ความมั่นคงปลอดภัย ในการทำงาน ความมั่นคงที่หน่วยงานทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อถือไว้นับเชื่อใจแก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งชายและหญิง มักจะมีความรู้สึกที่ความมั่นคงปลอดภัยนี้เป็นประการแรก ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และความต้องการความมั่นคงปลอดภัยจะมีเพิ่มมากขึ้นตามอายุของผู้ปฏิบัติงาน

(2) โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน จากผลการวิจัยหลายเรื่อง การไม่มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานจะก่อให้เกิดความไม่ชอบงานและผู้ชายจะมีความต้องการโอกาสก้าวหน้าในการทำงานสูงกว่าหญิง ความต้องการเรื่องนี้จะลดลงเมื่ออายุมากขึ้น

(3) ค่าจ้างหรือรายได้ และโอกาสก้าวหน้าในการทำงานจะมีความสัมพันธ์กับเงิน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานมักจะจัดอันดับค่าจ้างไว้ในอันดับสูง แต่อย่างน้อยก็โอกาสความก้าวหน้าในการทำงานและความมั่นคงปลอดภัย องค์ประกอบนี้ก็มีผลให้เกิดความไม่พึงพอใจมากกว่าความพึงพอใจ

(4) สภาพการทำงาน การควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชา เป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดความพอใจและไม่พอใจต่องานได้

(5) ลักษณะที่แท้จริงของงานที่ทำ ตรงกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานหากได้ทำตามที่เขาถนัดเขาก็จะเกิดความพึงพอใจ

(6) ผลประโยชน์ตอบแทน ได้แก่เงินบำเหน็จ บำนาญ ค่ารักษาพยาบาลเงินสวัสดิการ วันหยุด วันพักผ่อนต่างๆ

(7) ลักษณะทางสังคม การเป็นที่ยอมรับในสังคมในงานที่ทำ การให้สังคมยอมรับ

(8) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาการทำงาน ทักษะระดับการศึกษา บุคลิกส่วนตัว ความเฉลียวฉลาด

(9) คำชมเชยยกย่อง พุดจาอย่างสุภาพ มีผลในการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ

2) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ เป็นความนึกคิด ทักษะของผู้ที่รับจากการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการว่า มีความพึงพอใจอะไรบ้าง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ดังนี้

(1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สภาพการ ทำงาน มีผลต่อความคิด ทักษะในการรับบริการอย่างมาก

(2) ความรวดเร็วในการให้บริการ มีความสำคัญอย่างมากในการทำให้เกิดความพึงพอใจ เพราะผู้รับบริการทุกคนต้องการได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน

(3) การประชาสัมพันธ์ในงานที่ให้บริการ เพื่อให้ทราบขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติ หลักฐานเอกสารที่ต้องการใช้อะไร มีการกำหนดขั้นตอนอย่างไร รู้ว่าจะได้รับผล การบริการอย่างช้าเมื่อไร ชี้แจงเหตุผลการดำเนินการติดต่อต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี ต่อการดำเนินงาน

(4) ระบบการทำงาน หน่วยงานมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติอย่างไร ผู้รับบริการมีความเข้าใจในการบริหารงานขององค์กรมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความเข้าใจ มากก็จะมีเหตุผลเข้าใจในขั้นการปฏิบัติทำให้เกิดมีความพอใจได้มากกว่าผู้ที่ไม่รู้ กฎ ระเบียบ

(5) ความยุติธรรมในการให้บริการ ผู้รับบริการชอบให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการเสมอกันหมด มิใช่เลือกปฏิบัติ มีความเท่าเทียมกันในการให้บริการ

(6) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงาน การพุดจาที่ดีของเจ้าหน้าที่ให้บริการ การช่วยแนะนำชี้แจงในการบริการ มีความสัมพันธ์ในแง่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีของผู้รับบริการนั้นๆ ลดความไม่พึงพอใจในการให้บริการ

(7) คุณภาพของการให้บริการ ความถูกต้องของผลการบริการว่าดำเนินการไปได้ถูกต้องตรงตามความต้องการหรือไม่เพียงใด หากการให้บริการมีความถูกต้องก็จะทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจมาก

กุลندا โชติมุกตะ (2538, หน้า 48) ได้สรุป ปัจจัยที่มีผลและเป็นสาเหตุให้ผู้ให้บริการเกิดความพึงพอใจหรือไม่ พึงพอใจในบริการซึ่งครอบคลุมงานบริการ และสอดคล้องปัจจัยพื้นฐานของประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยด้านระบบการให้บริการ หมายถึง องค์ประกอบและเครือข่ายที่สัมพันธ์กันของกิจกรรมบริการต่างๆ ได้แก่

(1) ความสะดวกสบายในเงื่อนไขของการใช้บริการ ซึ่งจะดูความยากง่ายและความมากน้อยของเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสิทธิในการใช้บริการ หากเงื่อนไขน้อยจะมีโอกาสเกิดความพึงพอใจสูง

(2) ความพอเพียงทั่วถึงของการให้บริการ จะพิจารณาจากปริมาณของการให้บริการนั้นว่ามีความครอบคลุมพื้นที่หรือกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

(3) การมีคุณค่าใช้ประโยชน์ของบริการที่ได้รับ จะพิจารณาผลลัพธ์ของบริการ (Out-come of service) ที่ถูกผลิตออกมาในขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการนั้นๆ ว่า มีการใช้สอยหรือประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ (User) มากน้อยเพียงใด

(4) ความคุ้มค่าต่อธรรมในราคาของการบริการที่ให้ หมายถึง ความเหมาะสมหรือไม่กับราคา จำนวนค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บ

(5) ความก้าวหน้าและการพัฒนาระบบบริการ เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตว่าดีขึ้นในเชิงปริมาณและคุณภาพมากน้อยขนาดไหน

2) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ คือ ขั้นตอนต่างๆ ของการให้บริการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นของกิจกรรมการบริการ (Final work flow) ประกอบด้วย

(1) ความสะดวกของการติดต่อขอใช้บริการ ได้แก่ ความยากง่ายของการขอใช้บริการ

(2) ความรวดเร็วของขั้นตอนการให้บริการ ได้แก่ ความมากน้อยของจำนวนขั้นตอนและความรวดเร็วของการดำเนินขั้นตอนต่าง ๆ ที่ประหยัดเวลา

(3) ความสม่ำเสมอต่อเนื่องของบริการที่ให้ ได้แก่ อันตรายที่เกิดจากกระบวนการให้บริการ

3) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ได้แก่ บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในกิจกรรมการบริการของสถานบริการนั้น

(3) ความเอาใจใส่ในงานของเจ้าหน้าที่ หมายถึง ความสนใจและตั้งใจทำงานในหน้าที่ให้บริการ

(4) ความเสมอภาคของการให้บริการ หมายถึง การแสดงออกต่อผู้มาใช้บริการในลักษณะยิ้มแย้ม แจ่มใสหรือบึ้งตึง รวมถึงการพูดจาแบบสุภาพอ่อนโยนหรือกระด้าง หยาบคาย เป็นต้น

(3) ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ให้บริการ หมายถึง ความไว้วางใจเชื่อใจได้และตรงไปตรงมาต่อเจ้าหน้าที่ให้บริการโดยไม่เรียกร้องประโยชน์ใดๆ จากผู้ใช้บริการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช, (2535, หน้า 38-40) กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกของผู้รับบริการต่อการให้บริการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญๆ มีดังนี้

(1) สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวกเมื่อประชาชนมีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเล ที่ตั้ง และการกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ

(2) การส่งเสริมแนะนำการบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้น ได้จากการ ได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการไปใน ทางบวก ซึ่งหากตรงกับ ความเชื่อถือที่มีก็จะมีความรู้สึกกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการบริการ ตามมาได้

(3) ผู้ให้บริการ ผู้บริหารการบริการและผู้ปฏิบัติบริการล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาท สำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วาง นโยบายการบริการโดยคำนึงถึงความสำคัญของประชาชนเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความ ต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานบริการที่ตระหนัก ถึงประชาชนเป็นสำคัญ แสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการที่ลูกค้าต้องการด้วยความสนใจ เอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ

(4) สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการมี อิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับการ ออกแบบอาคารสถานที่ การตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการ ให้สีสันทน การจัดแบ่งพื้นที่เป็น สัดส่วน ตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้งานบริการ

(5) กระบวนการบริการ วิธีการนำเสนอบริการในกระบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน ประสิทธิภาพของการจัดการระบบการบริการส่งผลให้การปฏิบัติงาน บริการแก่ลูกค้ามีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพ เช่น การ นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลของการสำรองห้องพัก โรงแรม หรือสายการบิน การใช้เครื่อง ฝากถอนเงินอัตโนมัติ การใช้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับโอนสายในการติดต่อองค์การต่างๆ การประชุม ทางโทรศัพท์ การติดต่อทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นซึ่งผันแปรไปตามปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ ช่วงเวลาหนึ่งบุคคลอาจจะไม่พอใจต่อสิ่งหนึ่งเพราะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ แต่ในช่วงหนึ่งหากสิ่งที่ คาดหวังไว้ได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้อง บุคคลก็สามารถเปลี่ยนความรู้สึกเดิมต่อสิ่งนั้นได้อย่าง ทันทีทันใด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

แต่ในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ดังนี้

2.2.1 ความหมายของบทบาท

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520, หน้า 46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท เป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพ ใดแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สุพัตรา สุภาพ (2522, หน้า 52) ได้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาท (Status and Role) คือ การที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้นเป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมโดยส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมี หน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะ บุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

นิพนธ์ แจ็งเอี่ยม (2524, หน้า 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ การแสดงออกหรือ พฤติกรรมหรือการปะทะสัมพันธ์เกี่ยวกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในกลุ่มสังคม

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527, หน้า 50) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “บทบาทหน้าที่ ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะถูกคาดหวังจากสังคมนอบด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทาง สังคม(Socialization) และการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะมีความถูกต้องเหมาะสม เพียงใดขึ้นกับปัจจัย 3 ประการ ดังนี้”

- 1) ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ
- 2) ประสิทธิภาพของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
- 3) บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาท

ณรงค์ เส็งประชา (2530, หน้า 89) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคม กำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

งามพิศ สัตย์สงวน (2535, หน้า 73) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวัง สำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่ คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมถึงสามารถ คาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2529, หน้า 14) ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท” ตามแนวคิดทางสังคม วิทยาว่า คำว่า “บทบาท” (Role) โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ใน 2 นัย คือ **นัยแรก** พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียก ต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น **อีกนัยหนึ่ง**

พิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น (Socially Interacted)

ตามนัยแรก “บทบาท” เป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมซึ่งถูกทำให้แตกต่างกัน โดยคุณสมบัติ และพฤติกรรมของเขาที่มีปทัสถาน บทบาทแสดงให้เห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกสังคม ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณารวมกันทั้งสองนัยแล้ว บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของบทบาทที่

อุทัย หิรัญโต (2530, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มและสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาท จึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

ประกาศ ศิลปรัศมี (2539, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมคาดหวัง หรือกำหนดไว้นั่นเอง

สุชา จันท์ธอม (2539, หน้า 241) ได้กล่าวถึง “บทบาท” (role) ไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมนี้อยู่กับสภาพของเขาด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี บทบาทของรัฐมนตรี ตลอดจนบทบาทของบุคคลทั่ว ๆ ไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้าน คนรับใช้ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมาความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพของจิตใจ แรงจูงใจและอื่น ๆ ในบางกรณีเราจะพบว่าบุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้าน และอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ต้องรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน อาจจะมีคามยุ่งยากขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ

สุพัตรา สุภาพ (2540, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า “บทบาท” (role) คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อบทบาทคือต้องเลี้ยงลูกเป็นครูบทบาทคือ สั่งสอน อบรมนักเรียนได้ดี เป็นคนใช้บทบาทคือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 602) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ บทบาทจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่างๆ มีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทในแง่มุมมองต่างๆ

จางง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2543, หน้า 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพ เป็นโครงสร้างของสังคม เป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

กังวาลย์ บัวจิบ (2544, หน้า 9) ได้สรุปในเรื่องของบทบาท ไว้ดังนี้

- 1) บทบาทที่กำหนดไว้ (role prescriptions) คือหน้าที่ที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทจะต้องทำอะไรบ้าง
- 2) บทบาทที่กระทำจริง (role descriptions) คือหน้าที่ที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาท
- 3) บทบาทหน้าที่ถูกคาดหวัง (role expectations) คือหน้าที่ที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทควรจะทำอะไร

วิชา ชะบางบอน (2545, หน้า 20) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ

- 1) บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่นๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งชี้ไปถึงหน้าที่อันควรกระทำ
- 2) บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตามตำแหน่งนั้น ๆ
- 3) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั่นเอง

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การแสดงพฤติกรรมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมไปตามสถานภาพหน้าที่ตามที่สังคมนั้น ๆ คาดหวัง หรือกำหนดไว้

2.2.2 องค์ประกอบของบทบาท

องค์ประกอบของบทบาท มีนักวิชาการได้อธิบายไว้มีประเด็นสำคัญที่จะได้นำมาศึกษา ดังนี้

ชะลอ ธรรมศิริ (2516, หน้า 13) ได้อธิบาย และได้กำหนดองค์ประกอบของบทบาทของผู้นำควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถหลายด้าน
- 2) ต้องเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด
- 3) ต้องเป็นที่รักใคร่เชื่อถือ
- 4) ต้องเป็นผู้มีจิตใจ เข้มแข็ง อดทน

- 5) ต้องเป็นผู้มีความตั้งใจจริง กระตือรือร้น
- 6) ต้องเป็นผู้มีมารยาทในสังคมดี
- 7) ต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง
- 8) เสียสละ ใจกว้างขวาง
- 9) ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 10) ชอบรักษาระเบียบวินัยและยุติธรรม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529, หน้า 96) กล่าวว่า บทบาทของผู้นำจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ประการดังนี้

(1) ผู้นำที่มีความสามารถ ประกอบด้วย ความมีปัญญา ไหวพริบ การตื่นตัวเสมอทันต่อเหตุการณ์ การใช้เวลาและภาษาที่ถูกต้อง ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มเป็นของตนเองและความเป็นผู้มีการตัดสินใจปัญหาที่ดี

(2) ผู้นำที่มีความสำเร็จเป็นความสำเร็จทางด้านวิชาการ แสวงหาความรู้ความสำเร็จทางการกีฬา

(3) ผู้นำที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่คนอื่นพึ่งพาได้ มีความคิดริเริ่ม มีความสม่ำเสมอมั่นคงอดทน กล้าพูดกล้าทำ มีความเชื่อมั่นตนเอง และมีความปรารถนาที่จะเป็นเลิศหรือทะเยอทะยาน

(4) ผู้นำที่มีส่วนร่วม คือมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสังคม ให้ความร่วมมือ จักปรับตัว และมีอารมณ์ขัน

(5) ผู้นำที่มีฐานะทางสังคมคือมีตำแหน่งฐานะทางสังคมเป็นที่รู้จักทั่วไป

(6) ผู้นำที่มีความรู้สภาพการณ์คือสามารถรู้สภาวะทางจิตใจของคนในระดับต่าง ๆ รู้ฐานะทักษะ ความต้องการและความสนใจของผู้ได้บังคับบัญชา รู้ในวัตถุประสงค์ขององค์การที่จะต้องทำให้สำเร็จ

อรุณ รักธรรม (2533, หน้า 200-204) กล่าวว่า บทบาทของความเป็นผู้นำ จะต้องอาศัยหลักคุณธรรม จึงจะสามารถสร้างความเป็นผู้นำที่ดีได้ และทำให้บทบาทนั้นประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้ตามเกิดการยอมรับ องค์ประกอบสำคัญใน **ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ** ต้องมีดังต่อไปนี้

1) ความรู้ในการเป็นผู้นำนั้น ความรู้จำเป็นที่สุด เพราะจะเป็นเครื่องมือรักษาสถานการณืต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้นำจะต้องเป็นคนรอบรู้ เป็นพหุสูตร

2) ความคิดริเริ่ม คือ ความต้องการที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งและแสดงข้อคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นโดยผู้นำจะต้องคิดก่อนทำเสมอ และควรมีในตัวผู้นำอย่างยิ่ง

3) ความกล้าหาญ คือ ลักษณะอาการที่ไม่กลัวต่ออันตราย ความลำบากหรือความเจ็บป่วยใดๆ ความกล้าหาญนี้จะต้องมีทั้งกาย วาจาและจิตใจ จึงปฏิบัติการอันเป็นผู้นำที่ดีได้ เพราะผู้นำที่มีความกล้าหาญจะต้องสามารถผจญต่องานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยทุกอย่าง โดยไม่กลัวการต่อต้านขัดขวางใด ๆ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความมั่นใจอีกด้วย

4) ความเด็ดขาด คือ ความสามารถที่จะตัดสินใจได้ทันทีและทันกับเวลาที่เรากำลังต้องการ ทั้งความแน่นอน ชัดเจนไม่คลุมเครือ

5) ความแนบเนียน คือ ความสามารถที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับหรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยกิริยาอาการและวาจาที่ถูกต้องและเหมาะสมโดยไม่ทำให้ผู้ที่เรติดต่อด้านนั้นเกิดความกระด้างกระเดื่องไม่พอใจ

6) ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตนให้ถูกต้องเป็นกลางไม่เอนเอียงในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใดความยุติธรรมที่กล่าวถึงนี้ก็คือความเที่ยงธรรมนั่นเองผู้นำต้องยึดความยุติธรรมจึงจะไม่ทำให้ส่วนรวมขาดความศรัทธาได้

7) ท่าทางที่ดี คือ การแสดงออกซึ่งรูปร่าง ลักษณะกิริยาอาการ ตลอดจนการแต่งกายก็ต้องเหมาะสมถูกกาลเทศะด้วยผู้นำที่ดีต้องมีลักษณะท่าทางที่ดีด้วย

8) ความอดทน คือ ความสามารถทางร่างกายและจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจการหรือหน้าที่สมเหตุสมผลให้บรรลุความสำเร็จได้

9) ความกระตือรือร้น คือ ความมีใจจดจ่อที่ดี และเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่เสมอ

10) ความไม่เห็นแก่ตัว คือ การขจัดเสียความสุขหรือผลประโยชน์แห่งตนเป็นการบังคับไม่ให้เกิดความโลภ ความหลง นั่นเอง

11) ความตื่นตัว คือ ความสุขุมรอบคอบ ไม่ประมาทไม่ยืดเยื้อมีความว่องไวปราดเปรียวอยู่เสมอ

12) ดุลยพินิจ คือ การพิจารณาตกลงใจกับสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

13) ความสงบเสงี่ยมไม่หยิ่งยโสไม่จองหอง แต่มีความพอดี ปฏิบัติตนในขอบเขตที่ติงาม

14) ความเห็นอกเห็นใจเป็นคนที่เมตตาปราณี สงสาร เห็นใจผู้อื่นและรักษามลประโยชน์ของส่วนรวม

15) ความจงรักภักดี คือ คุณสมบัติที่มีประจำตัวบุคคล ที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อผู้อื่นต่อหน้าที่ ต่อรัฐ ต่อหมู่คณะ และต่อส่วนรวม

16) การสังคมนตรี คือ การปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างแนบเนียนและถูกต้อง

17) การบังคับตัวเอง คือ การสามารถบังคับจิตใจ โดยผ่านทางอารมณ์ตัวเอง ไม่หลงในรูปรส กลิ่น เสียง

องค์ประกอบด้านบทบาทความเป็นผู้นำดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านบทบาทความเป็นผู้นำ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ต้องมีความรู้ ความคิดริเริ่ม ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ความแนบเนียน ความยุติธรรม ทำทางที่ดี ความอดทน ความกระตือรือร้น ความตื่นตัว ดุลยพินิจ ความสงบเสงี่ยม ความเห็นอกเห็นใจ ความจงรักภักดี การสังคมนตรี และการบังคับตัวเอง

2.2.3 ลักษณะของความเป็นผู้นำ

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516, หน้า 31) ได้สรุป ลักษณะสำคัญของบทบาท ดังนี้

- 1) บทบาท มีประจำอยู่ในทุกสถานภาพของสังคม
- 2) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมในสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท
- 3) การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ ต้องมีการอบรมกลุ่มเกลาทางสังคม (Socialization)
- 4) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้นอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลนั้นแสดงจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้น รวมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นที่มาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดการแสดงบทบาทขึ้น

บัญชา ชื่นชม (2539, หน้า 13 - 14) ได้อธิบาย ลักษณะของความเป็นผู้นำโดยจำแนกออกเป็น 6 ประการ คือ

- (1) ลักษณะทางกาย (Physical Characteristics) ได้แก่ อายุ ลักษณะท่าทาง ส่วนสูง และน้ำหนัก
- (2) ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) ได้แก่ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และการเชิฐฐานะทางสังคม
- (3) สติปัญญาความรู้ความสามารถ (Intelligence) ได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา ความรู้ความสามารถกับสถานภาพความเป็นผู้นำ เช่น พุดเก่ง ตัดสินใจดี ความรู้ดี
- (4) บุคลิกภาพ (Personality) โดยตรวจสอบปัจจัยด้านบุคลิกภาพ และเสนอแนะว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักจะมีคุณลักษณะของบุคลิกภาพ คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- (5) ลักษณะที่เกี่ยวกับงาน (Task-related Charactristich) ผู้นำตามลักษณะนี้ จะมีความต้องการความสำเร็จและความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (6) ลักษณะต่างๆ ทางสังคม (Social Characteristich) เป็นผู้นำที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น เป็นผู้ที่ชอบการติดต่อพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นและให้ความร่วมมือกับบุคคลต่าง ๆ ดี ซึ่งเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะดังกล่าว มักจะมีส่วนที่ทำให้ความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มเหนียวแน่น

2.2.4 บทบาทผู้นำตามอุดมคติ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2535, หน้า 73) กล่าวถึง บทบาทในอุดมคติสามารถแบ่งได้เป็น 2 ดังนี้

(1) **บทบาทที่รัดกุม** คือ บทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัว ยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกตามบทบาทนั้นๆ อำนาจหน้าที่รับผิดชอบมีระบุไว้ชัดเจนในรูปของระเบียบที่ชัดเจน

(2) **บทบาทที่ยืดหยุ่นได้** คือ บทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดากำหนดไว้กว้างๆ ทั่วไป ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะของบิดา เป็นต้น แต่พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจแปรผันไปได้มากพอสมควรระหว่างบิดาแต่ละคน

นอกจากนี้ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ ยังได้แยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ประเภท คือ

(1) **บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role)** เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ที่มีสถานภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

(2) **บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role)** เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

(3) **บทบาทที่แสดงออกจริง (Actule or Enacted Role)** เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสังคม เช่น การกอดตัวของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริง อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ได้

สรุปได้ว่า บทบาทนั้น สามารถประมวลได้ ดังนี้

- ก) บทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role)
- ข) บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected Role)
- ค) บทบาทที่รับรู้ (Percived Role)
- ง) บทบาทที่ได้รับ (Percived Role)
- จ) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role)
- ช) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role)

สังคมเป็นเครือข่าย (Network) ของตำแหน่งทางสังคมหรือสถานภาพ โดยปัจเจกบุคคลเป็นผู้แสดงบทบาท แต่ละตำแหน่งมีความคาดหวังเป็นกรอบให้ผู้ดำรงตำแหน่งต้องแสดง ดังนั้น แต่ละสังคมจึงประกอบด้วยเครือข่าย สถานภาพและความคาดหวังจำนวนมากนั่นเอง

เมื่อพิจารณาประเภทและคุณลักษณะของผู้นำ ตามที่นักวิชาการได้กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าผู้นำแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะการเป็นผู้นำที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการำนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำหมู่บ้านที่มากจากการเลือกตั้งเป็นผู้นำที่ต้องการของประชาชนในหมู่บ้านคือเป็นผู้นำที่มีเหตุผล มีบทบาทในหลักการ มองการณ์ไกล สุขุม รอบคอบ มีความเป็นผู้ใหญ่ มีเมตตาธรรม มีความยุติธรรมใช้พระคุณมากกว่าพระเดช สนับสนุนการมีส่วนร่วม สนับสนุนการทำงานร่วมคิดร่วมทำ มีมนุษยสัมพันธ์ จริงใจ คิดไวทำไว กล้าคิดกล้าตัดสินใจ สร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสเป็นนักประชาสัมพันธ์ เป็นนักคิดใน มีความเป็นนักพัฒนา เป็นนักวิชาการ มีความรู้ความสามารถมีบุคลิกภาพที่ดี มีน้ำใจ เก่งในด้านการประสานงาน ยอมรับอุดมการณ์ของบุคคลอื่นเป็นนักประชาธิปไตยซึ่งดังกล่าวเป็นลักษณะของภาวะผู้นำ

2.2.5 ผู้นำตามบทบาท

แสวง รัตนมงคลมาศ (2522, หน้า 45) ได้จำแนกลักษณะบทบาทไว้ 5 ประการ ดังนี้

- 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตาม อุดมคติ อุดมการณ์หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 2) บทบาทที่เป็นจริง (Actual roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง
- 3) บทบาทที่รับรู้ (Perceived role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภาระกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร
- 4) บทบาทที่คาดหวัง (expecting role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร
- 5) บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวังของอีกในการศึกษาเรื่องบทบาทในแต่ละคู่ นั้น มีหลักการวิเคราะห์ว่าบทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (Role must be Commensuraie) จึงจะมีความสำเร็จสูง หากมีความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) มากเท่าไรความล้มเหลวจะเกิดขึ้น

สงวนศรี วิรัชชัย (2525, หน้า 48) ได้แบ่งลักษณะบทบาทออกเป็น 5 ความหมาย คือ

- 1) บทบาทที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ

2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาท หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ เช่น นักเรียนคาดหวังว่าครูจะช่วยเหลือปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับบทเรียนให้กับตน เป็นต้น บทบาทนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด

3) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติ หรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง

5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติ บทบาทของผู้อื่นในตำแหน่ง

จากการศึกษาบทบาท ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า “บทบาท” หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้ล่วงหน้า บุคคลจะต้องทราบว่าทำอะไร อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สิ่งใด ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมนั้นๆ รวมทั้งการแสดงออกในหน้าที่หรือตำแหน่งที่ดำรงอยู่ด้วย โดยแบ่งออกเป็นองค์ประกอบของบทบาท บทบาทความเป็นผู้นำ บทบาทในอุดมคติ และผู้นำตามบทบาท

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกองบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับกองบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บทบาทในการประสานการดำเนินงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หลักปฏิบัติราชการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และความสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล มีประเด็นรายละเอียดสำคัญที่น่าสนใจที่ศึกษา ดังนี้

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547, หน้า 43) ในชนบทของคนไทยเราแต่เดิมมานั้นมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชน อาศัยกันเป็นกลุ่มแต่กลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง คอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิดต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนขึ้นปัญหาต่างๆก็มากขึ้นความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไปทำให้อยู่รวมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้นจากหลักฐานที่มีอยู่พอสันนิษฐานได้ว่าในสมัยสุโขทัยนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองเอก เมืองโท ดรี และจัตวา โดยแต่ละเมืองมีการปกครอง ดังนี้

เจ้าเมือง (มีตำแหน่งต่างกันตามชั้นของเมือง) ปกครองหลายหมื่นหลังคาเรือนและมีปลัดเป็นผู้ช่วยนายแขวงหรือนายอำเภอ ปกครองคนหลายหมื่นหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อเจ้าเมือง

นายแคว้นหรือกำนัน ปกครองคนหลายพันหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแขวง

นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ปกครองคนหลายร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของไทยมีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า ได้มีการจัดระเบียบการปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือ มีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมืองหนึ่งๆทั้งหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลายๆครัวเรือน แต่มิได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครองโดยเฉพาะ ได้แก่ บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเจ้าเมืองแต่งตั้งเป็นหัวหน้าเมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลก็มีกำนันเป็นหัวหน้าและมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” และหลายตำบลรวมกัน เป็นแขวงก็จะมีหมื่นแขวงเป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็น “เมือง” มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครอง เมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบัน ส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองแบบนี้เป็นแบบที่ยึดถือมาจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ มีการปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลขึ้นเป็นครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปี.ศ. 2435 เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยศิริ) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิบาลวิจิตรวิจารณ์ผู้ได้รับมอบหมายให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ความว่า

“ในขั้นต้นทำบัญชีสำมะโนครัวบ้าน ที่จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลก่อน เสร็จแล้วจึงลงมือแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ต่อไป คือไปจัดรวมครัวที่เป็นเจ้าของบ้านใกล้ชิดติดต่อกันราว 10 เจ้าของเจ้าของหนึ่งจะมีเรือนรวมก็หลังก็ตามรวมเข้าเป็นหมู่บ้าน แล้วเชิญเจ้าของบ้านมาประชุมกันในวัดพร้อมด้วยราษฎรอื่นๆ เมื่อถามทราบว่าใครเป็นเจ้าของบ้านแล้วก็ให้มาร่วมกันขอให้เลือกกันในหมู่ของเขาที่มาประชุมว่าควรจะให้ใครเป็น “ผู้ใหญ่” สังเกตดูเขาตริตรองกันมาก ซุบซิบปรึกษาหารือกันเห็นจะเป็นด้วยเรื่องเกรงใจกัน แต่ในที่สุดก็ได้ความเห็น โดยมากกว่าพวกเขาที่มาประชุมนั้นควรจะเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็เขียนใบตั้งชั่วคราวให้เขาถือไว้ จนกว่าจะมีหมายตั้งให้ใหม่จากทางราชการเมื่อได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านพอสมควรที่จะตั้งเป็นตำบลไว้แล้วข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ไปประชุมที่ศาลาวัดพร้อมด้วยประชาชนในท้องที่นั้น เชิญผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ข้าพระพุทธเจ้าให้เลือกตั้งไว้แล้วมาประชุมพร้อมกัน แล้วขอให้ผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นเลือกผู้ใหญ่คนหนึ่งในหมู่ของเขาว่าใครควรจะได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าว่าการตำบล เมื่อเขาเห็นพร้อมกันเห็นควรผู้ใดแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็ออกหมายตั้งชั่วคราวให้เขาเป็นกำนันตำบลนั้น แล้วข้าพระพุทธเจ้าก็ไปทำอย่างเดียวกันต่อไปทุกตำบล ตำบลใดที่ข้าพระพุทธเจ้าไปจัดตั้งกำนันในวันแรกในวัดใด ข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาพระภิกษุในวัดนั้นมา

ประชุมด้วย พอใครได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็นิมนต์ให้สวดชัยนโตให้พร ”นอกจากทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยดูสภาพท้องที่และความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชน โดยสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพเสนาบดีคนแรกของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศวิจิตรวิจารณ์เดินทางไปดูงานปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่ เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดีจึงได้วางระบบการปกครองหมู่บ้านตำบลเรียกว่า “การปกครองท้องที่” อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรก ที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ ต่างพระเนตรพระกรรณสร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของจตหมายเหตุฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วยหลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มาเป็นเวลานาน 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้

2.3.2 การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547, หน้า 44) ได้กล่าวถึงการแต่งตั้ง และพ้นจากตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ไว้ ดังนี้

1) การแต่งตั้ง

ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกตั้งของราษฎร โดยคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย

- (1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือก
- (2) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (3) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(4) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือกสำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมียศสมบัตินี้และต้องไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (มาตรา 12)

(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(2) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ในวันรับเลือกตั้ง

(3) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีจนถึงวันเลือก และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

(4) เป็นผู้ที่ไม่เสื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(5) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช

(6) ไม่เป็นผู้ที่ร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกจริตจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ตติยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(7) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการการเมืองข้าราชการประจำพนักงานเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

(8) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริตหรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

(9) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปีนับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(10) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษและยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

(11) ไม่เป็นผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ากฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติกฎหมายว่าด้วยศุลกากรกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืนวัตถุระเบิดดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืนในฐานะความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่สามารถออกใบอนุญาตให้ได้กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานะความผิดเกี่ยวกับที่

สาธารณประโยชน์กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งและกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานะความผิดเป็นเจ้าของหรือเจ้าสำนัก

(12) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากราษฎรในหมู่บ้านที่มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนน้อยกว่ากึ่งของจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่งหรือผู้ว่าราชการจังหวัดให้ออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในด้านความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปีนับแต่วันถูกให้ออก

(13) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(14) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้ที่มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นหรือผ่อนผันได้ การเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นมีสาเหตุที่มา 2 ประการ คือ

(1) มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่

(2) ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านว่างลงซึ่งจะต้องมีการเลือกผู้ใหญ่บ้านใหม่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบการว่างวิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อย 1 คน ประชุมราษฎรในหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติจะเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2535 เมื่อเลือกผู้ใดแล้วถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอจะรายงานไปยังจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐานผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก

2) การพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

การพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 14) ผู้ใหญ่บ้านจะออกจากตำแหน่งด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังต่อไปนี้

(1) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้ใหญ่บ้าน (ยกเว้นการลาบวช โดยได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่เกิน 120 วัน)

(2) ออกตามวาระ (5 ปี)

(3) ตาย

(4) ได้รับอนุญาตให้ลาออก

(5) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ

(6) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน

(7) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนน้อยกว่ากึ่งของจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

(8) ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในด้านความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งกำนัน นายอำเภอซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการเลือกตั้ง โดยรับสมัครจากผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นผู้มีสิทธิเลือกกำนันนั้นต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านวิธีการเลือกกำนัน เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2524 และเมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนันให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน กำนันต้องออกจากตำแหน่งเมื่อ

(1) เมื่อต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

(2) ลาออก

(3) ตำบลที่ปกครองถูกยุบ

(4) ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในด้านความประพฤติ หรือความสามารถไม่เพียงพอกับตำแหน่ง

(5) ถูกปลดหรือถูกไล่ออก

การทำการแทนกำนัน ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ในชั่วคราวเวลาใด เช่นไปทางไกลเป็นต้น ให้มอบอำนาจและหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันทำการแทนและให้ผู้แทนนี้มีอำนาจเต็มในตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนันจะมอบหมายหน้าที่แก่ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายในตำบลเดียวกันและบอกกรรมการอำเภอให้ทราบด้วย

2.3.3 อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยจะได้นำมากล่าวถึงมีสามประการ คือ อำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมัยอยุธยา อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายอื่น มีประเด็นสำคัญน่าสนที่จะศึกษา ดังนี้

1) อำนาจหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมัยอยุธยา

กำนันในสมัยก่อน(สมัยอยุธยา) มีหน้าที่เพียงควบคุมสินค้าและจัดเก็บภาษีอากรการค้าเท่านั้น ดังปรากฏในกฎหมายอาญาหลวงซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 1895 บทที่ 36 มีใจความว่า

“พระเจ้าอยู่หัวทรงมีบัญญัติให้การซื้อขายสิ่งของตามถนนตลาด (ราคาตลาด) และผู้ซื้อขายทำเกินพระราชบัญญัติไว้มิได้ ซื้อขายตามถนนตลาด มักซื้อถูกขายแพงนอกพระราชบัญญัติ ท่านว่าละเมิดพระราชอาญา ถ้ากำนันตลาดมิได้กำชับว่ากล่าวและให้ลูกตลาดซื้อขายแพงกว่าถนนตลาดที่

พระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติไว้ว่า ให้เอากำนันตลาดใส่ชื้อไว้ 3 วัน แล้วทวนด้วยไม้หวาย 25 ที” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547, หน้า 50)

ส่วนเกี่ยวกับการเก็บภาษีอากรนั้นกฎหมายฉบับนี้ บัญญัติไว้ว่า “... แต่ก่อนถึงกำหนด ข้าหลวงเสนาออกเดินประเมิน เชิญตราออกมาวางต่อผู้รักษาเมืองกรมการ ให้ผู้รักษาเมืองกรมการ กำหนดออกเดินประเมินนา ผู้รักษาเมืองบังคับบัญชาตรวจตรากรมการกำหนดให้แข็งแรง...ประการหนึ่ง ข้าหลวงเสนากำหนดเก็บเงินค่านาแก่ราษฎรแล้ว สิ้นลตเป็นของกรมการกำหนดขึ้นหนึ่งแล้วจึงหักสสินลต ส่วนอีกขึ้นหนึ่งแล้ว เป็นสองขึ้นแล้วหักค่าขนเข้ากับข้าหลวงเสนาเจ้าพนักงานกรมการ...จึงโปรดเกล้า ให้ตั้งกรมการตั้งแต่เสนาผู้เดียว ไปพร้อมด้วยกรมการกำหนดออกไปเดินประเมินนาให้เห็นพร้อมยอมกัน ทั้งสามคนจึงเป็นอันใช้ได้”

จากปรากฏความข้างต้นที่กล่าวนี้ พอทราบได้ว่ากำนันในสมัยอยุธยาทำหน้าที่เพียงการควบคุมตลาดให้การค้าขายได้ดำเนินไปในราคาปกติ ไม่แพงเกินไป นอกเหนือจากที่ได้มีพระราชบัญญัติกำหนดไว้จนเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชน และมีหน้าที่ในการเรียกเก็บภาษีค่านาซึ่งมีเพียง 2 ประการเท่านั้น ส่วนหน้าที่อื่นๆไม่ปรากฏทั้งอาณาเขตการปกครองก็มิได้ระบุไว้ว่ามีมากน้อยเพียงใดและแบ่งแยกกันอย่างไรและมีตำบลมากน้อยเพียงใด และน่าจะเชื่อได้ว่า กำนัน ตามลักษณะกฎหมายอาญาหลวงดังกล่าวมิใช่กำนันซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองในอันที่จะให้ราษฎรได้รับความสุขแต่รูปแบบการปกครองตำบลในสมัยนั้น มิใช่รูปแบบการปกครองตำบลเช่นปัจจุบัน ต่อมาถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กำนันก็มีอำนาจหน้าที่เพียงเล็กน้อย คือ

- 1) รักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่
- 2) ป้องกันการโจรกรรมผู้ร้าย
- 3) ถ้าเป็นความทะเลาะวิวาทเล็กน้อย กำนันเปรียบเทียบกันได้เว้นแต่ไม่ยอมตกลงกัน ถ้าเป็นความฉกรรจ์ เช่น กับความปล้นฆ่ากัน ฟันกัน มีบาดแผลถึงสาหัส กำนัน (ถึงจะอยู่ใกล้ไกลก็ตาม) ต้องนำมาส่งหลวงพลตระลาการนายแขวงฯ จะได้ตัดสินว่ากล่าวเปรียบเทียบในส่วนชั้นความไม่ฉกรรจ์ ถ้าไม่ตกลงหรือเป็นความฉกรรจ์ หลวงพลจึงบอกส่งกรุงเก่า

หลังจากหลวงเทศวิจิตรวิจารณ์ได้ไปจัดทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ที่อำเภอบางปะอินฯแล้ว ก็ให้คิดปรึกษาหารือกันถึงการที่จะจัดปกครองขึ้นตามหัวเมืองต่อไป ครั้งต่อมาจึงพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ประกาศใช้วันที่ 20 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ขึ้น ซึ่งถือเป็นแม่บทของการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านในประเทศไทย

ปัจจุบันนอกจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แล้ว ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่กำหนดให้อำนาจหน้าที่ไว้

จนอาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท ภารกิจ อำนาจที่กว้างขวาง ครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในตำบล หมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย

2) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547 หน้า 51-60) กล่าวว่า อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้เป็น 10 หมวด คือ

(1) **การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎร** ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร นอกจากนั้นในฐานะกำนันก็ดี ผู้ใหญ่บ้านก็ดีเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่และรู้ความต้องการ ฐานะปัญหาของท้องที่เป็นอย่างดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่บทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎรประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (มาตรา 10)ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน มีหน้าที่และอำนาจในการปกครองรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ดังนี้ (มาตรา 27)รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและสามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านก็ดี กับกำนันนายตำบลก็ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้ (ข้อ 1)ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของราชการ (ข้อ 9) และกระทำตนเป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ตามที่ทางราชการได้แนะนำ(ข้อ 19)บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะกล่าวว่าร่าราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตนตามพระราชกำหนด กฎหมายก็ดีหรือการที่จะป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ จะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดีหรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น การตรวจแนะนำเก็บภาษีอากรนั้นก็ดีการทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบลผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยตามสมควรแก่หน้าที่ (มาตรา 34) นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย (มาตรา 34 ทวิ)

(2) **การรายงานต่อทางราชการ ในการดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน** ตลอดจนการป้องกันและระงับเหตุร้ายรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบลหมู่บ้านซึ่งอาจเป็นหรือโทษแก่ชุมชนประชาชนหรือประเทศชาติให้ทางราชการทราบ

เป็นหน้าที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นผู้ปกครองดูแลรับผิดชอบเขตปกครองนั้น ๆ เพื่อจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันมิให้เกิดเหตุกลุ่กลามใหญ่โตขึ้น หรือเป็นการปราบปรามเหตุร้ายนั้นได้โดยเด็ดขาดรวดเร็ว การรายงานต่อราชการจะประกอบด้วยถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้านซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะนำความมาแจ้งต่อพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน เป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ (มาตรา 27 ข้อ 2) และถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี แก่ประชาชนในพื้นนั้นก็ตียกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษดังรู้เห็นว่า ผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยการโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนลี้มตามหรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำโดยทุจริตหรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่น แล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ดีเหล่านี้ เป็นต้น ให้นำความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 5) ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อให้กำนันทรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ(มาตรา 27 ข้อ 18) ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุการณ์ทุกข์ร้อนของราษฎรหรือการแปลกประหลาดซึ่งเกิดขึ้นในตำบลต้องรีบรายงานต่อกรรมการอำเภอให้ทราบ (มาตรา 36)

(3) **การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร** หรือการประชุมอบรมชี้แจงข่าวสารแก่ราษฎรเป็นสิ่งสำคัญทางการปกครอง เนื่องจากการทำความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคถือว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวกลางระหว่างราชการกับประชาชน ในการที่จะนำข่าวสารข้อมูลทางราชการไปแจ้งแก่ราษฎรได้ทราบ และขณะเดียวกันก็นำความต้องการของราษฎรไปแจ้งแก่ทางราชการทราบหน้าที่ตามข้อนี้ได้แก่ ถ้ารัฐบาลจะประกาศหรือจะสั่งราชการใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ (มาตรา 27 ข้อ 3) ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎรในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร(มาตรา 27 ข้อ 11) ในเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมิหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่ราษฎร กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันให้เป็นทีเข้าใจข้อราชการอันนั้นให้รับข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรอีกชั้นหนึ่งก็ได้ (มาตรา 59) (กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, 2547, หน้า 54)

(4) **การจัดทำทะเบียน** การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญด้านการปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือปรากฏการณ์ต่างๆภายในเขตปกครองอันเกี่ยวกับจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว จำนวนสัตว์พาหนะ และลักษณะพื้นที่ภายในเขตรับผิดชอบ ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงานในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังจะสามารถประสานงานกับทางราชการ เมื่อเกิดเหตุและชี้แนะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องที่ให้ทางราชการทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ความสำคัญในเชิงสถิติข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาต่างๆของทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนดังต่อไปนี้ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและคอยแก้ไขข้อมูลในบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ (มาตรา 27 ข้อ 4) ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัยถ้าเป็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 6) ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างทางและจะต้องขอกำนันให้ช่วยสงเคราะห์กำนันต้องช่วยจัดหาตามที่ทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น (มาตรา 39) กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน(มาตรา 53) และเมื่อผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวตำบลมาส่งกำนันตามความในมาตรา 27 ข้อ 6 ให้กำนันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้านเมื่อเห็นสมควรจะขับไล่ผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้ (มาตรา 53) และการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและจดทะเบียนบัญชีต่างๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่น การที่จะสำรวจสำมะโนครัวและบัญชีไร่นาและสิ่งของ ต้องพิกัดภาษีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง และให้ลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้(มาตรา 57)

(5) กิจการสาธารณะประโยชน์ ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบล หมู่บ้านนั้นมีอำนาจปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นหน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้คุ้นเคยกับสภาพท้องที่ที่ต้องรู้ความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา บัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองท้องที่ที่กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณะประโยชน์ดังต่อไปนี้ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ตีฆ่ากันตายก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือได้ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางกลับคืนหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง (มาตรา 27 ข้อ 7) ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใด แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดีหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพและไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดีผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอนถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 27 ข้อ 8) ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ตี ฆ่ากันตายก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญในตำบลของตนหรือใน

ตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือได้หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่นๆ มาว่าสมในตำบลก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านคนใดในตำบลนั้นบางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันที่ต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางกลับคืนหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง (มาตรา 37) และถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้นแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดีหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ให้กำนันเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวนถ้ามีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นความจริงก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรมการอำเภอไปฟ้องร้องเอาโทษตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 52) และ ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งที่กระท่อมหรือโรงเรียนอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปรึกษาหารือกันดูเมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านผู้นั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ และให้นำความแจ้งแก่กรมการอำเภอ (มาตรา 54) ในเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้นเช่นมีโรคภัยไข้เจ็บติดต่อกิดขึ้นหรือน้ำมากหรือน้ำน้อยเกินไปเป็นต้นให้กำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลปรึกษาหารือกันในการที่จะป้องกันแก้ไขเยียวยากันอันตรายด้วยอาการที่แนะนำลูกบ้านให้ทำอย่างไรหรือลงแรงช่วยกันได้ประการใดกำนันมีอำนาจที่จะบังคับการนั้นก็ได้ถ้าเป็นการเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรมการอำเภอและผู้ว่าราชการเมืองของกำลังรัฐบาลช่วย (มาตรา 56) และในเวลาใดมีการนัดชดถุกซ์หรือประชุมชนเป็นการใหญ่ในตำบลนั้นกำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลพร้อมกันมาช่วยพิทักษ์รักษาความเรียบร้อยในที่อันนั้น ถ้าแลเป็นการจำเป็นแล้วจะขอแรงราษฎรมาช่วยก็ได้ (มาตรา 60)

(6) **การฝึกหัดอบรมให้ราษฎรรู้จักกระทำการในเวลารบ** ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ฝึกอบรมคนไทยให้รู้จักหน้าที่และการกระทำในเวลารบ

(7) **การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร** การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานที่ยากลำบาก เพราะการกระทำนั้นจะส่งผลไปถึงคนจำนวนมากด้วยกัน โดยปกติราษฎรทุกครัวเรือนต่างก็มีอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่แล้ว การที่จะส่งเสริมให้ทำมากขึ้นหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นมีค่าใช้จ่าย เนื่องจากทุนในการประกอบอาชีพและแรงงาน รวมทั้งการตลาด โดยเฉพาะการสืบทอดการประกอบอาชีพกันมาแต่โบราณ ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพจึงหมายถึงการจัดให้ราษฎรประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นลำเป็นสัน สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้นขยายการผลิตให้มากขึ้นไปโดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นขยายการผลิตให้มากขึ้นไปโดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ อำนาจและหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม (มาตรา 27 ข้อ 12) ตรวจตราและรักษา

ประโยชน์ของราษฎร (มาตรา 27 ข้อ 13) และกำหนดต้องทำบัญชีสิ่งของซึ่งต้องเสียภาษีอากรในแขวงนั้น ยื่นต่อกรมการอำเภอและนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร (มาตรา 42)

(8) การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาสุขภาพอนามัยของราษฎรนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการรักษาความสงบเรียบร้อย เพราะสุขภาพของราษฎรย่อมเป็นรากฐานและบ่อเกิดแห่งความสุขสมบูรณ์ของราษฎรทั้งมวล เพราะเมื่อราษฎรมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านการผลิตและการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามทางสังคมกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลมีหน้าที่ในการป้องกันโรค ดังต่อไปนี้จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเพื่อมิให้ลุกลามต่อไป (มาตรา 27 ข้อ 15) และแพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ ข้อ 1 ที่จะช่วยกำน้นผู้ใหญ่บ้าน คิดอ่านและจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา 36 และ 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ข้อ 2 ที่จะคอยสังเกตตรวจตราความเจ็บไข้ที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลที่ใกล้เคียงถ้าเกิดโรคร้าย เช่น อหิวาตกโรคก็ตี กากโรคก็ตี ไช้ทรพิษก็ตี ต้องคิดป้องกันด้วยแนะนำกำน้นผู้ใหญ่บ้านให้ส่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาด เป็นต้น และแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย ข้อ 3 การป้องกันโรคภัยในตำบลนั้น เช่น ป้องกันไข้ทรพิษก็ตี ที่จะมียาแก้โรคสำหรับตำบลก็ตีดูแลอย่าให้ตำบลนั้นมีสิ่งโสโครกอันเป็นเชื้อโรคก็ตี การเหล่านี้อยู่ในหน้าที่ของแพทย์ประจำตำบล ฯ จะต้องคิดอ่านกับแพทย์ประจำเมืองและกำน้น ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลนั้นให้สำเร็จตลอดไป ข้อ 4 ถ้าโรคร้ายกาจ เช่น อหิวาตกโรค ไช้ทรพิษ โรคระบาด ปศุสัตว์เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลจะต้องรีบรายงานไปยังกรมการอำเภอให้ทราบโดยทันที และต่อไปเรื่อยๆจนกว่าจะสงบโรค

(9) การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย กำน้น ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้านดังนี้ จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุลักษณะ (มาตรา 27 ข้อ 16) และถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสมนมอาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงหรือผู้ที่ผ่านไปผ่านมา หรือให้เกิดอัคคีภัยหรือโรคภัย ให้กำน้น ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลปรึกษากัน ถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้ผู้นั้นแก้ไขเสียให้ตีก็บังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำน้นนำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ (มาตรา 55)

(10) การที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อยในทางคดี เป็นการปฏิบัติการต่อเนื่องเพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติโทษหนักเพียงไร หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีสมรรถภาพดีอย่างไรก็ตามก็ไม่อาจป้องกันการกระทำความผิดมิให้เกิดขึ้นได้ทุกกรณี เนื่องจากการกระทำความผิดนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหรือเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสังคมอยู่เสมอเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่

ตามกฎหมาย จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนี้พอเพียงที่จะสามารถทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด

3) อำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายอื่น

(1) ทะเบียนราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย หรือย้ายที่อยู่ให้รับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ ซึ่งมีรายการปฏิบัติ ดังนี้

ก.แจ้งเกิด แบ่งเป็น คนเกิดในบ้านและคนเกิดนอกบ้าน คนเกิดในบ้าน เจ้าบ้านหรือบิดารดา ต้องแจ้งการเกิดภายใน 15 วัน นับแต่วันเกิด คนเกิดนอกบ้าน เกิดในรถยนต์ เรือโดยสารหรือบนทางสาธารณะ เป็นต้น บิดาหรือมารดาต้องแจ้งการเกิดภายใน 15 วัน นับแต่วันเกิด หากจำเป็นไม่อาจแจ้งภายในกำหนดดังกล่าว ให้แจ้งภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่สามารแจ้งได้ให้ผู้ใหญ่บ้านนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำหมู่บ้านออกไปรับรองการเกิด (ท.ร. 1) ตอนหน้าก่อนท้าย พร้อมเรียกสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) ฉบับเจ้าบ้าน และใบรับรองการเกิด (ถ้ามี) ส่งนายทะเบียนอำเภอเพื่อออกสูติบัตร (ท.ร. 13) และเพิ่มรายการคนเกิดในสำเนาทะเบียนบ้านของผู้แจ้ง กรณีมีถิ่นที่อยู่ในเขตสำนักทะเบียนอำเภอนั้น กรณีมีเด็กเกิดใหม่และถูกทอดทิ้งผู้พบจะต้องนำไปส่งและแจ้งต่อ

ข.เจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ได้รับตัวไว้แล้ว ให้แจ้งกรณีการเกิดต่อนายทะเบียนหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์แห่งท้องที่ที่ตนพบโดยเร็ว ผู้ไม่แจ้งอาจมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท (ม. 19) แจ้งเกิดเกินกำหนด ผู้มีหน้าที่แจ้งเกิดเกินกำหนดเวลา ต้องไปยื่นคำขอร้องแจ้งเกิดเกินกำหนดต่อนายทะเบียน นายทะเบียนจะทำการเปรียบเทียบความผิดแล้วสอบสวนพยานหลักฐาน อันได้แก่ พยานเอกสาร และพยานบุคคล เพื่อพิจารณาออกสูติบัตรต่อไปแจ้งตาย แบ่งเป็น คนตายในบ้านและคนตายนอกบ้าน คนตายในบ้าน เจ้าบ้านหรือผู้พบคนตายกรณีไม่มีเจ้าบ้านหรือผู้ได้รับมอบหมายต้องแจ้งการตายต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพ ส่วนคนตายนอกบ้าน ให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ตายหรือพบศพภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย หรือพบศพ หรือ

แจ้งต่อพนักงานปกครองหรือตำรวจที่สะดวกกว่าก็ได้ ผู้ใหญ่บ้านเมื่อได้รับแจ้งให้ออกใบรับแจ้งการตาย (ท.ร. 4 ตอนหน้า) แก่ผู้แจ้ง แล้วส่งต่อนายทะเบียนที่สำนักทะเบียนอำเภอเพื่อออกใบมรณบัตร (ท.ร. 4, 5) และแก้ไข รายการในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) กรณีมีชื่ออยู่ในสำนักทะเบียนอำเภอนั้น

ค.แจ้งย้ายที่อยู่ เมื่อมีการย้ายที่อยู่ให้ดำเนินการ ดังนี้ การย้ายออก เจ้าบ้านหรือผู้ได้รับมอบหมายให้แจ้งย้ายออก ต้องแจ้งย้ายบุคคลออกภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ผู้ในบ้านย้ายออก เมื่อผู้ใหญ่บ้านในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้งได้รับแจ้งการย้ายออกให้กรอกใบรับแจ้งย้ายที่อยู่(ท.ร. 6 ตอนหน้า) ส่งพร้อมสำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนของผู้แจ้งไปดำเนินการต่อ ณ

สำนักทะเบียนอำเภอ การย้ายเข้า เจ้าบ้านหรือผู้ได้รับมอบหมายให้แจ้งย้ายเข้า ต้องแจ้งย้ายบุคคล เข้าภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ผู้ในบ้านย้ายเข้าอยู่ในบ้านโดยนำแจ้งย้ายที่อยู่ (ท.ร. 6) ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 ไปแจ้งย้ายต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ให้ผู้ใหญ่บ้านในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้งได้รับประจำ หมู่บ้าน ซึ่งทำหน้าที่นายทะเบียนผู้รับแจ้งส่งหลักฐานการย้ายเข้าพร้อมสำเนาทะเบียนบ้านไป ดำเนินการต่อ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ การแจ้งย้ายเข้าปลายทางเป็นการแจ้งย้ายเข้าต่อนายทะเบียน บ้านแห่งท้องที่ที่อยู่ใหม่โดยไม่ต้องไปแจ้งย้ายออกต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียน ผู้ ย้ายที่อยู่จะต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ตนไปอยู่ใหม่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ย้ายออก โดยเสียค่าธรรมเนียมตามที่ราชการออกให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำหมู่บ้านต้องยื่นหนังสือยินยอม จากเจ้าบ้านที่เข้าไปอยู่กรอกใบแจ้งการย้ายที่อยู่แก่ผู้แจ้งดำเนินการต่อ ณ สำนักทะเบียนอำเภอการ ปลุกสร้างบ้านใหม่หรือรื้อถอน ให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำหมู่บ้าน ภายใน 15 วัน นับแต่วันปลุกสร้างหรือรื้อบ้านเสร็จ ผู้ใหญ่บ้านในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำ หมู่บ้านออกไปรับแจ้งเกี่ยวกับบ้านแล้วดำเนินการต่อที่อำเภอให้ถ้อยคำรับรองบุคคล บุคคลใดขอเพิ่ม ชื่อในทะเบียนหรือขอแจ้งเกิดเกินกำหนดหรือขอแก้ไขรายการเอกสารทะเบียนราษฎร หรือการแจ้ง ย้ายออกจากทะเบียนบ้านกลาง กรณีที่ผู้แจ้งไม่มี เอกสารหลักฐาน ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน อำเภอท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งสำเนาเอกสารไปแสดงประกอบการพิจารณาอนุญาต และก่อนนายทะเบียนพิจารณาอนุญาต นายทะเบียนอำเภออาจให้ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ ที่ผู้ยื่นคำร้องมี ถิ่นที่อยู่ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าว ประกอบการอนุญาตในฐานะพยาน

(2) บัตรประจำตัวประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน

ก. แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 15 ปี บริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตร ประจำตัวประชาชน (บ.ป. 1) ณ ที่ว่าการอำเภอ ภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันที่อายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ โดยยื่นคำขอนำบัตรนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) ฉบับเจ้าบ้านและสูติบัตรไปด้วยหนึ่ง บัตรประจำตัวประชาชน เป็นเอกสารแสดงตนของบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น จึงควรช่วยเหลืออำเภอ ดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น ดังนี้

ก1. ตรวจสอบว่าสัญชาติไทยหรือไม่ โดยพิจารณา มีบิดามารดาเป็นผู้มี สัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกประเทศไทย และเกิดในประเทศไทยเท่านั้น

ก2. กรณีที่เป็นบุคคลที่ย้ายมาจากที่อื่นให้สอบถามเพื่อนบ้านผู้นั้นเกี่ยวกับ พื้นเพเดิมให้แจ้งชัดโดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง ท้องที่พระพุทธศักราช 2457

ก3. กรณีที่ตรวจสอบเบื้องต้นตามข้อ 2.1.1 และ 2.1.2 แล้วยังสงสัยว่า อาจจะไม่มียุทธชาติไทยให้ขอติดต่อสถานีตำรวจภูธรอำเภอขอตรวจสอบทะเบียนคนต่างด้าว หรือขอ ตรวจสอบหลักฐานการแปลงสัญชาติหรือการได้สัญชาติไทย

ก4. ปรีक्षाหรือขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากนายอำเภอ ปลัดอำเภอบัตรประจำตัวประชาชนมีอายุการใช้ 6 ปี นับตั้งแต่วันที่ออกบัตร ส่วนใบรับ (บ.ป. 2 สีเหลือง) หรือใบแทนใบรับคำขอมิบัตรประจำตัวประชาชน (สีชมพู) ให้ใช้ได้เสมือนบัตรประจำตัวประชาชน โดยมีอายุการใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบรับกรณีบัตรเดิมหมดอายุ (ขอต่อบัตร) บัตรเดิมสูญหายหรือถูกทำลาย หรือชำรุด หรือมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ให้ทำบัตรใหม่ภายใน 60 วันและกรณีขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านเนื่องจากตกสำรวจหรือแจ้งเกิดเกินกำหนดเวลาให้ทำบัตรภายใน 60 วัน นับแต่วันที่เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน

ข. นำบัตรประจำตัวประชาชนจากอำเภอ ไปมอบให้ยื่นคำขอมิบัตร พร้อมทั้งนำใบรับ (บ.ป. 2 สีเหลือง) ใบแทนใบรับคำขอมิบัตรประจำตัวประชาชน (สีชมพู) ส่งคืนอำเภอหากพ้นกำหนด 90 วัน แล้วไม่สามารถมอบบัตรได้ ให้ส่งบัตรที่เหลือ พร้อมบัญชีส่งคืนอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และแนะนำให้เจ้าของบัตรไปรับด้วยตนเองที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอ

ค. เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตร เฉพาะด้านซึ่งปฏิบัติอยู่ตามด้านตรวจที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 452/2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 (ปกติปฏิบัติร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครอง)

(3) ทะเบียนครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว การทะเบียนครอบครัว มี 7 ประเภท คือ

- (1) ทะเบียนสมรส
- (2) ทะเบียนหย่า
- (3) ทะเบียนรับรองบุตร
- (4) ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
- (5) ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม
- (6) ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา
- (7) ทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว

ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนเหล่านี้โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอและ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในฐานะพยานกรณียื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อท้องที่ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายที่มีถิ่นอยู่ ถ้าท้องที่ได้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ยอมให้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อกำนันได้กำนันท้องที่ ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ มีอำนาจหน้าที่รับจดทะเบียนสมรสแก่ชายหญิงนั้น ถ้าท้องที่ได้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยให้ชายหญิงยื่นคำร้องพร้อมพยาน 2 คน คนหนึ่งต้องเป็นพนักงานปกครอง ซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านขึ้นไป หรือตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือ

หัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้แทนราษฎร เทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด หรือ
 ทนายความกำนันมีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องขอจดทะเบียนสมรสด้วยวาจาหรือด้วยจากกิริยาของ
 ชายหญิงที่ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย ซึ่งนายทะเบียนไม่สามารถจะไปจดทะเบียนสมรสให้ได้และ
 ผู้ใกล้ความตายจะทำคำร้องตามแบบก็ไม่ได้ ให้กำนันที่ได้รับคำร้องขอจดทะเบียนพร้อมด้วยชายหรือ
 หญิงที่ยังคงมีชีวิตอยู่ถ้าหากมีไปแสดงตนต่อนายทะเบียนโดยมิชักช้า เพื่อให้ถ้อยคำแสดงพฤติกรรม
 แห่งการร้องขอแล้วจดทะเบียนสมรส

(4) ทะเบียนสัตว์พาหนะ ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
 และระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482) ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา เป็นสัตว์พาหนะ ซึ่งต้องจด
 ทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ภายใต้งบเงื่อนไขต่อไปนี้

ก) ช้างมีอายุย่างเข้าปีที่ 8

ข) สัตว์อื่นนอกจากโคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่ 6

ค) สัตว์ที่ได้ใช้ขับขี่ ลาก หรือใช้งานแล้ว

ง) สัตว์ที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 4 เมื่อนำออกนอกราชอาณาจักร

จ) โคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่ 6 ที่จะทำการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่ในกรณีรับมรดก
 ทั้งนี้ เจ้าของหรือตัวแทนพร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านหรือพยานในกรณีที่ไม่มีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านไป
 ด้วยไม่ได้ มีหน้าที่ต้องนำสัตว์เหล่านี้ไปดำเนินการจดทะเบียนตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่
 สัตว์นั้นอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเป็นกรณี ๆ ไป การจดทะเบียนต้องเสีย
 ค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดด้วยอำนาจหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสัตว์
 พาหนะตามกฎหมายดังนี้ ข้อ1.เป็นพยานในการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ เมื่อเจ้าของ
 สัตว์หรือตัวแทนนำสัตว์ไปขอจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ ข้อ2 มี
 หน้าที่ช่วยเหลือกำนันในการดำเนินการเกี่ยวกับการทะเบียนสัตว์พาหนะ ข้อ3 สืบค้นและจัดบัญชี
 สัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ(แบบ ส.พ. 19) ข้อ4 จัดทำบัญชีสัตว์ประจำคอกซึ่งยังไม่ได้ทำตัว
 รูปพรรณ (ส.พ. 18) และบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (ส.พ. 19) และตรวจสอบแก้ไขอำนาจ
 หน้าที่ของ กำนัน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสัตว์พาหนะตามกฎหมาย ดังนี้ ข้อ1รับมอบตัวรูปพรรณ
 กรณีผู้มีตัวรูปพรรณแต่ไม่มีสัตว์ในครอบครองเพื่อส่งให้นายทะเบียนต่อไปข้อ2 รับแจ้งความหรือตัว
 รูปพรรณสัตว์ที่ตายจากเจ้าของสัตว์หรือตัวแทน ข้อ3 รับมอบตัวรูปพรรณกรณีสัตว์สูญหายตามคินมา
 ไม่ได้ ข้อ4 รับมอบตัวรูปพรรณ กรณีบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ(แบบ ส.พ. 19) จาก
 ผู้ใหญ่บ้าน (จำนวน 3 ฉบับ) นำไปส่งนายทะเบียนรับทราบและลงนาม และจัดเก็บบัญชีดังกล่าวเพื่อ
 เป็นหลักฐานตรวจสอบสิทธิ์ และการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ข้อ5 สืบค้นและจัดทำบัญชีสัตว์
 ประจำคอกซึ่งยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (แบบ ส.พ. 18) ส่งนายทะเบียนเป็นประจำทุกเดือน

(5) ทะเบียนอาวุธปืน ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2547 : 65) การทำซื้อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องถิ่น และผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนประกอบการพิจารณาของนายทะเบียน ว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ เช่น ไม่เป็นบุคคลต้องโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน ในฐานะความผิดที่ระบุไว้ไม่เป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นผู้ซึ่งมีอาชีพและรายได้ ไม่เป็นผู้ที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในท้องถิ่น ที่ขออนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือน และเป็นผู้กำกับ ดูแลควบคุมตรวจตราการมีและใช้อาวุธปืนภายในตำบลและหมู่บ้านให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย การควบคุมตรวจตราอาวุธปืนและผู้ได้รับใบอนุญาต

ก) พนักงานฝ่ายปกครองสงสัยพฤติการณ์ของผู้รับอนุญาตให้เรียกอาวุธปืนหรือกระสุนปืนมาตรวจสอบเป็นราย ๆ ไป

ข) หากเห็นว่าพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ หรือสงสัยในคุณสมบัติและหลักฐานของผู้รับใบอนุญาตว่าจะเป็นผู้ต้องห้ามในการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืนแล้ว ให้รายงานนายทะเบียนท้องถิ่น (นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ) เพื่อดำเนินการเรียกประกันทัณฑ์บน หรือถอนใบอนุญาต

ค) กรณีผู้รับใบอนุญาตหาประกันให้เป็นที่น่าเชื่อถือไม่ได้ หรือไม่ยอมทำทัณฑ์บนให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ซึ่งจะออกใบอนุญาตให้ไม่ได้ นายทะเบียนจะสั่งถอนใบอนุญาตและผู้ได้รับใบอนุญาตนั้นจะต้องส่งมอบอาวุธปืนและใบอนุญาตต่อนายทะเบียน แล้วจัดการโอนภายใน 90 วันถ้าโอนไม่ได้ นายทะเบียนจะจัดการขายทอดตลาดภายหลังที่ได้ประกาศและได้ประกาศให้ผู้ซึ่งส่งมอบทราบแล้วได้เงินสุทธิเท่าใดจะมอบให้แก่ผู้มีสิทธิ์ต่อไป

(6) การรับราชการทหาร ดำเนินการตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 สรุปได้ดังนี้

ก) ในเดือนกันยายนของทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งไว้ให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่(แผนก สัสดีอำเภอ)

ข) ในเดือนตุลาคมของทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งไว้ให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 21 ใน พ.ศ. นั้น ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ (แผนก สัสดีอำเภอ)

ค) ประมาณเดือนเมษายน - พฤษภาคม ของทุกปี นำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือสถานที่ที่ทางราชการกำหนด

ง) แนะนำทหารผู้ที่หลบหนีราชการทหารให้กลับกรมกอง

จ) จับทหารกองเกินที่ไม่มารับหมายเรียก หรือขาดการตรวจเลือกส่งอำเภอ

ฉ) ประกาศให้ทหารกองเกิน หรือกองหนุนในคราวที่มีการระดมพล เพื่อฝึกวิชาทหารและทดลองความพร้อมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วย การเกณฑ์ช่วยราชการทหารทั้งในเวลาปกติและการเกณฑ์ในเวลาที่ไม่ปกติกล่าวคือประเทศอยู่ในภาวะการณัรบหรือการสงครามหรือที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและในเขตที่ประกาศให้ใช้อัยการศึก

(7) การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในกรณีฉุกเฉิน เมื่อสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันให้ทันทั่วถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานป้องกันภัยตาม พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 (มาตรา 33) และเป็นพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 43) มีอำนาจเข้าจัดการใด ๆ และสั่งบุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อขจัดภัยเช่นว่านั้นไปพลางก่อนได้ จนกว่าผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เขตท้องที่จะมาอำนวยการแทน แต่ไม่ให้อำนาจบังคับเจ้าหน้าที่และทรัพย์สินของทางราชการ

นอกจากนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องร่วมกับทางอำเภอรอบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจัดตั้งและฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติ ของทางราชการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2531

(8) ตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ก) คดีความผิดส่วนตัว หรือความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ การกระทำผิดทางอาญาซึ่งผลของการกระทำผิดไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วไป แต่มีผลต่อผู้ถูกระทำโดยเฉพาะ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก บุรุษ ทำให้เสียทรัพย์ ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งมิใช่ภริยาตนโดยหญิงนั้นอายุเกินกว่า 15 ปีขึ้นไป รวมทั้งฐานกระทำอนาจารบุคคลอายุเกินกว่า 15 ปีขึ้นไป ทั้งนี้มิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัลไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำรับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายหรือมิได้เป็นการกระทำแก่บุคคลที่กฎหมายระบุไว้เป็นต้น ความผิดประเภทนี้กฎหมายจะบัญญัติไว้ชัดเจนว่าความผิดที่มีลักษณะการกระทำอย่างไรจะเป็นความยินยอมความได้คดีความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจภูธรในท้องที่ ที่เกิดเหตุในเขตอำเภอนั้น ๆ ในกำหนดอายุความ 3 เดือน หรือฟ้องร้องเป็นคดีด้วยตนเอง (หรือมอบอำนาจให้ทนาย) ในกำหนดอายุความ 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิด คู่กรณีสามารถตกลงยอมความกันได้ตลอดเวลาไม่ว่าอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล ผลของการยอมความมีผลทำให้คดีอาญาเป็นอันระงับไป จะนำมาฟ้องร้องอีกไม่ได้

ข) คดีอาญาแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความไม่ได้ ได้แก่ การกระทำความผิดอาญาซึ่งผลของการกระทำกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันได้แก่

ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความผิดต่อชีวิต เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดต่อร่างกาย เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับ อาวุธปืน ความผิดเกี่ยวกับการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้นคดีอาญาแผ่นดิน คู่กรณีจะตกลงยอมความกันไม่ได้ ข้อตกลงไม่มีผลใช้บังคับ พนักงานสอบสวนยังสามารถดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ต้องหาได้ ผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน อาจจะเป็นไปได้ทั้งรัฐและเอกชน ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายจะฟ้องต่อศาลเองก็ได้ผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมาย หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งต่อกำนันให้ทราบ หรือถ้าเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ หรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายให้นำส่งกำนันนอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด หรือจัดการให้เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้น(ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นเจ้าพนักงานปกครอง เมื่อกระทำการตามอำนาจหน้าที่ ผู้ใดดูหมิ่นหรือขัดขวางย่อมมีความผิดต่อเจ้าพนักงานทำให้ได้โทษหนักขึ้นกว่าความผิดต่อบุคคลธรรมดาขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำความผิดย่อมมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น อันได้แก่ ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญา

(9) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเขตตำบล หรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 จึงเป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

ก) สืบสวนคดีอาญา การสืบสวนคดีอาญา หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานปกครองหรือตำรวจปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาในเขตท้องที่ตำบลหรือหมู่บ้านของตนวิธีการสืบสวนคดีอาญาได้แก่ การออกไปตรวจดูสถานที่เกิดเหตุเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นเพื่อหาข้อเท็จจริง เหตุการณ์ พยานหลักฐาน ของกลาง ตลอดจนตรวจค้นรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีนั้นการสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่ กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาแต่หากราษฎรในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดและไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่

อนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อาจแนะนำราษฎรให้ทราบว่าคุณคดีดังกล่าวอาจร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการสอบสวนเนื่องจากเหตุหนึ่งเหตุใด ดังต่อไปนี้

ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ร้องขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เห็นเป็นการสมควร

จากเหตุดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมีอำนาจเรียกพนักงานสอบสวน มาชี้แจงให้คำแนะนำในการ หรือเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบชี้แจงก็ได้ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ได้ผล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ มีอำนาจเชิญ ควบคุมการสอบสวน โดยเรียกการสอบสวนมาพิจารณาและสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควรรวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนพนักงานสอบสวน หรือให้พนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครองเข้าร่วมการสอบสวนคดีเรื่องนั้นด้วยก็ได้ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2547 หน้า 69)

ข) จับกุมผู้กระทำความผิด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่าเกิดขึ้นในท้องที่ของตน นอกจากกรณีที่ได้ทำการติดตามจับโจรผู้ร้ายไปในระหว่างเขตท้องที่ที่ติดต่อกัน การจับผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

- ข1) เมื่อมีหมายจับ
- ข2) เมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า
- ข3) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้ว และจะหลบหนี
- ข4) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าผู้นั้นกระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว
- ข5) เจ้าพนักงานขอให้ช่วย

วิธีการจับให้แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอ แต่ถ้าจำเป็นให้จับตัวไปหากบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้นและนำตัวผู้นั้นและนำตัวผู้ถูกจับไปยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอโดยทันทีในกรณีที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา สมควรที่จะบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน เพื่อป้องกันการถูก

ฟ้องร้องจากผู้ต้องหาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนและเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาของศาลต่อไป การบันทึกการจับกุมต้องรีบทำ ณ ที่เกิดเหตุในเวลานั้น

ค) อำนาจค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92) ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

ค1) การค้นในที่รโหฐาน
 ค2) เมื่อมีหมายค้น
 ค3) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยจากข้างในที่รโหฐาน
 ค4) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน เช่น มีการเล่นการพนันในบ้านหลังหนึ่ง เป็นต้น

ค5) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำผิดซึ่งหน้า ขณะถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้น ควรสงสัยว่าได้เข้าซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

ค6) เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อนวิธีการค้น ให้พนักงานผู้ทำการค้นสั่งให้เจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้ยอมเข้าไปโดยมิหวงห้ามอีกทั้งในความสะดวกตามความเหมาะสมทุกประการ ในอันที่จะจัดการตามกฎหมายทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมายหรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย ก็ให้แสดงนามและตำแหน่งถ้าบุคคลดังกล่าวมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันก็ได้การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างที่พระอาทิตย์ขึ้นและตก ก่อนลงมือค้นให้เจ้าพนักงานผู้ค้นแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนเท่าที่จะสามารถทำได้ ให้ค้นต่อหน้าเจ้าของผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้นให้เจ้าพนักงานผู้ค้นบันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้บันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของนั้นให้อ่านแก่ผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟังแล้วแต่กรณีแล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

(10) กฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในท้องที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมประจำตำบล(คชก. ตำบล) โดยตำแหน่งมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) กำหนดอัตราค่าเช่าชั้นสูงของแต่ละท้องที่
 ข) พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเช่า การชำระค่าเช่า ระยะเวลาของการเช่า ตลอดจนข้อพิพาทอื่น ตามคำร้องขอของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าและมีคำสั่งใดๆ ให้ผู้เช่าปฏิบัติหรือมิให้ปฏิบัติใดๆ เพื่อให้เกิดผลตามคำวินิจฉัย

ค) กฎหมายกำหนดให้ คชก. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาที่อำนาจเรียกผู้เช่า ผู้ให้เช่า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจง หรือส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวกับการเช่า มาประกอบการพิจารณาได้การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจน ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 222/2526 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2526 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2547 : 72) แต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจน (คชก.) โดยกำนัน(ตำบล)ที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาหรือที่ดินที่พิพาทตั้งอยู่ เป็นอนุกรรมการส่วนอำเภอ (อชก. ส่วนอำเภอ) ที่ทำการปกครองอำเภอเป็นเจ้าของเรื่อง มีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายเกี่ยวกับหนี้สินที่ดินทำกินและคดีความต่างๆ โดยสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและ ผู้ยากจน สำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

(11) กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้พ.ศ. 2484 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิดต่างๆ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบดังนี้

ก) การทำไม้หวงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้หวงห้ามมาไว้ในครอบครองโดยยังไม่ได้แปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข) การเก็บหรือทำอันตรายของป่าหวงห้าม โดยไม่ได้รับอนุญาต

ค) การแปรรูปไม้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง (ตามกฎหมายห้ามมีไม้สักแปรรูปไม่ว่าจำนวนเท่าใดหรือไม้แปรรูปอื่น ๆ จำนวนเกินกว่า 0.20 ลบ.ม.)

ง) การเคลื่อนย้ายไม้เรือนเก่าโดยไม่ถูกต้อง

จ) ไม้เรือนเก่าหรือเครื่องใช้เก่าการขนย้ายต้องมีใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง

ฉ) การบุกรุกทำลายป่าโดยการเข้าไปก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่าหรือเข้ายึดถือครอบครองป่าเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่า กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสอดส่องดูแลป่าไม้ในพื้นที่รับผิดชอบ เมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกรุกทำลาย ให้รายงานอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบโดยเร็วและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขการบุกรุกทำลาย เป็นต้น

(12) กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้ใดออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือถอนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อป่าหรือทำให้ป่าเสื่อมสภาพหากไม่ปฏิบัติตามก็รื้อ ทำลาย แก้ไขได้ ทั้งนี้ได้มีอำนาจและหน้าที่ได้ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

(13) กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีอำนาจและหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายนี้ รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่างๆ ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้

- ก) ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าสงวน ครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวน
- ข) ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าคุ้มครอง ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองเกินปริมาณที่กำหนดหรือค้าสัตว์คุ้มครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- ค) ห้ามมิให้ผู้ใดค้า หรือมีซากสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หมายเหตุ สัตว์ป่าสงวนมี 9 ชนิด คือ แรด กระซู่ กูปรีหรือโคไพร ละองหรือละมั่ง สมันเนื้อทราย เลียงผาหรือโครา และกวาง สัตว์ป่าคุ้มครองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

(14) กฎหมายว่าด้วยชลประทานราษฎร์ การชลประทานราษฎร์ หมายความว่า การชลประทานที่ราษฎรได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูกของราษฎรในท้องที่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่

- ก) เกณฑ์แรงงานหรือเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎรในเวลาฉุกเฉินการเกณฑ์แรงงานหรือเครื่องอุปกรณ์การชลประทานให้กำหนดเอาตามเนื้อที่ทำการเพาะปลูก
- ข) เป็นผู้แบ่งและควบคุมงาน ในการแบ่งปันการงานและเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎร
- ค) แบ่งปันน้ำในเขตชลประทานส่วนราษฎร โดยแบ่งปันตามส่วนของจำนวนเนื้อที่ทำการเพาะปลูก เว้นแต่กรณีที่เกิดตกลงกันไม่ได้ จึงให้นายอำเภอเป็นผู้แทน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าการชลประทานในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้นไม่น้อยกว่า 3 นาย พิจารณาสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก ผู้ใดขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงานหรือปฏิบัติตามความข้างต้น ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 10 วัน หรือทั้งจำทั้งปรับ

(15) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ.2525 การขอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก อันได้แก่ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ขุดลอก หนอง และบึงตามธรรมชาติ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่

- ก) ประสานงานการขอโครงการกับกลุ่มราษฎร องค์กระระดับหมู่บ้าน เช่นกรรมการหมู่บ้านร่วมกันพิจารณาเสนอขอโครงการตามความต้องการและเหมาะสมเสนอสภาตำบล
- ข) จัดหางบประมาณหรือแรงงานสมทบการก่อสร้างตามที่จำเป็น
- ค) จัดตั้งกลุ่มใช้น้ำและสนับสนุนให้มีการวางระเบียบเพื่อบริหารการใช้น้ำ
- ง) ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของโครงการและมีการวางแผนการนำน้ำไปใช้และการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จ) เร่งรัดกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีส่วนร่วม ในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมโครงการ โดยการซ่อมแซมไม่เกิน 5,000 บาท ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง ส่วนการซ่อมแซมเกินกว่า 5,000 บาท ให้จัดทำโครงการรับการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะ 3 ประสาน จากกรรมการปกครอง โดยผ่านที่ทำการปกครองอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ (งานพัฒนาท้องถิ่น)

(16) บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตาม พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 กรณีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอมอบหมายหน้าที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในเขตท้องที่ของตน โดยพิจารณาแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท. 5) ในเขตท้องที่นั้น ๆ สำหรับ ในเขตสภาตำบล นายอำเภอพิจารณาแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท. 5) ในเขตท้องที่นั้น ๆ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

ก) จัดทำประกาศ วัน เวลา ที่จะทำการสำรวจที่ดินเพื่อให้เจ้าของที่ดินหรือผู้แทนทราบ เพื่อมาชี้เขตและแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน (ม.28)

ข) กรณีเจ้าของที่ดินไม่ยอมแจ้งเนื้อที่ดินชี้แนวเขตหรือไม่อำนวยความสะดวกเจ้าพนักงานผู้สำรวจมีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการสำรวจตามที่เห็นว่าถูกต้องได้ (ม.8 วรรค 2)

ค) สำรวจและยื่นแบบรายการที่ดิน ต่อเจ้าพนักงานประเมินแทนเจ้าของที่ดินเป็นรายแปลง (ม.24 วรรค 2)

ง) ทำการสำรวจที่ดินกรณีรับแจ้งว่าเป็นเจ้าของที่ดินรายใหม่ หรือจำนวนเนื้อที่ดินเปลี่ยนแปลงใหม่ (ม.31) หรือมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอันมีเหตุให้ศาลหย่อนหรืออัตรภาษีบำรุงท้องที่เปลี่ยนไป ให้ยื่นแบบ ภ.บ.ท. 5 ภ.บ.ท. 8 หรือ ภ.บ.ท. 8 ก แล้วแต่กรณีภายใน 30 วัน (ม.32)

(17) กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ ในกรณีที่โรคติดต่ออันตราย หรือโรคติดต่อที่ต้องแจ้งความเกิดขึ้น หรือมีเหตุสงสัยว่าได้มีโรคติดต่อดังกล่าวเกิดขึ้นในบ้าน ให้เจ้าบ้านหรือผู้ควบคุมดูแลบ้านเมือง หรือแพทย์ผู้ทำการรักษาพยาบาลต้องแจ้งต่อทางราชการเพื่อหาทางป้องกัน โรคติดต่ออันตรายที่สำคัญ ได้แก่ อหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ ไข้เหลือง โรคติดต่อที่ต้องแจ้งความ คืออหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ ไข้เหลือง คอตีบ โรคบาดทะยักในเด็ก โปลิโอ ไข้สมองอักเสบโรคพิษสุนัขบ้า ไข้รากสาดใหญ่ โรคแอนแทรกซ์ โรคทริคิโนซิส โรคกาฬหลังแอ่น โรคคุดทะราดระยะติดต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหากพบโรคติดต่อเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้มีโรคติดต่อเกิดขึ้นในตำบลหรือหมู่บ้าน ต้องรีบแจ้งให้ทางราชการทราบ เพื่อดำเนินการป้องกันมิให้โรคระบาดดังกล่าวลุกลามต่อไป

(18) ตามกฎหมายว่าด้วยการกำจัดผักตบชวา ถ้าในที่ผักตบชวาเกิดขึ้น หรือมีอยู่ในท้องที่ใดให้ถือว่า เป็นหน้าที่ของผู้นั้นจะต้องทำลายผักตบชวาและถ้าผักตบชวามีในที่ใดมากมาเกินกำลังผู้ที่

อยู่ในที่นั้นจะกำจัดได้ ให้เจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ เรียกระดมราษฎรช่วยกันกำจัด ให้ถือว่าการกำจัดผักตบชวาเป็นสาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่ง

(19) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของ คณะกรรมการหมู่บ้านเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างราษฎรในตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรหาทางระงับข้อพิพาทให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในตำบล หมู่บ้าน อันจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองและพัฒนาตำบล หมู่บ้าน ถึงแม้ว่าตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะการปกครองท้องที่มีได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรแต่เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำในตำบล หมู่บ้าน ได้รับความเคารพ เชื่อถือไว้วางใจจากราษฎรให้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในตำบลหมู่บ้านมาโดยตลอดการประนีประนอมข้อพิพาทจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแต่เนื่องจากภาระหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันมีหลายประการทั้งในด้านการปกครอง พัฒนา และรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาจมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านช่วยเหลือในการประนีประนอมข้อพิพาทได้ซึ่งตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 กำหนดหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ดังนี้

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ประนีประนอมข้อพิพาทนั้น ก็ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบและผู้ใหญ่บ้านต้องดำเนินการดังนี้

(1) พิจารณาว่าข้อพิพาทนั้นเป็นความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้หรือไม่ และข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านหรือไม่และคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทหรือไม่ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวก็ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งคู่กรณีทำเป็นบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท และนัดหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการประนีประนอมโดยมิช้า และคณะกรรมการหมู่บ้านอาจมอบหมายให้กรรมการ ไม่น้อยกว่า 2 คนดำเนินการแทนก็ได้ นอกจากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านอาจเชิญบุคคลที่สมควรเข้าร่วมทำการประนีประนอมด้วยก็ได้ถ้าข้อพิพาทไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ตาม 19.1 ก็ให้แจ้งให้คู่กรณีทราบว่าไม่สามารถดำเนินการให้ได้

(2) เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นไปตามข้อพิพาท ตาม 1 และดำเนินการตาม (ก) แล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านต้องดำเนินการไกล่เกลี่ย โดยแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้นจากการสอบถามหรือตรวจดูสถานที่ เป็นต้น เมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้วก็ดำเนินการประนีประนอม โดยพิจารณาหลักจากกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องที่ว่าข้อพิพาทดังกล่าวควรจะตกลงกันอย่างไร จึงจะเป็นธรรมแก่คู่กรณีแล้วจึงทำการเกลี้ยกล่อมให้คู่กรณีตกลงกันถ้าตกลงกันได้ ให้ทำสัญญายอมความขึ้น 4

ฉบับ แล้วให้มอบคู่มือฝ่ายละฉบับเก็บรวมไว้กับบันทึกยินยอมฯ 1 ฉบับ แล้วบันทึกผลการ ประนีประนอมตอนท้ายของบันทึกยินยอมฯ และมอบบันทึกยินยอมฯ พร้อมทั้งสัญญาขอความที่ เหลืออีก 1 ฉบับ ให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บไว้ถ้าไม่ตกลงกัน ก็ให้ยกเลิกการดำเนินงานแล้วแจ้งให้คู่มือทราบ และบันทึกผลการดำเนินงานตอนท้ายของบันทึกยินยอม และมอบบันทึกยินยอมฯ ให้ผู้ใหญ่บ้าน แล้ว ให้ผู้ใหญ่บ้าน

รายงานให้นายอำเภอทราบถึงข้อพิพาทที่ไม่ตกลงกัน โดยจะรายงานทันทีหรือรายงานแบบ รายงานประจำเดือนก็ได้ทุกสิ้นเดือน เมื่อมีการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมในแต่ละเดือนให้นายอำเภอทราบตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งส่งแบบสัญญาขอความ 1 ฉบับที่เหลือตาม (ก) ให้อำเภอเก็บไว้เป็นหลักฐานข้อพิพาททางอาญาที่ เป็นความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญาเฉพาะบางมาตรา ดังนี้

- 1) ความผิดเกี่ยวกับการค้า มาตรา 272
- 2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 280 (276,278), 284
- 3) ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 309-311 (วรรคแรก)
- 4) ความผิดฐานเปิดเผยความลับ มาตรา 323-324
- 5) ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326-332
- 6) ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ มาตรา 349-350
- 7) ความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341-347 (เว้นมาตรา 343)
- 8) ความผิดฐานยักยอก มาตรา 352-355
- 9) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มาตรา 358-359
- 10) ความผิดฐานบุกรุก มาตรา 362-364

11) ความผิดตามมาตรา 334-336 เว้นวรรค มาตรา 341-364 ถ้าเป็นการกระทำความระหว่าง บุพการี กับผู้สืบสันดานหรือระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ตามมาตรา 71 ข้อพิพาททางแพ่ง ที่สามารถประนีประนอมกันได้ ได้แก่ ข้อพิพาททางแพ่งทุกกรณี เช่นเรื่องผิดสัญญาหรือละเมิด เป็นต้น โดยไม่ยอมจำกัดจำนวนทุนทรัพย์ข้อบังคับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะระงับข้อพิพาทต่างๆ เพื่อ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมโดยคณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้ดำเนินการ ซึ่งแม้จะได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ไว้แล้ว แต่การปฏิบัติจะสำเร็จผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ปฏิบัติ ซึ่งควร จะดำเนินการเป็นกลางไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม หมั่นศึกษาข้อกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญาในความผิดอันยินยอมความได้ และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประนีประนอมยอมความดั่งนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควร ศึกษาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เข้าใจ เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน หากมีข้อสงสัยประการใดก็ให้รับผิดชอบที่ทำการปกครองอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

2.3.4 บทบาทในการประสานการดำเนินงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547 หน้า 79-80) กล่าวว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีบทบาทหน้าที่ในการประสานการดำเนินงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ดังนี้ (

1) การวางแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2546ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กำนันในพื้นที่ และผู้ใหญ่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกกันเองจำนวนสามคน ซึ่งทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาตำบล ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกด้านโดยคณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่

(1) กำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, นโยบายรัฐบาล, แผนพัฒนาจังหวัด, แผนพัฒนาอำเภอ, การผังเมือง, ปัญหาของท้องถิ่นและให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

(2) ร่วมจัดทำแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา

(3) พิจารณาร่างแผนพัฒนาและร่างแผนปฏิบัติการ

(4) ให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานแล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(5) พิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

(6) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่นเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

(7) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบล ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ประสานกับประชาคมหมู่บ้านในการรวบรวมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมเพื่อประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

2) เป็นกลไกสำคัญของราชการส่วนภูมิภาค ในการประสาน และตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่นนั้น ๆ

3) บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประชาคมในพื้นที่ และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นผู้ปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในเขตตำบล หมู่บ้าน จึงมีศักยภาพสูงในการระดมความร่วมมือ ร่วมใจ จากประชาชน กลุ่มองค์กรต่างๆ

หน่วยราชการ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการพัฒนาเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้านในรูปของ ประชาคมตำบล/หมู่บ้าน

4) บทบาทในฐานะเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ในการปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่ อบต.

5) บทบาทในฐานะตัวแทนอำนาจรัฐ ที่จะต้องดูแลงานทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่จะต้อง ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทหลายด้านได้แก่ด้านการปกครองและรักษาความสงบ เรียบร้อย ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการสาธารณสุข ด้านอาญา ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้อง ประสานการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในด้านต่างๆดังกล่าวอย่างใกล้ชิด

6) บทบาทในฐานะประชาชน

(1) ขอรับข้อมูลข่าวสารการบริหารและการปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน

(2) เสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ออกข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชน ในเขตตำบล หมู่บ้าน

(3) เข้าซื้อกันเพื่อถอดถอนกรรมการบริหารฯ เฉพาะตัว คณะกรรมการบริหารฯ ทั้ง คณะและสมาชิก อบต. ออกจากตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(4) ตรวจสอบการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการบริหารฯที่แจ้งให้ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ทราบแล้ว

(5) ร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ตามที่ องค์การ บริหารส่วนตำบล แต่งตั้ง

2.3.5 บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

โกคิน พลกุล (2547, หน้า 18) กล่าวว่า บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐ ในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจบ้านดทุกข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1) **ด้านการบริการประชาชน** ให้เอาใจใส่ดำเนินการช่วยเหลือและดูแลประชาชน อย่างเต็ม กำลังความสามารถเพื่อจะให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อ ราชการ การให้ความ ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง กรม และ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะ การบริการประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

2) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** ให้ดำเนินการแนะนำ ตักเตือน และดูแล ราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมายรวมถึงชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงรู้ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นหัวหน้าชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) อำนวยความสะดวกใน

ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดำเนินการกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้ ชุมชนตื่นตัว ให้เกิดมีกระแสสังคมต่อต้านยาเสพติด การสร้างความร่วมมือกับประชาคมหมู่บ้านและตำบล โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในการรวมพลังต่อต้านยาเสพติดทุกรูปแบบและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดด้วย นอกจากนี้ยังต้องให้การปราบปรามผู้มีอิทธิพล ดำเนินการร่วมมือกับทางราชการ มีการปราบปรามผู้มีอิทธิพลด้วยการสอดส่องดูแลความประพฤติของลูกบ้าน มิให้ประพฤติตนเป็นผู้ มีอิทธิพลหรือมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และดูแลสถานประกอบการต่าง ๆ ใน พื้นที่และให้ความร่วมมือในการแจ้งเบาะแส ข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิด จากกลุ่มผู้มีอิทธิพลรวมถึงการใช้มาตรการทางสังคมต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพล

3) ด้านการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนต่อไป นอกจากนี้ยังต้องให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์และ เมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกบุกรุกทำลายให้รายงานอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ โดยเร็ว และการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลาย ป่าไม้

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547, หน้า 58-59) ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือ นายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- 2) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น
- 3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ
- 5) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทาตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

7) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในกรณี สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

8) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดป้องกันอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

9) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามที่กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย และผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

(1) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

(2) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าเกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

(3) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

(4) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกระทำผิดกฎหมายก็ดีหรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

(5) ถ้ามีหมายหรือคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบนำส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควรข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบใช้อาวุธปืนของทางราชการได้ ในเรื่องที่มาของกำนัน นั้น ได้กำหนดไว้ว่า ให้นายอำเภอเป็นประธานประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เพื่อปรึกษาหารือคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบลนั้นขึ้นเป็นกำนัน เมื่อผู้ใหญ่บ้านที่มาประชุมเห็นชอบคัดเลือกผู้ใดแล้วให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนัน

2.3.6 หลักปฏิบัติราชการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว การวางตนและวางงานให้เหมาะสม เพื่อให้เป็นที่เคารพเชื่อถือศรัทธาและนำความผาสุกมาสู่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ในฐานะนักปกครองท้องถิ่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องเป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ที่สำคัญควรรู้อย่างนี้หลักในการปฏิบัติตน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น แนวทางสำคัญในการพัฒนาตนเอง ได้แก่

1) บุคลิกภาพ ต้องฝึกฝนตนเองให้มีบุคลิกลักษณะที่น่าเคารพนับถือ น่าเกรงขาม ผู้ที่มีบุคลิกดีจะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง รอบรู้มีไหวพริบปฏิญาณกริยาท่าทางมาดมั่น การพูดจาจะใช้ภาษาที่ถูกต้อง นุ่มนวล ไม่หลบตา มีอารมณ์ขัน

2) การแต่งกาย ต้องเรียบร้อย ถูกระเบียบ ถูกกาลเทศะ การแต่งกายไปในงานต่างต้องให้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน ว่าในพิธีต่างๆ ต้องแต่งกายเช่นใด การแต่งกายให้เหมาะสมกับงานและโอกาสจะสร้างความมั่นใจแก่ตนเองและความประทับใจแก่ผู้พบเห็น ถ้าแต่งเครื่องแบบก็ต้องถูกต้องตามระเบียบ กฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2532) ออกตามในพระราชบัญญัติเครื่องแบบเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น พ.ศ. 2509 ได้กำหนดเครื่องแบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบลไว้ให้มี 2 ชนิด คือ

(1) เครื่องแบบปฏิบัติราชการมี 1 ประเภท คือ เครื่องแบบสีกากีคอพับ

(2) เครื่องแบบพิธี 3 ประเภท คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ

(3) เครื่องแบบปฏิบัติราชการ (สีกากีคอพับ) จะประกอบด้วยหมวก ชายมี 2 แบบ คือ หมวกขาวหม้อตาลสีกากี และหมวกแก๊ปทรงอ่อน หญิงมี 3 แบบคือ หมวกทรงหม้อตาลสีกากีทรงอ่อน หมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีกสีกากี และหมวกหนีบสีกากีเสื่อ ชายใช้เสื่อคอพับสีกากีแขนยาวหรือแขนสั้น มีกระเป๋าทันหน้าอกข้างละกระเป๋าคิดเครื่องหมายแสดงสังกัดที่ปกคอเสื่อด้านหน้าทั้งสองข้างไหล่เสื่อประดับอินทราชนู ผู้ที่ได้รับ

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ประดับแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าคบนซ้าย หญิงมี 3 แบบ แบบแรกอนุโลมตามแบบเสื้อชาย แบบ 2 เสื่อคอพับสีอ่อนกว่าหรือสีเดียวกับกระโปรง แบบ 3 เสื่อคอพับปล่อยเอาสีกากีสีเดียวกับกระโปรง แบบ 2 และ 3 ไม่มีกระเป๋าทันอกเสื้อทั้งสองข้างอินทราชนู ให้ใช้อินทราชนูอ่อน มีเครื่องหมายบนอินทราชนูแสดงตำแหน่งประกอบด้วย แถบสีเหลือง ปกอกพื้นสีดำ เหนือปกอกพื้นสีดำติดเครื่องหมายโลหะสีทองเป็นรูปราชสีห์ที่อยู่ภายในวงรีคูนูน มีสายประกอบพื้นลงยาทางแกง กระโปรง ชายใช้กางเกงแบบราชการประเภทสีกากีชายาว หญิงใช้กางเกงหรือกระโปรงสีประเภทสีกากีก็ได้เข็มขัด ใช้เข็มขัดทำด้วยด้ายถัก หัวเข็มขัดด้วยโลหะสีทองสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีรูปราชสีห์คูนูนอยู่กึ่งกลางหัวเข็มขัดรองเท้า ถุงเท้า ชายหุ้มสันหรือ หุ้มข้อหนัง

หรือวัตถุเทียมหนัง สีดำหรือสีน้ำตาล ถุงเท้าสีเดียวกับรองเท้า หญิงใช้รองเท้าหุ้มส้นหรือรัดส้นหนัง หรือวัตถุเทียมหนัง สีดำหรือสีน้ำตาลแบบปิดปลายเท้า ส้นสูงไม่เกิน 10 เซนติเมตร เครื่องหมายแสดงสังกัด ป้ายชื่อและตำแหน่ง ประดับที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าบนขวา

(4) เครื่องแบบพิธีการ เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วยหมวก ชายใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว หญิงใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาวทรงอ่อนหรือหมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีกสีขาว เสื้อ ชายใช้เสื้อแบบราชการสีขาว คัดเครื่องหมายแสดงสังกัดที่ปกคอเสื้อด้านหน้าทั้งสองข้าง ผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ประดับแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าบนซ้าย หญิงใช้เสื้อมอกคอแฉะสีขาวแบบคอแหลมหรือคอป้าน เสื้อในใช้เสื้อคอพับแขนยาวสีขาวผูกผ้าผูกคอสีดำเงื่อนกะลาสี ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้ประดับแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่อกเสื้อด้านซ้ายอินทรรณู ใช้อินทรรณูแข็ง ติดทับเสื้อเหนือบ่าทั้งสองข้างจากไหล่ไปคอ มีเครื่องหมายแสดงตำแหน่งบนอินทรรณูกางเกง กระโปรง ชายใส่กางเกงแบบราชการสีขาวขาว หญิงใส่กระโปรงสีขาวรองเท้า ถุงเท้า เช่นเดียวกับเครื่องแบบปฏิบัติราชการ สำหรับหญิงใช้ถุงเท้ายาวสีเนื้อ เครื่องแบบครึ่งยศ ลักษณะและส่วนประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่กางเกงหรือกระโปรงใช้สีทึบหรือสีจืดสีดำ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เครื่องแบบเต็มยศลักษณะและส่วนประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ สวมสายสะพาย

(5) หลักการแต่งเครื่องแบบในโอกาสต่าง ๆ

ก) งานพระราชพิธีและรัฐพิธี ให้แต่งตามหมายรับสั่งหรือหมายกำหนดการ
ข) งานพิธีที่ทางราชการจัดขึ้น ให้แต่งเครื่องแบบปกติขาว หรือเครื่องแบบปกติทาก็คอพับตามแต่โอกาส เช่น ฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทตามท้องถนนที่เสด็จพระราชดำเนินรับ-ส่งเสด็จ งานเสด็จ แต่งเครื่องแบบปกติทาก็คอพับ งานวางพวงมาลาพระบรมราชานุสาวรีย์ ฯ พิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้น แต่งเครื่องแบบปกติขาวงานพระราชทานเพลิงศพที่ทางราชการจัดให้มีขึ้น แต่งเครื่องแบบปกติขาวไว้ทุกข์ หรือเครื่องแบบปกติทาก็คอพับเป็นต้น

(6) งานพิธีของเอกชน กรณีไปร่วมพิธีให้แต่งตั้งนี้ งานพิธีส่วนบุคคลโดยเฉพาะ ให้แต่งเครื่องแบบปกติทาก็คอพับ สำหรับงานพิธีเกี่ยวกับการตายให้แต่งเครื่องแบบปกติทาก็คอพับแขนยาว และงานพิธีเกี่ยวกับประเพณีของท้องถิ่นหรือชุมชน ให้แต่งเครื่องแบบปกติขาวหรือเครื่องแบบปกติทาก็คอพับ กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้มีเครื่องแบบพิธีการขึ้น เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีสิทธิแต่งในโอกาสต่างๆ ตามที่มีหมายกำหนดหรือกำหนดให้แต่งเครื่องแบบพิธีแต่ไม่ได้เป็นการบังคับ แล้วแต่ความประสงค์และความเหมาะสม จะแต่งเครื่องแบบปฏิบัติราชการตามที่มีหมายกำหนดการรวมถึงกำหนดการให้แต่งเครื่องแบบพิธีการก็ได้ เพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนในการจัดหาเครื่องแบบพิธีการ

3) สุขภาพอนามัย จิตใจที่สดชื่น ร่างกายที่แข็งแรง มีผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ การหมั่นดูแล สุขภาพและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน

4) ความรู้ ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้งานในหน้าที่ ความรู้ของงานที่เกี่ยวข้อง ความเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงความรู้รอบตัวทั่วไป

5) ความสามารถ ต้องหมั่นฝึกฝนนำความรู้ที่ได้รับไปทดลองปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้และ ประสบการณ์อยู่เสมอ

6) ความประพฤติ ทศนคติ ต้องมีหลักธรรมและมโนธรรมในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติราชการ ความประพฤติต้องมั่นอยู่ในความยินดียิ่งอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้ปรากฏว่าเป็นผู้มีชื่อเสียงในทางเสื่อมเสีย ทำตนให้เป็นที่พึ่งของประชาชน

7) ความตั้งใจ ต้องตั้งใจจริง มีความมานะบากบั่น ไม่ย่อท้อหวั่นไหว หวั่นเกรงต่ออุปสรรคใด ๆ หลักในการปฏิบัติงาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ทรงพระราชนิพนธ์ ถึงแนวทางในการปฏิบัติราชการที่ดีไว้ 10 ประการ คือ

(1) ความสามารถ หมายถึง การใช้ความรู้ของตนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ขวนขวายในการทำงานโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้มากอยุ่ชี้แนะหรือสั่งการ ผู้มีความสามารถจะทำงานได้ดี เป็นผลสำเร็จยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ที่มีโอกาสเท่าเทียมกัน

(2) ความเพียร หมายถึง ความไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มีความบากบั่นมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะมิได้ลดหย่อน เมื่อได้รับมอบหมายให้กระทำการใด ๆ ก็ตั้งใจ ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ เพื่อให้กิจการนั้น ๆ บรรลุผลด้วยดี

(3) ไหวพริบ หมายถึง รู้จักคิดและสังเกตเห็นได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ใดมากอยุ่เตือนว่าควรจะทำสิ่งใด เพื่อให้บังเกิดผลที่ดี และรีบทำการนั้นโดยฉับพลันทันท่วงที ไหวพริบเกิดขึ้นจากการฝึกฝนตนเองอย่างเสมอ

(4) ความรู้เท่าถึงการ หมายถึง รู้จักปฏิบัติกิจการหรืองานทั้งปวงให้เหมาะสมคือ เหมาะแก่เวลา สมเหตุสมผล เกิดประโยชน์ที่สุด

(5) ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายหรืองานในหน้าที่โดยซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความอุตสาหะวิริยะภาพเต็มสติกำลัง โดยมุ่งหมายให้งานนั้น ๆ บรรลุ สำเร็จด้วยหนทางที่ดีที่สุดในที่พึงจะทำได้

(6) ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป หมายถึง การรักษาตนให้เป็นที่เชื่อถือของบุคคล ทั้งหลายมิว่าจาเชื่อถือ ไม่คิดเอาเปรียบผู้ใด ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่หาดีใส่ตัวหาชั่วใส่คนอื่น ผูกมิตรต่อบุคคลโดยสม่ำเสมอ

(7) รู้จักนิสัยคน ถ้าเป็นผู้ที่ต้องหมั่นศึกษาสังเกตให้รู้นิสัยของผู้ใหญ่ แล้ววางความประพฤติ แนวทางการทำงานของตนให้ต้องตามอัธยาศัย ถ้าเป็นผู้ใหญ่ บังคับบัญชาคนมาก ๆ เหมือนกันหมดเป็นไปได้

(8) ความรู้จักผ่อนผัน หมายถึง การไม่ยึดถือสิ่งใด เครื่องครัดจนเกินไป จนอาจเสียงานใหญ่ได้และไม่ปล่อยปละละเลยหรือเพิกเฉยเสียทุกอย่างจนอาจเสียหายเสียระเบียบ วินัย แบบแผน แต่ต้องรู้จักปฏิบัติให้เหมาะสมไม่ตื้อตึงหรือละเลยจนเสียหาย

(9) ความมีหลักฐาน หมายถึง การมีที่อยู่แน่ชัด มีครอบครัวอบอุ่นมั่นคง ตั้งตนไว้ในที่ชอบคือไม่ประพฤติตนสำมะเลเทเมา หมกมุ่นในอบายมุข

(10) ความจงรักภักดี หมายถึง ยอมสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์อันแท้จริงให้บังเกิดแก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หลักในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานดังกล่าว กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเป็นนักปกครองอย่างแท้จริง

2.3.6 ความสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2547, หน้า 89) กล่าวว่ากำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน จะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานร่วมกับ อบต. ดังนี้

1) การวางแผนพัฒนาตำบลตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 กำหนดให้กำนันในเขตพื้นที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ซึ่งทำให้กำนันสามารถเสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตำบลหมู่บ้านได้ได้อย่างแท้จริงโดยคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) กำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ การผังเมือง ปัญหาของการท้องถิ่น และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

(2) ร่วมจัดทำแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา

(3) พิจารณาร่างแผนพัฒนาและร่างแผนปฏิบัติ

(4) ให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานแล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(5) พิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

(6) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่นเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่ได้รับสมควร

(7) ในกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ประสานกับประชาคมหมู่บ้าน วิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชน

(8) เป็นกลไกสำคัญของราชการส่วนภูมิภาค ในการประสาน และตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่นนั้น ๆ

(9) บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประชาคมในเขตพื้นที่ และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ปกครองท้องที่ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในเขตตำบล หมู่บ้าน จึงมีศักยภาพสูงในการระดมความร่วมมือ ร่วมใจ จากประชาชนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ หน่วยราชการ และองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในการพัฒนาเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้านในรูปของประชาคมตำบล / หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ลักษณะปกครองท้องที่ได้กำหนดให้ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา(มาตรา 28) ดังนี้

1) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าเกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความแก่กำนันนายตำบลให้ทราบ

2) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ต้องแจ้งความผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

3) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำผิดกฎหมาย หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำผิดหรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบส่งต่อกำนันนายตำบล

4) เมื่อปรากฏว่ามีผู้ใดกำลังจะกระทำผิดก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดีให้จับตัวผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

5) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนันหรือกรมการอำเภอตามสมควร

6) พนักงานออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีประเด็นสำคัญ คือ ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บทบาทในการประสานการดำเนินงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หลักปฏิบัติราชการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และความสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นข้อมูลทางวิชาการ ทำให้ทราบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่ โดยภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งสามารถแบ่งออกเป็นสี่ด้าน คือ 1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ 2) ด้านการบริการประชาชน 3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และ 4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน

2.5 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ประวัติความเป็นมา อาณาเขตติดต่อ สภาพทั่วไปของตำบล ประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพ งานบริการ ตามลำดับ ดังนี้

2.5.1 ประวัติความเป็นมา

เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลกกโพธิ์ อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีประชากรประมาณ 230 ครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านกกโพธิ์ ตำบลเดียวกัน มาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมหนองน้ำที่มีต้นพอกขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ริมหนองน้ำ ซึ่งต่อมาชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อว่า “บ้านหนองพอก” และได้มีการขุดลอกขยายบริเวณหนองน้ำให้กว้างขึ้นสามารถเก็บน้ำไว้ใช้ ได้ตลอดปี ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปู่แสนฟ้ามหาศักดิ์ - หลักเมืองของชาวอำเภอหนองพอก ก่อนที่มีการขอยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอนั้น บริเวณแห่งนี้เป็นป่าดงดิบ ทุรกันดาร มีไข้มาลาเลีย และสัตว์ป่าชุกชุม การเดินทางติดต่อกับอำเภอโพนทองเป็นไปอย่างลำบากเส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางเกวียนต้องนั่งเรือพายข้ามลำน้ำยังก่อนที่จะเดินทางถึงตัวอำเภอ ครั้นต่อมา เมื่อประมาณเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 คณะกลุ่มครูเขตบึงงามได้มีการหารือเรื่องการขอตั้งกิ่งอำเภอ เนื่องจากเห็นว่านักเรียน ผู้ปกครอง และราษฎรส่วนใหญ่ได้รับความลำบากในการเดินทางไปติดต่อกับทางอำเภอโพนทองและเห็นว่าพื้นที่บริเวณที่ตั้งบ้านฉะจะมีภูมิประเทศเหมาะสมเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ และส่วนราชการต่างๆ เนื่องจากมีหนองแจ้งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณนั้น โดยจะขอรวมเอา 3 ตำบลฝั่งซ้ายของลำน้ำยัง ได้แก่ ตำบลกกโพธิ์ ตำบลบึงงาม และตำบลชุมพร (ปัจจุบันตำบลชุมพรอยู่ในเขตอำเภอเมยวดี) เป็นเขตกิ่งอำเภอ และทำเรื่องเสนอขอไปที่กระทรวงมหาดไทย แต่ระยะนั้นประเทศไทยเกิดการปฏิวัติ เรื่องขอตั้งกิ่งอำเภอจึงเงียบหายไป ต่อมา เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 คณะเจ้าหน้าที่นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ทำการออกสำรวจพื้นที่และบริเวณที่ตั้งสถานที่ราชการกิ่งอำเภอ ซึ่งแทนที่จะไปดูพื้นที่บ้านฉะคณะที่ไปต้อนรับ กลับนำคณะเจ้าหน้าที่จากจังหวัด ไปดูที่โคกหนองเดิ่น (สถานที่ตั้งที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน) เป็นสถานที่ตั้งส่วนราชการ เพราะเห็นว่าพื้นที่กว้างใหญ่เหมาะสม ซึ่งในช่วงที่มีการก่อสร้างสถานที่ราชการนั้น ก็พบกับปัญหาอุปสรรคมากมาย แต่ด้วยความสามารถ และความเสียสละของผู้นำชุมชนที่สำคัญ 2 ท่าน คือ นายวิฑูร พรอคพล กับนายนาค ศรีวะธรมย์ ทำให้การตั้งกิ่งอำเภอหนองพอกได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ อำเภอหนองพอก ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2508 โดยมีร.ท. สมรักษ์ สิทธิวิไล เป็นปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอหนองพอกคนแรก และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2516 เป็นอำเภอที่ 11 ของจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งมี นายวิวัฒน์ ทัพภฤชณ์ เป็นนายอำเภอหนองพอกคนแรก จนมาถึง นายสมชาย สิงห์กุลเป็นนายอำเภอหนองพอก คนที่ 24 ในปัจจุบัน

2.5.2 อาณาเขตติดต่อ

อำเภอหนองพอก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่บริเวณพิกัด บ้านหนองพอก หมู่ที่1ตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ 45210 หมายเลขโทรศัพท์ 043-579-071 ระยะทางห่างจากศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นระยะทางประมาณ 72 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด, อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร, อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด, อำเภอกุตุชุม จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.5.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบกับที่ราบสูงสลับกันไปทางทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูเขาขนาดเล็กยาวติดต่อกันไปยังเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย มีป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ และส่วนใหญ่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

2.5.5 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล ดังนี้

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน
ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือน มกราคม

2.5.6 การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 9 ตำบล 120 หมู่บ้าน คือ ตำบลหนองพอก ตำบลรอบเมือง ตำบลภูเขาทอง ตำบลกกโพธิ์ ตำบลหนองขุ่นใหญ่ ตำบลผาน้ำน้อย ตำบลบึงงาม ตำบลท่าสีดา และตำบลโคกสว่าง

2.5.7 ประชากร

จำนวนประชากร ชาย 33,200 คน หญิง 32,728 คน รวม 65,928 คน จำนวน ครัวเรือน 17,482 ครัวเรือน อาชีพประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร รายได้เฉลี่ย 53,917 บาท /คน/ปี (กรมการปกครอง, 2557, หน้า 19).

2.5.8 การเกษตร

พื้นที่การเกษตรของอำเภอ มีประมาณ 248,518 ไร่(ร้อยละ 66.30 ของพื้นที่อำเภอ) แยกเป็น พื้นที่ปลูกข้าว 143,291 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่ 77,228 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชสวน 20,238 ไร่ และอื่นๆ 7,761 ไร่

2.5.9 การคมนาคม (ทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน)

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอหนองพอกกับจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยทางหลวง 2 สาย ระยะทาง 72 กิโลเมตร และ 86 กิโลเมตร ทางหลวงชนบท 1 สาย ถนน รพช.2 สาย และมีถนนเชื่อมระหว่างตำบลกับหมู่บ้าน จำนวน 23 สาย การเดินทางไปยังอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงสามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีเส้นทางติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

อำเภอเสลภูมิ	จังหวัดร้อยเอ็ด	ระยะทาง 57 กิโลเมตร
อำเภอโพนทอง	จังหวัดร้อยเอ็ด	ระยะทาง 26 กิโลเมตร
อำเภอเมยวดี	จังหวัดร้อยเอ็ด	ระยะทาง 13 กิโลเมตร
อำเภอเลิงนกทา	จังหวัดยโสธร	ระยะทาง 49 กิโลเมตร
อำเภอหนองสูง	จังหวัดมุกดาหาร	ระยะทาง 52 กิโลเมตร

จากการศึกษาสภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นทางประวัติศาสตร์ และข้อมูลพื้นที่ที่สำคัญ คือ ประวัติความเป็นมา สภาพพื้นที่ทั่วไป อาณาเขตติดต่อ ลักษณะอากาศ การปกครอง การเกษตร และการคมนาคม เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเชิงปริมาณในหัวข้อเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สันติ สวัสดิพงษ์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน : กรณีศึกษาในท้องที่อำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการชักชวนให้ประชาชนไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ด้านการชี้แนะให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกบุคคลที่ตนแนะนำ ด้านการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความรู้เรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประพัฒน์ วงศ์ชมพู (2553, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านระเบียบกฎหมายต่างๆ พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่พบว่าส่วนมากเห็นด้วยกับ

การให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกของราษฎร ด้านวาระการดำรงตำแหน่งพบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนด้านการปฏิบัติหน้าที่พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็เพื่อให้ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ของตน

เจริญ รุ่งแสงจันทร์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการองค์กร อยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนกำลังคน อยู่ในระดับมาก ด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก ด้านการควบคุมประเมินผล อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ผลการทดสอบการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ และอาชีพ พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทด้านการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน ไม่แตกต่างกัน

คณิศร เกษอินทร์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบ กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบ อำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากหนึ่งด้าน อยู่ในระดับปานกลางสองด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ด้านป้องกันบ่อนการพนัน/แหล่งอบายมุข ด้านป้องกันการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยรวม ไม่แตกต่าง

พระมหาพุดิสสรค์ ปณญาวชิโร (สมบุญ) (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลทมอ อำเภอ

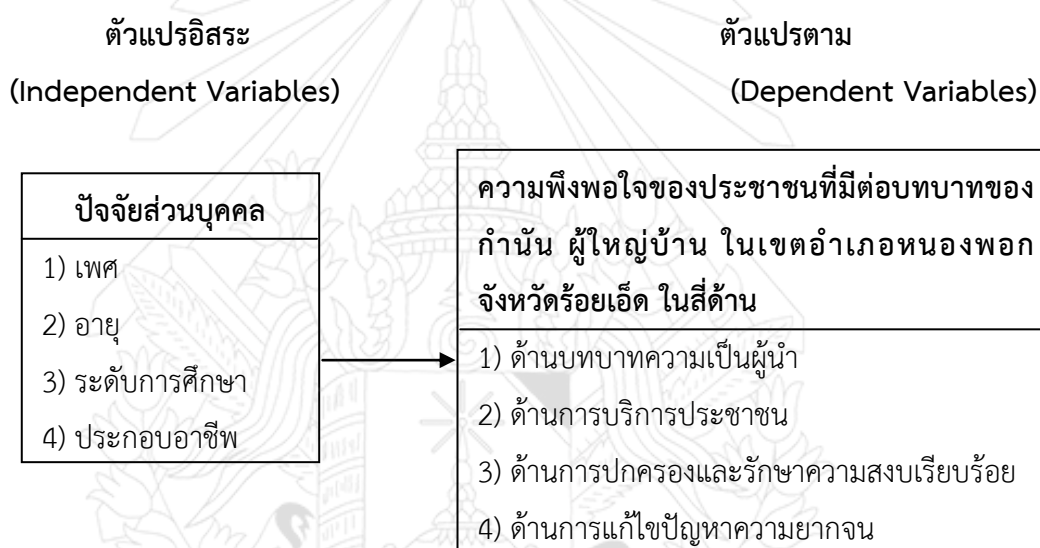
ปราสาท จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ ด้านการกำหนดนโยบาย โครงการ กิจกรรม ด้านการส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการให้ความรู้ ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชน และด้านเป็นแบบอย่างที่ดี

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลทมอ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลทมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ และตัวแปรตาม คือ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน เพราะประชาชนจะมีความพึงพอใจต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากน้อยเพียงใด มีความแตกต่างกันในแต่ละด้าน ขึ้นอยู่กับตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ซึ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการอภิปรายผลบทที่ 5 ต่อไป

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารต่างๆ จึงกำหนดปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกออกเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และสนใจแนวความคิดของ อรุณ รักธรรม (2533, หน้า 200-204) กล่าวถึง บทบาทของผู้นำที่ดี ในด้านบทบาทความเป็นผู้นำ และแนวคิดของโกคิน พลกุล (2547, หน้า 18) กล่าวถึง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในหกด้าน คือ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน กำหนดเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variables) มาบูรณาการสรุปใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย
- 3.4 การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมีดังนี้

1) ประชากร (Population)

ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9 ตำบล คือ ตำบลหนองพอก ตำบลกกโพธิ์ และตำบลท่าสีดา จำนวน 4,397 คน (กรมการปกครอง, 2557, หน้า 19).

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลหนองพอก ตำบลกกโพธิ์ และตำบลท่าสีดา จำนวน 4,397 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน (ยุทธพงษ์ กัยวรรณ, 2543, หน้า 23)

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงความน่าจะเป็นของประชากรที่ได้รับเลือก ซึ่งจะเป็นไปในแบบการสุ่มไม่เฉพาะเจาะจง ในกรณีนี้ตัวอย่างทุกหน่วยในประชากรจะมีโอกาสถูกเลือกเท่ากัน ทำให้สามารถ

คาดคะเนความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีวิธีการสุ่มอย่างตามลำดับตอน ดังนี้ (ประกายรัตน์ สุวรรณ, 2548, หน้า 63)

ตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มประชากร (Population Size) ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9 ตำบล คือ ตำบลหนองพอก ตำบลรอบเมือง ตำบลภูเขาทอง ตำบลกกโพธิ์ ตำบลหนองขุ่นใหญ่ ตำบลผาน้ำย้อย ตำบลบึงงาม ตำบลท่าสีดา และตำบลโคกสว่าง จำนวน 17,482 คน

ตอนที่ 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample to Size) เนื่องจากประชากรในพื้นที่มีขนาดใหญ่ และข้อจำกัดในด้านเวลา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้ (ดร.สุรพล พรมกุล, 2554, หน้า 86).

ขั้นที่ 1 แบ่งตำบลออกเป็น 9 ตำบล แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ตำบลหนองพอก ตำบลกกโพธิ์ ตำบลท่าสีดา

กลุ่มที่ 2 ตำบลรอบเมือง ตำบลหนองขุ่นใหญ่ ตำบลผาน้ำย้อย

กลุ่มที่ 3 ตำบลบึงงาม ตำบลโคกสว่าง ตำบลภูเขาทอง

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก (Lottery) ตามรายชื่อในแต่ละกลุ่ม ได้ กลุ่มที่ 1 คือ ตำบลรอบเมือง ตำบลกกโพธิ์ และตำบลท่าสีดา

ขั้นที่ 3 กำหนดกลุ่มประชากร ตามบัญชีรายชื่อประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในสามตำบล คือ ตำบลรอบเมือง ตำบลกกโพธิ์ และตำบลท่าสีดา จำนวน 4,397 คน

ขั้นที่ 4 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามสูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน ตามสูตรนี้ (ยุทธพงษ์ กัยวรรณ, 2543, หน้า 23)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$n =$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$N =$ ขนาดของกลุ่มประชากร

$e =$ ค่าความคลาดเคลื่อนทางสถิติร้อยละ 95 หรือ 0.05

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{4,397}{1 + 4,397 (0.05)^2}$$

$n =$ 366.65

จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 366.65 คน เพื่อให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมมากขึ้นจึงปรับทศนิยมให้เป็น จำนวน 367 คน

ตอนที่ 3 กำหนดสัดส่วน และขนาด (Proportional to Size) โดยหาลักษณะของกลุ่มที่ศึกษา ตามบัญชีรายชื่อที่กำหนดไว้ เพื่อคำนวณหาอัตราสัดส่วน โดยแบ่งสัดส่วนของประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามตำบล และเพศ ใช้เป็นตัวแปรอิสระควบคุม (Control Variable) ตามสูตร ดังนี้

$$n_1 = \frac{N_i}{N} \times n$$

n_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 N_i = จำนวนประชากร
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

จากการคำนวณได้กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามตำบล และเพศ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามตำบล และเพศ

หมู่	ตำบล	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	ตำบลหนองพอก	789	490	1,279	66	41	107
2	ตำบลกกโพธิ์	970	695	1,665	81	58	139
3	ตำบลท่าสีดา	863	590	1,453	72	49	121
รวม		2,622	1,775	4,397	219	148	367

ตอนที่ 4 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีสิทธิได้รับเลือกเท่า ๆ กัน ตามบัญชีรายชื่อของประชากร และทำการจับสลากจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามต้องการ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน, 2548, หน้า 66)

- (1) จัดทำบัญชีรายชื่อประชากรซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ตำบลรอบเมือง ตำบลกกโพธิ์ และตำบลท่าสีดา จำนวน 4,397 คน จำแนกตามตำบล แบ่งเป็นเพศชายกลุ่มหนึ่ง กับเพศหญิง อีกกลุ่มหนึ่ง
- (2) เขียนชื่อประชากร ตามบัญชีรายชื่อ ลงในแผ่นกระดาษโดยใช้ 1 ชื่อ ต่อ 1 แผ่น แล้วม้วนสลากนำลงกล่องแล้วเขย่าให้คละกั้น
- (3) จับขึ้นมาทีละแผ่น โดยแต่ละครั้งที่หยิบมาได้ ต้องนำแผ่นสลากมาจดบันทึกไว้ว่าเป็นใคร
- (4) ม้วนสลากแผ่นเดิมใส่ลงในกล่องเดิมแล้วจับสลากขึ้นมาใหม่เพื่อที่จะให้โอกาสถูกเลือกทุกคนเท่ากัน
- (5) กรณีหยิบได้ชื่อเดิมก็ม้วนสลากนำใส่ลงไปในกล่องเดิมแล้วจับขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ดำเนินการเช่นนี้เรื่อยไปจนได้กลุ่มตัวอย่างครบ 367 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 367 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) และแบบเลือกตอบ (Check List) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในข้อคำถาม จำนวน 28 ข้อ จำแนกออกเป็นสี่ด้าน แต่ละด้านมีจำนวนข้อคำถาม คือ

1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	จำนวน 9 ข้อ
2) ด้านการบริการประชาชน	จำนวน 6 ข้อ
3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	จำนวน 7 ข้อ
4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) สอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Questionnaire) ดังต่อไปนี้

3.4.1 การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจ หรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) เกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2) กำหนดประเด็นให้ตรงตามวัตถุประสงค์กรอบแนวคิด คำนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษา จากเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ใช้คำถามแบ่งออก 2 ประเภท คือ แบบปลายปิด และแบบปลายเปิด

4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษาคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อช่วยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นคำถาม การใช้สำนวน ถ้อยคำ ภาษา คำชี้แจง โครงสร้าง และเนื้อหา (Construct and Content Validity) ว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ และนำคำชี้แนะกลับมาแก้ไข ปรับปรุง จนถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ พร้อมนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นลำดับต่อไป

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power/DP) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1) **หาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity)** โดยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่สมบูรณ์ผ่านการตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องจากอาจารย์ที่ปรึกษามาแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญให้ตรวจสอบพิจารณา และประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - objective Congruence /IOC) ว่ามีความถูกต้องตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) เนื้อหา (Content) และสำนวนภาษา (Wording) จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

(1) **นายปรีดี หอมพนา** วุฒิกการศึกษา ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ปกครองชำนาญงานอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านสถิติ และพิจารณาความสอดคล้อง

(2) **นางสาวศิริพร ภูณาม** วุฒิการศึกษา ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขา รัฐศาสตรวิทยาลัยรามคำแหง ตำแหน่ง ปลัดอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ด้านโครงสร้างเนื้อหา และพิจารณาความสอดคล้อง

(3) **นางวาสนา ตาราณี** วุฒิการศึกษา ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขา รัฐศาสตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตำแหน่ง ท้องถิ่นอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบด้านภาษาและพิจารณาความสอดคล้อง

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลที่ผ่านการพิจารณาประเมินผลจากทั้งสามท่าน หาค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - objective Congruence /IOC) โดยใช้สูตร ดังนี้ (รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร, 2548, หน้า 43)

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ คะแนน + 1 แน่ใจว่าสอดคล้อง

คะแนน 0 ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง

คะแนน - 1 แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

ผลการประเมิน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 28 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 28 ข้อ ซึ่งใช้ได้ทั้งหมด แล้วนำข้อคำถามที่ใช้ได้ ทั้งหมด ไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power/DP) และค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) เป็นลำดับต่อไป

2) หาค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) คือ การหาค่าอำนาจจำแนก โดยนำข้อ คำถามที่ผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องใช้เป็นแบบสอบถามนำไปทดสอบกับประชาชนไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง (Try-Out) แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตำบลรอบเมือง ตำบลหนองขุ่นใหญ่ และตำบลผาน้ำย้อย ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แล้วนำผลการ ตอบแบบสอบถาม ทดสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ แบ่งออกเป็น คุณภาพรายข้อ และคุณภาพทั้ง ฉบับ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ออกเป็นกลุ่มละ 25 % แล้วใช้ T-Test ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ จากนั้นจึง ทำการหาคุณภาพรายข้อ และคุณภาพทั้งฉบับ (ดร.ประพิศ โบราณมูล, 2550 หน้า 87 - 88) ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) **ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ** (Discrimination Power/DP) โดยวิธีหาค่า t -test โดยใช้เกณฑ์ค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์การตัดสินว่าข้อนั้นมีอำนาจจำแนกใช้ได้ สมควรนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ตามสูตร ดังนี้

$$t = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{\{N \sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

t แทน ค่าอำนาจจำแนก

X แทน คะแนนของข้อที่หาค่าอำนาจจำแนก

Y แทน คะแนนรวมของทุกข้อ

ผลการทดสอบ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ผ่านเกณฑ์ใช้ได้ทั้งหมดทุกข้อ

(2) **ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ** (Reliability) นำข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ดังนี้ (กัลยา วานิชปัญญา, 2548, หน้า 35)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ผลจากการทดสอบ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.94

3.4.3 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตามลำดับต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.5.1 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนถึง หัวหน้าฝ่ายปกครอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจนครบกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 367 คน

3.5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 367 ชุด ไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจง ทำความเข้าใจให้กลุ่มตัวอย่างให้ได้ทราบก่อนทำการตอบคำถาม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกลงในประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และเลือกระดับ ความพึง

พอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 367 คน ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะโดยอิสระในแต่ละด้าน ในกรณีผู้ตอบคำถามไม่เข้าใจในประเด็นคำถาม ผู้วิจัยจะทำการชี้แจงซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ผู้ตอบคำถามได้เข้าใจ จนเลือกตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อได้ถูกต้องชัดเจน โดยให้เลือกกำหนด ค่าน้ำหนัก หรือคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งกำหนดค่าคะแนน ดังนี้ (รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร, 2548, หน้า 43)

ระดับมากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนนเป็น 5
ระดับมาก	ให้น้ำหนักคะแนนเป็น 4
ระดับปานกลาง	ให้น้ำหนักคะแนนเป็น 3
ระดับน้อย	ให้น้ำหนักคะแนนเป็น 2
ระดับน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนนเป็น 1

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นนำไปลงรหัส(Coding) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อช่วยในการคำนวณและวิเคราะห์

3.6.2 นำแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ที่มีความสมบูรณ์ของการตอบแล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3.6.3 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ตามลำดับตอน คือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) (นิภา เมธธาวิชัย, 2543, หน้า 128).

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งโดยรวมรายด้าน และรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์ตัดสินผลการวิเคราะห์ (รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร, 2548, หน้า 43) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายความว่า	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายความว่า	ระดับความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายความว่า	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายความว่า	ระดับความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายความว่า	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (สังศรี ชมภูวงศ์, 2547, หน้า 55). ค่า t - test เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ และค่าความแปรปรวนทางเดียว One-Way-ANOVA หรือ F - test เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ (ล้วน สายยศ และ อังคนา สายยศ, 2540, หน้า 53)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะบทบาทของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.7.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence หรือ (IOC)

2) ค่าอำนาจจำแนก โดยวิเคราะห์สหสัมพันธ์ รายข้อ (Item Total Correlation)

3) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม แบบแอลฟา (Alpha Coefficient)

3.7.2 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1) ความถี่ (Frequency)

2) ร้อยละ (Percentage)

3) ค่าเฉลี่ย (Mean)

4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.7.3 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ทดสอบสมมติฐาน t -test (Independent)

2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ (F -test)

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1) การหาค่าความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence) (รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร, 2548), หน้า 43)

$$\text{IOC} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาหรือระหว่างข้อสอบกับวัตถุประสงค์

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power/DP) (ดร.ประพิศ โบราณมูล, 2550 หน้า 87 - 88)

$$t = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{\{N \sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

t แทน ค่าอำนาจจำแนก

X แทน คะแนนของข้อที่หาค่าอำนาจจำแนก

Y แทน คะแนนรวมของทุกข้อ

3) การหาค่าคุณภาพของแบบสอบถาม (Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

4) การหาค่าร้อยละ (Percentage) (นิภา เมธาวีชัย, 2543, หน้า 128)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

- P = ค่าร้อยละ
 X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
 N = จำนวนประชากร

5) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (สงครี ชมภูวงศ์, 2547, หน้า 55)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$\bar{X} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum X = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

6) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ล้วน สายยศ และ อังคนา สายยศ, 2540, หน้า 53)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

$$S = \text{ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)}$$

$$\sum fx = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

7) ทดสอบสมมติฐาน (t-test) (นิภา เมธธาวิชัย, 2543)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าที-เทสต์ (t-test)

$$\bar{X}_1, \bar{X}_2 = \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ}$$

$$S_1^2, S_2^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ}$$

$$n_1, n_2 = \text{จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ}$$

8) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ (F-test) (ล้วน
สายยศ และ อังคนา สายยศ, 2540, หน้า 53)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ทดสอบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม
F	แทน	ทดสอบความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป
df	แทน	ขั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significance)

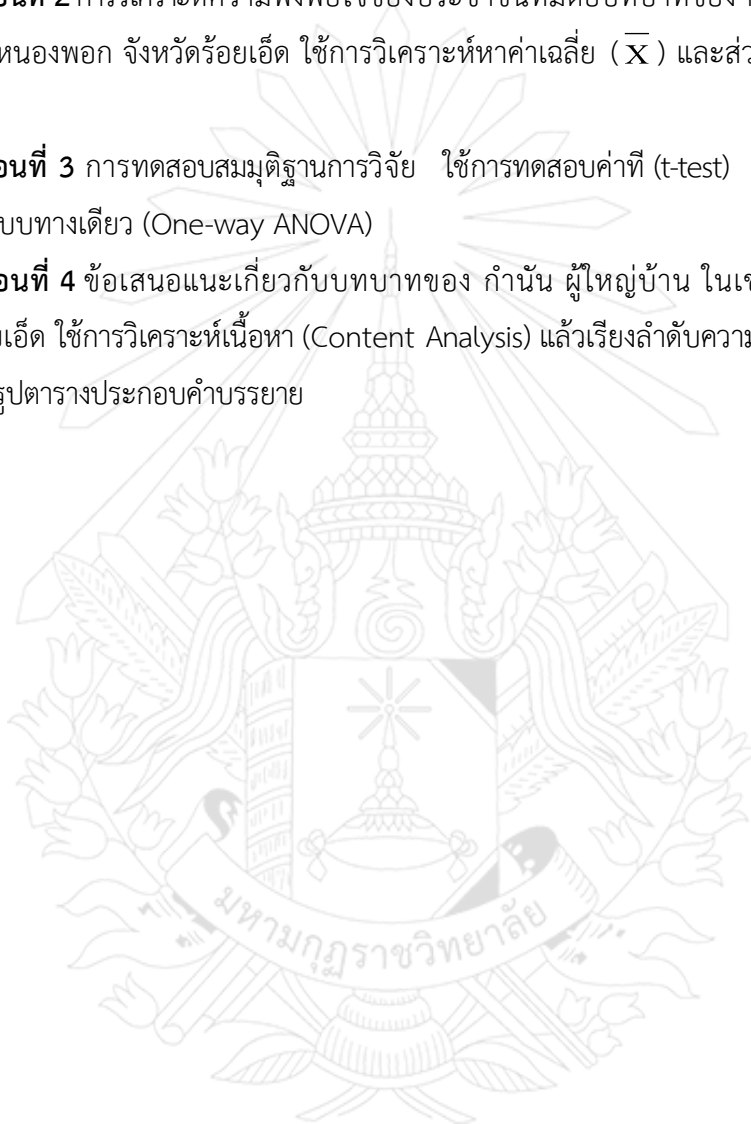
4.2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 4.1 - 4.4

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	219	59.67
หญิง	148	40.33
รวม	367	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 59.67 และเพศหญิง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 40.33

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 - 35 ปี	117	31.88
36 - 50 ปี	130	35.42
51 ปีขึ้นไป	120	32.70
รวม	367	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 36 - 50 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 รองลงมา คือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 และอายุ 18 - 35 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 31.88

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	167	45.50
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	120	32.70
อนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป	80	21.80
รวม	367	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 และอนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรกรรม	175	47.68
รับจ้าง/ลูกจ้าง	84	22.89
ค้าขาย/อาชีพส่วนตัว	43	11.72
รับราชการ/พนักงานของรัฐ	65	17.71
รวม	367	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 47.68 รองลงมา อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 22.89 อาชีพอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.71 และค้าขาย/อาชีพส่วนตัว จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.72

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มี
ต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังตารางที่ 4.5 – 4.9

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของ
ประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัด
ร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน

บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนอง พอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.42	0.52	4	ปานกลาง
2. ด้านการบริการประชาชน	3.48	0.50	1	ปานกลาง
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.46	0.47	2	ปานกลาง
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.44	0.49	3	ปานกลาง
รวม	3.45	0.50	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ใน
ในปานกลางทั้งสิ้นด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริการประชาชน ด้าน
การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน และด้านบทบาทความ
เป็นผู้นำ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวมและรายข้อ

ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	ระดับความพึงพอใจ			
	($\bar{X}$)	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. เป็นผู้มีความรับผิดชอบ	3.50	0.62	1	ปานกลาง
2. เป็นผู้กล้าตัดสินใจ	3.46	0.59	3	ปานกลาง
3. เป็นผู้สั่งการชัดเจนไม่คลุมเครือ	3.48	0.56	2	ปานกลาง
4. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นักคิดและนักประยุกต์ที่ดี	3.41	0.46	6	ปานกลาง
5. เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก	3.32	0.50	9	ปานกลาง
6. เป็นผู้วิचारณญาณในการทำงานที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่	3.38	0.48	7	ปานกลาง
7. เป็นผู้นำในการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาได้	3.44	0.54	4	ปานกลาง
8. เป็นผู้กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันที่	3.36	0.44	8	ปานกลาง
9. สามารถโน้มน้าวประชาชนให้ทำงานและสร้างความสามัคคีให้เกิดในกลุ่มและในหมู่บ้าน	3.43	0.49	5	ปานกลาง
รวม	3.42	0.52	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเก้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “เป็นผู้มีความรับผิดชอบ” รองลงมา คือ ข้อ 3 ที่ว่า “เป็นผู้สั่งการชัดเจนไม่คลุมเครือ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก”

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริการประชาชน โดยรวมและรายข้อ

ด้านการบริการประชาชน	ระดับความพึงพอใจ			
	($\bar{x}$)	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. การอำนวยความสะดวกทางกฎหมาย	3.41	0.54	6	ปานกลาง
2. อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ยื่นขอทำเรื่องต่าง ๆ	3.55	0.53	1	มาก
3. ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มาติดต่อยื่นขอในเรื่องต่างๆ	3.45	0.48	5	ปานกลาง
4. การจัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ	3.47	0.47	4	ปานกลาง
5. ดูแลทุกข์สุขประชาชนเต็มกำลังความสามารถ	3.49	0.56	3	ปานกลาง
6. ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน	3.51	0.42	2	มาก
รวม	3.48	0.50	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ” รองลงมา คือ ข้อ 6 ที่ว่า “ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 “การอำนวยความสะดวกทางกฎหมาย”

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมและรายข้อ

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	ระดับความพึงพอใจ			
	($\bar{x}$)	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปกติสุข	3.45	0.55	4	ปานกลาง
2. ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของชุมชน	3.42	0.52	5	ปานกลาง
3. ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข	3.40	0.45	7	ปานกลาง
4. ตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากยาเสพติด	3.43	0.40	6	ปานกลาง
5. ให้คำแนะนำ และกล่าวตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย	3.48	0.47	3	ปานกลาง
6. จัดชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.)	3.51	0.42	2	มาก
7. การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนพึงรู้	3.53	0.48	1	มาก
รวม	3.46	0.47	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนพึงรู้” รองลงมา คือ ข้อ 5 ที่ว่า “จัดชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 “ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข”

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวมและรายข้อ

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	ระดับความพึงพอใจ			
	($\bar{x}$)	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา	3.38	0.56	6	ปานกลาง
2. กำหนดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของหมู่บ้าน	3.45	0.53	3	ปานกลาง
3. จัดทำแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา	3.41	0.51	5	ปานกลาง
4. จัดหางบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เพื่อนำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม	3.43	0.47	4	ปานกลาง
5. จัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน	3.47	0.45	2	ปานกลาง
6. นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.50	0.42	1	ปานกลาง
รวม	3.44	0.49	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งหกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 6 ที่ว่า “นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน” รองลงมา คือ ข้อ 5 ที่ว่า “จัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา”

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบปรากฏผลดังตารางที่ 4.10-4.17

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามเพศ

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	เพศชาย (n= 219)			เพศหญิง (n= 148)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.44	0.55	ปานกลาง	3.40	0.49	ปานกลาง
2. ด้านการบริการประชาชน	3.50	0.52	ปานกลาง	3.46	0.48	ปานกลาง
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.48	0.49	ปานกลาง	3.44	0.45	ปานกลาง
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.46	0.51	ปานกลาง	3.42	0.47	ปานกลาง
รวม	3.47	0.52	ปานกลาง	3.42	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามเพศ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยเพศชาย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 4.11 แสดงการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามเพศ

ความพึงพอใจต่อบทบาท ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	เพศชาย (n= 219)			เพศหญิง (n= 148)			t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.44	0.55	ปานกลาง	3.40	0.49	ปานกลาง	0.64	0.43
2. ด้านการบริการประชาชน	3.50	0.52	ปานกลาง	3.46	0.48	ปานกลาง	0.54	0.45
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.48	0.49	ปานกลาง	3.44	0.45	ปานกลาง	0.66	0.37
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.46	0.51	ปานกลาง	3.42	0.47	ปานกลาง	0.44	0.27
รวม	3.47	0.52	ปานกลาง	3.43	0.47	ปานกลาง	0.50	0.34

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามอายุ

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	อายุ								
	18 - 35 ปี (n= 117)			36-50 ปี (n= 130)			51 ปีขึ้นไป (n= 120)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.38	0.48	ปานกลาง	3.40	0.49	ปานกลาง	3.44	0.55	ปานกลาง
2. ด้านการบริการประชาชน	3.43	0.47	ปานกลาง	3.45	0.50	ปานกลาง	3.50	0.52	ปานกลาง
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.42	0.45	ปานกลาง	3.44	0.48	ปานกลาง	3.48	0.50	ปานกลาง
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.41	0.44	ปานกลาง	3.42	0.50	ปานกลาง	3.46	0.53	ปานกลาง
รวม	3.41	0.48	ปานกลาง	3.45	0.48	ปานกลาง	3.49	0.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกช่วงอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป ช่วงอายุ 36 -50 ปี และช่วงอายุ 18 - 35 ปี ตามลำดับ

ด้านการบริการประชาชน พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกช่วงอายุ เรียงจากช่วง

อายุที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป 36 -50 ปี และช่วงอายุ 18 - 35 ปี ตามลำดับ

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกช่วงอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป ช่วงอายุ 36 -50 ปี และช่วงอายุ 18 - 35 ปี ตามลำดับ

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า ประชาชนแต่ละช่วงอายุ มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกช่วงอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป 36 -50 ปี และช่วงอายุ 18 - 35 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามอายุ

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.24	0.51	0.56
	ภายในกลุ่ม	171.08	364	0.47		
	รวม	171.56	366			
2. ด้านการบริการประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	0.50	2	0.25	0.57	0.48
	ภายในกลุ่ม	160.16	364	0.44		
	รวม	160.66	366			
3. ด้านการปกครองและรักษา ความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.24	0.52	0.43
	ภายในกลุ่ม	167.44	364	0.46		
	รวม	167.92	366			
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความ ยากจน	ระหว่างกลุ่ม	0.42	2	0.21	0.47	0.37
	ภายในกลุ่ม	163.80	364	0.45		
	รวม	164.22	366			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.58	2	0.29	0.60	0.45
	ภายในกลุ่ม	174.72	364	0.48		
	รวม	175.30	366			

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการศึกษา								
	ประถมศึกษา (n= 167)			มัธยมศึกษา/เทียบเท่า (n= 120)			อนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป (n= 80)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.44	0.54	ปานกลาง	3.42	0.52	ปานกลาง	3.40	0.50	ปานกลาง
2. ด้านการบริการประชาชน	3.50	0.52	ปานกลาง	3.48	0.50	ปานกลาง	3.45	0.48	ปานกลาง
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.48	0.49	ปานกลาง	3.46	0.47	ปานกลาง	3.43	0.45	ปานกลาง
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.46	0.51	ปานกลาง	3.44	0.49	ปานกลาง	3.41	0.47	ปานกลาง
รวม	3.47	0.52	ปานกลาง	3.45	0.50	ปานกลาง	3.42	0.48	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม รายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละระดับการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งสามระดับการศึกษา เรียงจากระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา/เทียบเท่า และอนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป ตามลำดับ

ด้านการบริการประชาชน พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละระดับการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามระดับการศึกษา เรียงจากระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา/เทียบเท่า และอนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป ตามลำดับ

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละระดับการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามระดับการศึกษา เรียงจากระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา/เทียบเท่า และอนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป ตามลำดับ

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละระดับการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสามระดับการศึกษา เรียงจากระดับการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา/เทียบเท่า และอนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	0.60	2	0.30	0.63	0.37
	ภายในกลุ่ม	174.72	364	0.48		
	รวม	175.32	366			
2. ด้านการบริการประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	0.64	2	0.32	0.65	0.39
	ภายในกลุ่ม	178.36	364	0.49		
	รวม	179.00	366			
3. ด้านการปกครองและรักษา ความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.24	0.53	0.48
	ภายในกลุ่ม	163.80	364	0.45		
	รวม	164.28	366			
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความ ยากจน	ระหว่างกลุ่ม	0.38	2	0.19	0.39	0.45
	ภายในกลุ่ม	178.36	364	0.49		
	รวม	178.74	366			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.46	2	0.23	0.47	0.34
	ภายในกลุ่ม	178.36	364	0.49		
	รวม	178.82	366			

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ประชาชน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามประกอบอาชีพ

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ประกอบอาชีพ							
	เกษตรกรรวม (n= 175)		รับจ้าง/ ลูกจ้าง (n= 84)		ค้าขาย/อาชีพ ส่วนตัว (n= 43)		รับราชการ/ พนักงานของ รัฐ (n= 65)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	3.46	0.55	3.42	0.52	3.40	0.50	3.37	0.49
2. ด้านการบริการประชาชน	3.50	0.53	3.48	0.50	3.47	0.48	3.45	0.47
3. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.49	0.50	3.46	0.47	3.44	0.45	3.43	0.44
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน	3.48	0.51	3.44	0.49	3.42	0.47	3.40	0.46
โดยรวม	3.48	0.52	3.45	0.50	3.43	0.48	3.41	0.47

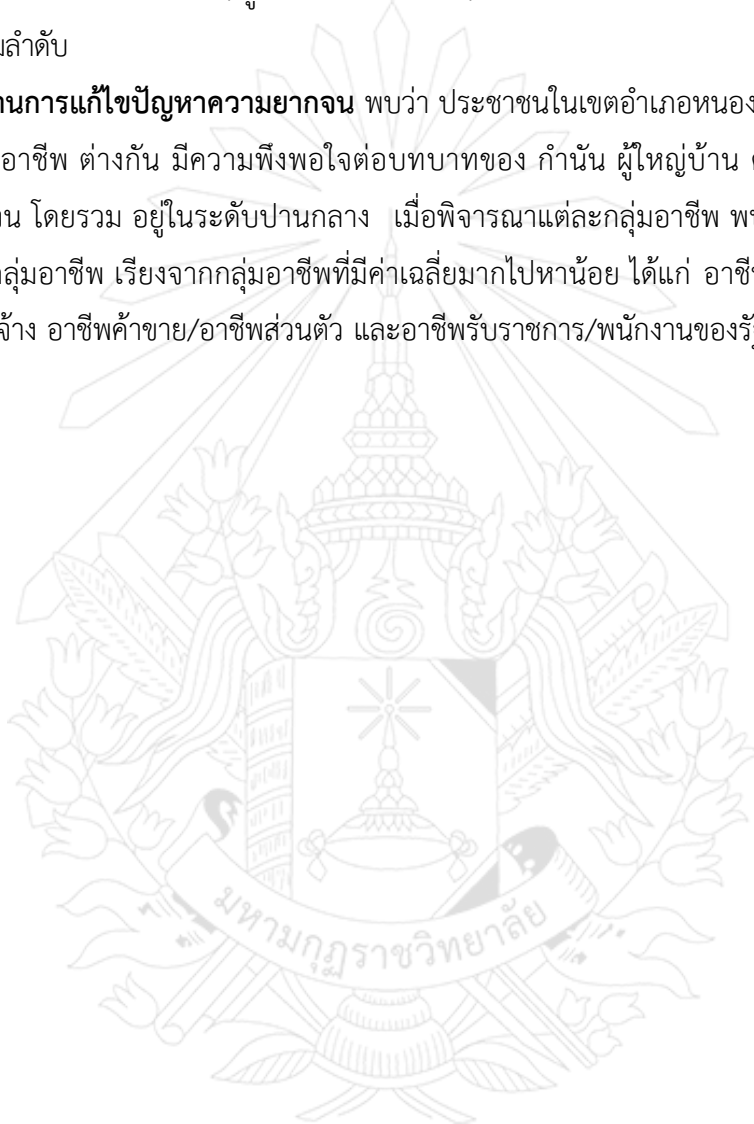
จากตารางที่ 4.16 พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่กลุ่มอาชีพ เรียงจากกลุ่มอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง อาชีพค้าขาย/อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ตามลำดับ

ด้านการบริการประชาชน พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่กลุ่มอาชีพ เรียงจากกลุ่มอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง อาชีพค้าขาย/อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ตามลำดับ

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่กลุ่มอาชีพ เรียงจากกลุ่มอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง อาชีพค้าขาย/อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ตามลำดับ

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่กลุ่มอาชีพ เรียงจากกลุ่มอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง อาชีพค้าขาย/อาชีพส่วนตัว และอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ

ความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	0.54	2	0.27	0.56	0.37
	ภายในกลุ่ม	174.72	364	0.48		
	รวม	175.32	366			
2. ด้านการบริการประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	0.64	2	0.25	0.51	0.39
	ภายในกลุ่ม	178.36	364	0.49		
	รวม	178.86	366			
3. ด้านการปกครองและรักษา ความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.26	0.57	0.48
	ภายในกลุ่ม	163.80	364	0.45		
	รวม	164.32	366			
4. ด้านการแก้ไขปัญหาความ ยากจน	ระหว่างกลุ่ม	0.40	2	0.20	0.40	0.45
	ภายในกลุ่ม	178.36	364	0.49		
	รวม	178.76	366			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.46	2	0.32	0.64	0.34
	ภายในกลุ่ม	182.00	364	0.50		
	รวม	182.64	366			

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ประชาชน ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตอนที่ 4 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับ
 บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะของประชาชน เกี่ยวกับบทบาทของ
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อ	ข้อเสนอแนะ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	ความถี่
1	ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ	30
2	ควรเป็นผู้กล้าตัดสินใจ	26
3	ควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนักคิดและนักประยุกต์ที่ดี	21
ข้อเสนอแนะ ด้านการบริการประชาชน		
1	ควรอำนวยความสะดวกธรรมชาติธรรมทางกฎหมาย ด้วยความเป็นธรรมกว่าที่เป็นอยู่	19
2	ควรดูแลทุกข์สุขประชาชนให้เต็มกำลังความสามารถ ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน ให้มากกว่าที่เป็นอยู่	14
ข้อเสนอแนะด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย		
1	ควรให้ความสำคัญในการตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข ตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากยาเสพติด ให้มากกว่าที่เป็นอยู่	17
2	ควรให้คำแนะนำ และกล่าวตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย	12
ข้อเสนอแนะ ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน		
1	ควรสำรวจประชาชนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาความยากจน ไปจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับ กับปัญหาของหมู่บ้านให้มากกว่าที่เป็นอยู่	15
2	ควรจัดหางบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เพื่อนำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรธรรมดา ให้มากกว่าที่เป็นอยู่	10

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในแต่ด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

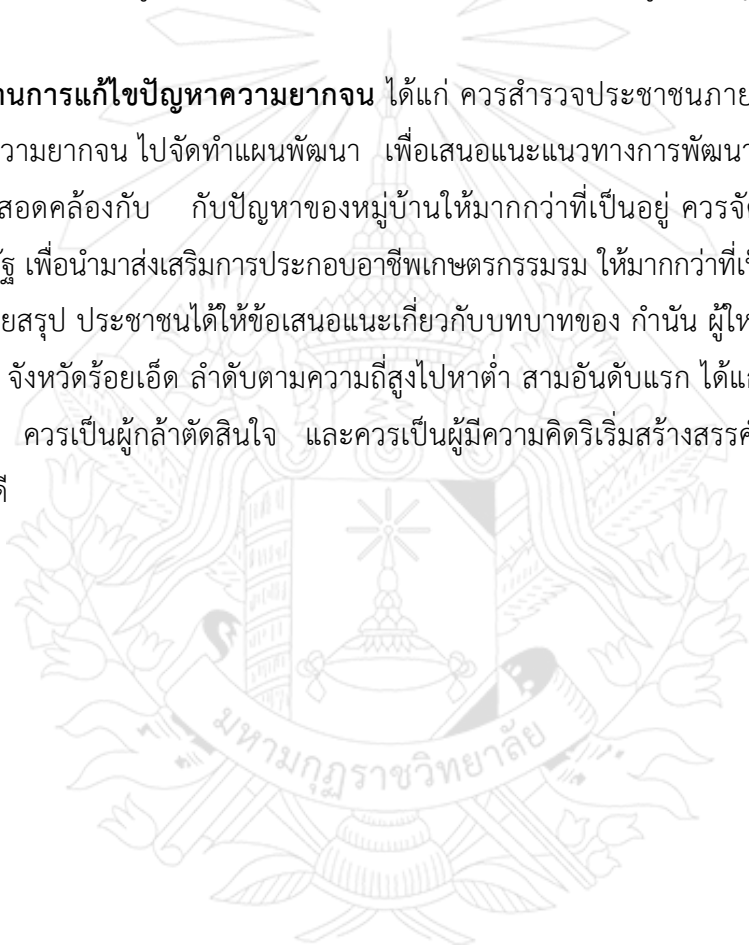
ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ได้แก่ ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ควรเป็นผู้กล้าตัดสินใจ และควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นักคิดและนักประยุกต์ที่ดี

ด้านการบริการประชาชน ได้แก่ ควรอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางกฎหมาย ด้วยความเป็นธรรมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรดูแลทุกข์สุขประชาชนเต็มกำลังความสามารถ ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ ควรให้ความสำคัญในการตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข ตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากยาเสพติด ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรให้คำแนะนำ และกล่าวตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ได้แก่ ควรสำรวจประชาชนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหาความยากจน ไปจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับ กับปัญหาของหมู่บ้านให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรจัดหางบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เพื่อนำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

โดยสรุป ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่สูงไปหาต่ำ สามอันดับแรก ได้แก่ ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ควรเป็นผู้กล้าตัดสินใจ และควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนักคิดและนักประยุกต์ที่ดี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชนในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 367 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 28 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มในเรื่องเพศ และ F-test (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และนำเสนอในรูปตารางตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

การวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 59.67 มีอายุ 36 - 50 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 47.68

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน และด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ตามลำดับ เมื่อแยกเป็นรายด้าน สรุปได้ ดังนี้

1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ

พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งเก้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “เป็นผู้มีความรับผิดชอบ” รองลงมา คือ ข้อ 3 ที่ว่า “เป็นผู้กล้าตัดสินใจ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “เป็นผู้อาวุโสเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก”

2) ด้านการบริการประชาชน

พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ” รองลงมา คือ ข้อ 6 ที่ว่า “ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางกฎหมาย”

3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในมากสองข้อ และอยู่ในระดับปานกลางห้าข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 1 ที่ว่า “การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนฟังรู้” รองลงมา คือ ข้อ 5 ที่ว่า “จัดชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.)” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 3 “ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข”

4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน

พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งหกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 6 ที่ว่า “นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ปัญหาคความยากจน” รองลงมา คือ ข้อ 5 ที่ว่า “จัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1 ที่ว่า “สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา”

ตอนที่ 3 สมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 2 ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 3 ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 4 ประชาชน ที่อาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยสรุป ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่สูงไปหาต่ำ สามอันดับแรก ได้แก่ ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ควรเป็นผู้กล้าตัดสินใจ และควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนักคิดและนักประยุกต์ที่ดี

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ผู้วิจัยเห็นผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีบทบาทในด้านการบริการประชาชน ซึ่งเป็นด้านที่ประชาชนพึงพอใจมากที่สุด และด้านบทบาทความเป็นผู้นำ เป็นด้านที่ประชาชนพึงพอใจน้อยที่สุด อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **คุณศวรร เกษอินทร์** ได้ทำการวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบ กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบ อำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนพบว่า

1) **ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในด้านบทบาทความเป็นผู้นำ อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในรายด้านนี้โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **อรุณ รักรธรรม** กล่าวว่า บทบาทของผู้นำที่ดีควรประกอบด้วย 1) ความรู้ในการเป็นผู้นำนั้น ความรู้จำเป็นที่สุด เพราะจะเป็นเครื่องมือรักษาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้นำจะต้องเป็นคนรอบรู้ เป็นพหุสูตร 2) ความคิดริเริ่มคือความต้องการที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งและแสดงข้อคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นโดยผู้นำจะต้องคิดก่อนทำเสมอ และควรมีในตัวผู้นำอย่างยิ่ง 3) ความกล้าหาญคือลักษณะอาการที่ไม่กลัวต่ออันตราย ความลำบากหรือความเจ็บป่วยใดๆ ความกล้าหาญนี้จะต้องมีทั้งกาย วาจาและจิตใจ จึงปฏิบัติการอันเป็นผู้นำที่ดีได้ เพราะผู้นำที่มีความกล้าหาญจะต้องสามารถผจญต่องานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยทุกอย่าง โดยไม่กลัวการต่อต้านขัดขวางใด ๆ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความมั่นใจอีกด้วย 4) ความเด็ดขาดคือความสามารถที่จะตัดสินใจได้ทันทีและทันกับเวลาที่เราต้องการ ทั้งความแน่วนอน ชัดเจนไม่คลุมเครือ 5) ความแนบเนียนคือความสามารถที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นด้วยกิริยาอาการและวาจาที่ถูกต้องและเหมาะสมโดยไม่ทำให้ผู้ที่เราติดต่อด้านนั้นเกิดความกระด้างกระเดื่องไม่พอใจ 6) ความยุติธรรมคือการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเป็นกลางไม่เอนเอียงในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใดความยุติธรรมที่กล่าวถึงนี้ก็คือความเที่ยงธรรมนั่นเอง ผู้นำต้องยึดความยุติธรรมจึงจะไม่ทำให้ส่วนรวมขาดความศรัทธาได้ 7) ท่าทางที่ดีคือการแสดงออกซึ่งรูปร่าง ลักษณะกิริยาอาการ ตลอดจนการแต่งกายก็ต้องเหมาะสมถูกต้องด้วยผู้นำที่ดีต้องมีลักษณะท่าทางที่ดีด้วย 8) ความอดทนคือความสามารถทางร่างกายและจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจการหรือหน้าที่สมเหตุสมผลให้บรรลุความสำเร็จได้ 9) ความกระตือรือร้นคือความมีใจจดจ่อที่ดีและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่เสมอ 10) ความไม่เห็นแก่ตัวคือการขจัดเสียความสุขหรือผลประโยชน์แห่งตนเป็นการบังคับไม่ให้เกิดความโลภ ความหลง นั่นเอง 11) ความต้นตัวคือความสุ่มรอบคอบ ไม่ประมาทไม่ยึดยึดยึดความว่องไวปราดเปรียวอยู่เสมอ 12) ดุลยพินิจคือการพิจารณาตกลงใจกับสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง 13) ความสงบเสงี่ยมไม่หยิ่งยโสไม่จองหอง แต่มีความพอดี ปฏิบัติตนใน

ขอบเขตที่ดิงาม 14) ความเห็นอกเห็นใจเป็นคนที่เมตตาปราณี สงสาร เห็นใจผู้อื่นและรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม 15) ความจงรักภักดีคือคุณสมบัติที่มีประจำตัวบุคคล ที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อผู้อื่นต่อหน้าที่ ต่อรัฐ ต่อหมู่คณะ และต่อส่วนรวม 16) การสังคมนิยมคือการปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างแนบเนียนและถูกต้อง และ 17) การบังคับตัวเองคือความสามารถบังคับจิตใจ โดยผ่านทางอารมณ์ตัวเอง ไม่หลงใหลปรส กลิ่น เสี่ยง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “เป็นผู้มีความรับผิดชอบ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทความเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่ออยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในรายชื่อนี้สูงกว่าทุกข้อ ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **ชะลอ ธรรมศิริ** กำหนดของบทบาทของผู้นำว่าผู้นำควรมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้ ในข้อ 7) ต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสูง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทความเป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร แต่อาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีบทบาทความเป็นผู้วางตัวยังไม่เป็นกลาง และอาจยัง มีการเล่นพรรค เล่นพวก ไม่มากเท่าที่ควร อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในรายชื่อนี้ต่ำกว่าทุกข้อ ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **อรุณ รักธรรม** กล่าวว่าบทบาทของผู้นำที่ดีควรประกอบด้วยความเป็นกลาง ในข้อ 6) ความยุติธรรมคือการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเป็นกลางไม่เอนเอียงในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใดความยุติธรรมที่กล่าวถึงนี้ก็คือความเที่ยงธรรมนั่นเอง ผู้นำต้องยึดความยุติธรรมจึงจะไม่ทำให้ส่วนรวมขาดความศรัทธาได้

2) **ด้านการบริการประชาชน** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทด้านการบริการประชาชน ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทในด้านการบริการประชาชน อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **โกคิน พลกุล** กล่าวถึงบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้าน แข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง

ภารกิจบ้านดึกทุข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ในข้อ 1) ด้านการบริการประชาชน ให้เอาใจใส่ดำเนินการช่วยเหลือและดูแลประชาชน อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อจะให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อ ราชการ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการบริการประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก มีบทบาทการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในรายชื่อนี้สูงกว่าทุกข้อ ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **เอนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดมพัฒนกิจ** กล่าวว่า ความพึงพอใจในบริการของผู้รับบริการเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ให้บริการทั้งหลายต่างหากลยุทธ์ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ (1) ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของการบริการรูปแบบการบริการที่ดีจะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการได้

ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 “การอำนวยความสะดวกธรรมทางกฎหมาย” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจรู้สึกประทับใจต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกธรรมทางกฎหมายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร แต่อาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีบทบาทการอำนวยความสะดวกธรรมทางกฎหมาย ไม่มากเท่าที่ควร อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจ ในรายชื่อนี้ต่ำกว่าข้ออื่นๆ ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **กุลธนา ธนาพงศธร** ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความพึงพอใจในการบริการ ในข้อ (5) ความยุติธรรมในการให้บริการ ผู้รับบริการขอให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการเสมอกันหมด มิใช่เลือกปฏิบัติ มีความเท่าเทียมกันในการให้บริการ

3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจประทับใจต่อบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนอง

พอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **คณะศร เกษอินทร์** ได้ทำการวิจัย “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการ รักษาความสงบเรียบร้อย กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชน ฟังรู้” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจประทับใจต่อบทบาท การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนฟังรู้ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนอง พอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่าการนำ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนองพอก จังหวัด ร้อยเอ็ด มีบทบาทต่อการนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนฟังรู้ อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประชาชน มีความพึงพอใจ ในรายข้อนี้สูงกว่าทุกข้อ ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับ แนวคิดของ **สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ** กล่าวไว้ว่า “การให้บริการ หมายถึง การอำนวยความสะดวก และการให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งภายในองค์กรและภายนอก องค์กรให้เกิดความสะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 “ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจาก แหล่งอบายมุข” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจ ประทับใจต่อบทบาทในการให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร แต่อาจเห็นว่าการนำ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีบทบาทในการให้การตรวจตราดูแลใน หมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข ไม่มากเท่าที่ควร อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนมีความ พึงพอใจในรายข้อนี้ต่ำกว่าข้ออื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **โกคิน พลกุล** กล่าวถึงบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้าน แข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจป้านด์ทุกข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ในข้อ 5) ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด ดำเนินการกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้ ชุมชนตื่นตัว ให้เกิดมีกระแสสังคมต่อ ด้านยาเสพติด การสร้างความร่วมมือกับประชาคมหมู่บ้านและตำบล โดยเน้นการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในการรวมพลังต่อต้านยาเสพติดทุกรูปแบบ

4) **ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวม

อยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจประทับใจต่อบทบาทด้านการแก้ไข ปัญหาความยากจน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทด้านการแก้ไข ปัญหาความยากจน อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในด้านนี้โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ สอดคล้องกับแนวคิดของ **โกคิน พลกุล** กล่าวว่า บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจป้านัดทุกข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ดังข้อ 3) **ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน** ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนใน พื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการแก้ปัญหาความยากจน” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจประทับใจต่อบทบาทการนำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ แก้ปัญหาความยากจน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร และอาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีบทบาทต่อการนำแนวคิด ตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน อยู่บ้าง อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ประชาชนมีความพึงพอใจในรายข้อนี้ต่ำกว่าข้ออื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ**โกคิน พลกุล** กล่าวถึงบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หาก การปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจป้านัดทุกข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติ หน้าที่ ในข้อ 4) **ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน** ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนใน พื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน ต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไป แก้ปัญหา” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ประชาชนอาจประทับใจ

ต่อบทบาทการสำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่พอสมควร แต่อาจเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ยังมีบทบาทต่อสำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา ไม่มากเท่าที่ควร อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในรายชื่อนี้ต่ำกว่าชื่อนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **โกคิน พลกุล** กล่าวถึงบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาค ระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจบ้านดทุกข์ บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ในข้อ 4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อนำไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนต่อไป

5.2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1) **เพศ** ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน **ที่เป็นเช่นนี้ก็อธิบายได้ว่า** เพศ เป็นเพียงเครื่องหมายให้รู้ว่าเพศชายเพศหญิง ไม่มีผลต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะประชาชนแต่ละเพศ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จึงทำให้ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของ **คณะศร เกษอินทร์** (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบ งาม งามศึกษาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยรวม ไม่แตกต่าง

2) **อายุ** ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน **ที่เป็นเช่นนี้ก็อธิบายได้ว่า** การที่ประชาชนไม่ว่าจะช่วงอายุใด จะมีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มากน้อยเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าอายุใดๆ แต่ขึ้นอยู่กับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำให้ประชาชนเกิดความประทับใจ ดังนั้น ประชาชนทั้งสามช่วงอายุ มีความพึงพอใจต่อ

บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของ **เจริญ รุ่งแสงจันทร์** ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการทดสอบการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

3) ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** การที่ประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในระดับการศึกษาใด จะมีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มากน้อยเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าระดับการศึกษาใดๆ แต่ขึ้นอยู่กับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำให้ประชาชนเกิดความประทับใจ ดังนั้น ประชาชนทั้งสามระดับการศึกษา มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของ **คณศร เกษอินทร์** ได้ทำการวิจัย “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อากาศอากาศจังหวัดสุรินทร์” ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภออากาศ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวม ไม่แตกต่าง

4) ประกอบอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่ประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** การที่ประชาชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด จะมีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มากน้อยเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าการประกอบอาชีพนั้นๆ แต่ขึ้นอยู่กับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำให้ประชาชนเกิดความประทับใจ ดังนั้น ประชาชนประกอบอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของ **เจริญ รุ่งแสงจันทร์** ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการทดสอบการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อบทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นข้อเสนอแนะ และข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัย และการอภิปรายผล ทั้ง 4 ด้าน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยควรมีการปรับปรุงกลยุทธในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และเพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจมากยิ่งขึ้นต่อไป อีกทั้งเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นแนวทางในการปรับปรุงในด้านต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัย และการอภิปรายผล แล้วสามารถเสนอแนะ ดังนี้

ผลการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และ กำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก ควรแก้ไขปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาโดยเร่งพัฒนาในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

และแบ่งเป็นรายด้านในการเสนอแนะเชิงนโยบายตามลำดับดังนี้

1) **ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และ กำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก ควรแก้ไข ปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “เป็นผู้มีความรับผิดชอบ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และ กำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก ควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ และยกระดับการพัฒนาด้านบทบาทความเป็นผู้มีความรับผิดชอบของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรแก้ไข ปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทการเป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

2) **ด้านการบริการประชาชน** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริการประชาชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรแก้ไข ปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทด้านการบริการประชาชน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ และยกระดับการพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 “การอำนวยความสะดวกทางกฎหมาย” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรแก้ไขปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวกทางกฎหมาย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

3) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรแก้ไข ปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชน ฟังรู้” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ และยกระดับการพัฒนาบทบาทการนำข่าวสารทางราชการ นำมาชี้แจงให้ประชาชนฟังรู้ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3 “ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจาก แหล่งอบายมุข” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาบทบาทการให้การตรวจตรา ดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรปรับปรุง และยกระดับการพัฒนาบทบาทด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 6 ที่ว่า “นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาบทบาทการนำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา” ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง และกำนัน ผู้ใหญ่ ในเขตอำเภอหนองพอก จึงควรปรับปรุงแก้ไข และยกระดับการพัฒนาบทบาทการสำรวจความยากจน ภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

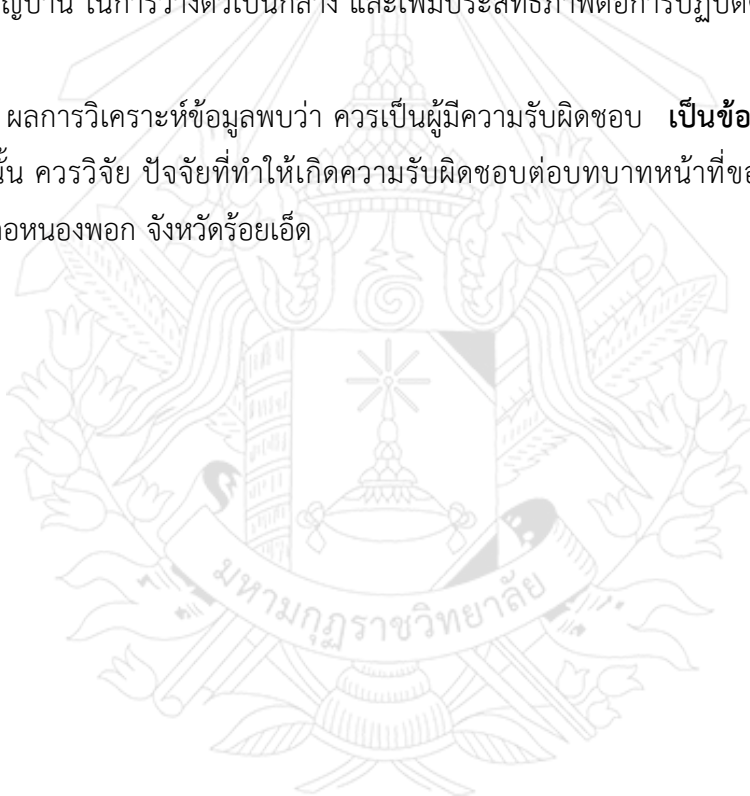
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นที่ผู้วิจัย จะเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะวิจัยต่อยอดดังต่อไปนี้จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรวิจัย บทบาทภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อยกระดับความเป็นภาวะผู้นำ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 5 ที่ว่า “เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อทั้งสิ้น ดังนั้น ควรวิจัย ปัญหา และอุปสรรคต่อการพัฒนาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อยกระดับความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการวางตัวเป็นกลาง และเพิ่มประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เป็นข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด ดังนั้น ควรวิจัย ปัจจัยที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

บรรณานุกรม

1) ภาษาไทย

(1) หนังสือทั่วไป

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร.
- กมล รักสวน. (2532). *ภาวะผู้นำเชิงใหม่*. เชียงใหม่ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- กัลยา วานิชปัญญา. (2548). *สถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลธน ธนาพงศ์ธร. (2530). *ประโยชน์และบริการ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- การปกครอง กระทรวงมหาดไทย. กรม. (2547). *คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครชาติดินแดน.
- การปกครอง. กรม. (2547). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2547 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสาสมัครชาติดินแดน).
- ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์. (2526). *จิตวิทยาสังคมและมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2543). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชะลอ ธรรมศิริ. (2516). *การพัฒนาตนเองและลักษณะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ชวงค์ ฉายะบุตร. (2541). *การให้บริการแบบครบวงจรแนวทางการให้บริการเชิงรุกของกรมการปกครอง*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- เดือน คำดี. *ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่*. (2536). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์อักษร.
- ทิตยา สุวรรณชนู. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2529). *การบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์
- นิภา เมธธาวิชัย. (2543). *วิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2524). *จิตวิทยาสังคม*. (ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์).

- ณรงค์ เส็งประชา. (2530). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2540). *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก ถ้าอยากทำ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กราฟิกฟอร์แมท ไทยแลนด์ จำกัด.
- _____. (2526). *องค์การกับลูกจ้าง*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก ถ้าอยากทำ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กราฟิกฟอร์แมท ไทยแลนด์ จำกัด.
- ประกายรัตน์ สุวรรณ. (2548). *คู่มือการใช้โปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 12 สำหรับ Windows*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ประพิศ โบราณมูล. ดร. *เอกสารประกอบการสอนวิชาการระเบียบวิธีวิจัย Research Methodology. SO 2009*. กทม. สีนธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2550.
- ประภาพิศ สัญชาติเจตน์. (2524). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท..
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (2516). *สถานภาพและบาทบาท*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส ศิลปรัศมี. (2529). *บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล*. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2540). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคาแหง.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2516). *สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยาการพิมพ์.
- พัชนี วรกวิน. (2526). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์.
- พัทยา สายหู. (2529). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2540). *ความเป็นครู*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2543). *พื้นฐานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- _____. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2540). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วราคม ทีสุภะ. (2534). *สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.

- วาริญา ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2541). *จิตวิทยาพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ซีวาทิวัฒน์.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2547). *การวิจัย*. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สรชัย พิศาลบุตร. รองศาสตราจารย์ ดร. (2548). *เรียนรู้สถิติและการวิจัยด้วยกรณีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ. (2525). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์.
- สมักร บุราราศ. (2534). *ปรัชญาพราหมณ์ในสมัยพุทธกาล*. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา.
- สันติสุข ไชยมงคล. (2543). *การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2533). “พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ”. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). *ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2522). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา.
- สุชา จันทน์เอม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา.
- อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ. (2548). *จิตวิทยาการบริการ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- อรุณ รักธรรม. (2533). *มนุษย์สัมพันธ์กับนักบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2546). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุทุมพร จามรมาน. ศาสตราจารย์ ดร. (2548). *การสุ่มตัวอย่างทางการศึกษา (Sampling In Education)*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟีนีพับลิชชิ่ง จำกัด.
- อุทัย หิรัญโต. (2530). *สังคมวิทยาประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

(2) เว็บไซต์

- โกคิน พลกุล. (2553). *วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2547*. มติชนสุดสัปดาห์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม.

(3) เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

กรมการปกครอง, *บัญชีรายชื่อหัวหน้าครัวเรือนอำเภอหนองพอก*, ร้อยเอ็ด : กรมการปกครอง อำเภอหนองพอก. 2557. (อัดสำเนา)

(4) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

กรรณิกา ขวัญอารีย์. (2535). “บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจริญ รุ่งแสงจันทร์ (2556) “บทบาทด้านการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คณิศร เกษอินทร์. (2554.) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบ เรียบร้อย : กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บัญชา ชื่นชม. (2529). “บทบาททางการเมืองของนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ กรณีศึกษาบทบาทการดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา ในปี 2518”. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประกอบมี โคตรกอง. (2541). “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปราณี หมอนทอง. (2543). “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พระมหาพุฒิสรรค์ ปญญาชีโร (สมบุญ) (2557) “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลท่อม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม. (2516). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พินิจ เพ็ชรดารา. (2545). “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย. (2539). “รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล”. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์การพิมพ์จำกัด.
- สุนทร กุญชร. (2545). “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1) นายปรีดี หอมพนา

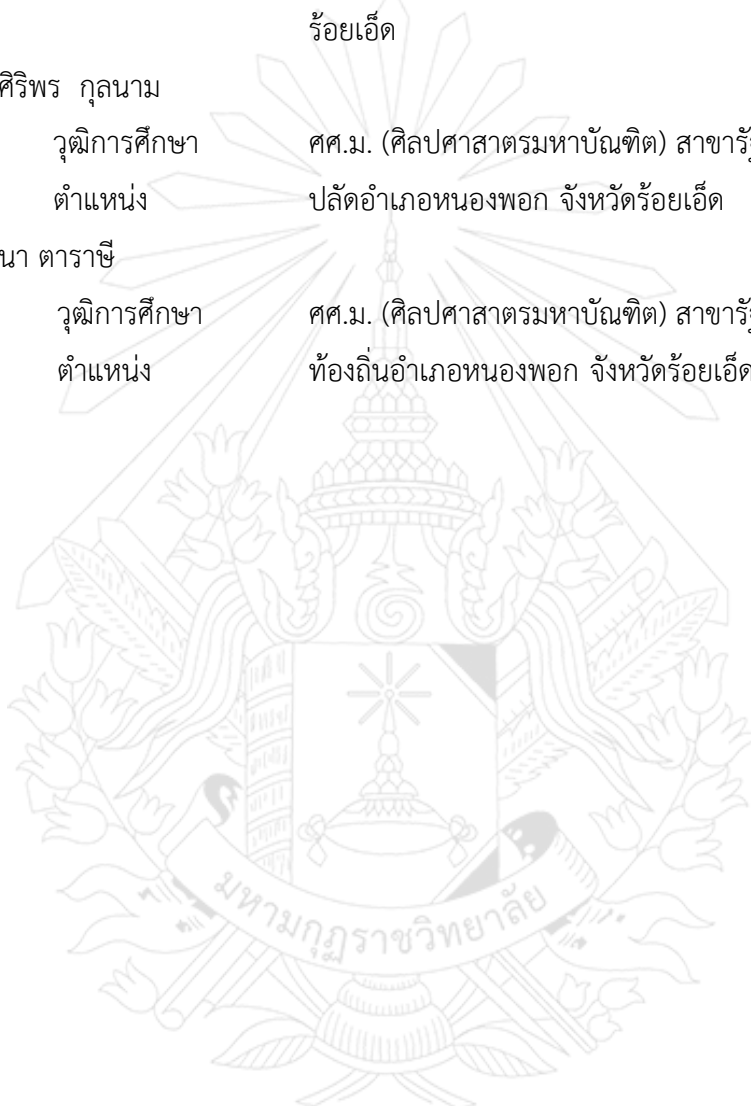
วุฒิการศึกษา	ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขารัฐศาสตร์
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ปกครองชำนาญงานอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2) นางสาวศิริพร กุลนาม

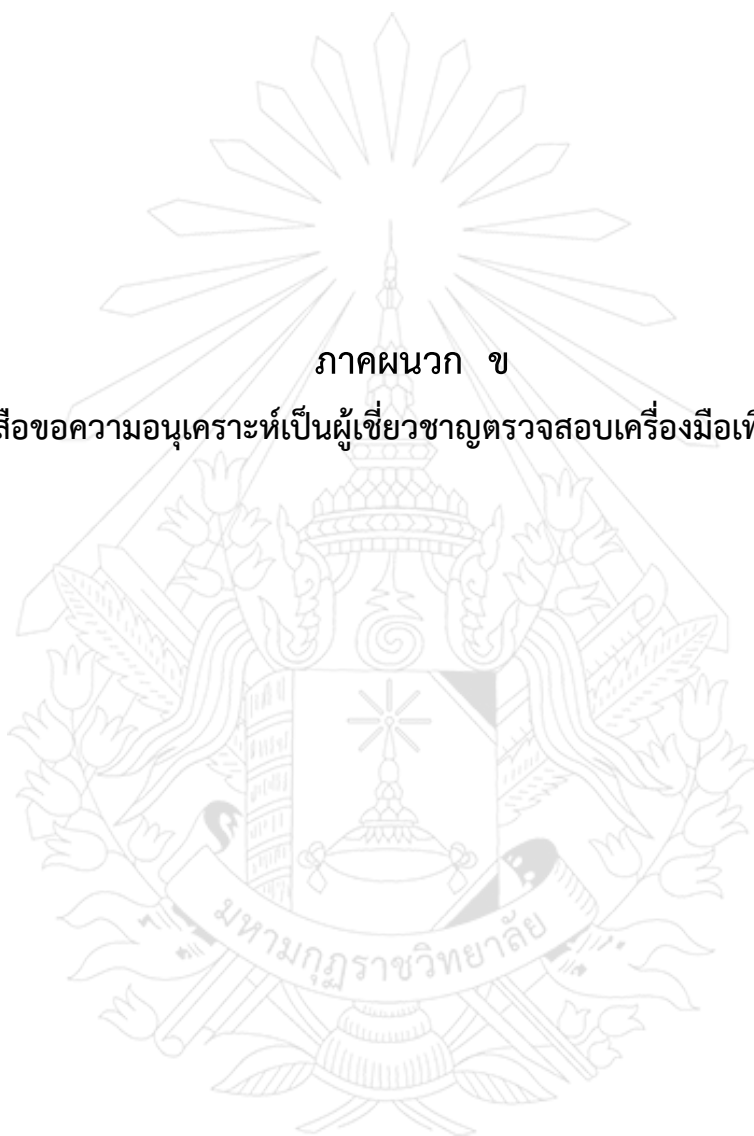
วุฒิการศึกษา	ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขารัฐศาสตร์
ตำแหน่ง	ปลัดอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

3) นางวาสนา ตาราณี

วุฒิการศึกษา	ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขารัฐศาสตร์
ตำแหน่ง	ท้องถิ่นอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ศร 6015/ว 139

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

5 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายปรีดี หอมพนา

ด้วย นายอภิรักษ์ ศีลพันธ์ นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระราชปรีดีวิมล, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.0-45351-8364,0-4351-6076

โทรสาร.0-4351-4681

<http://www.rec.mbu.ac.t>

กรร
ปรีดี

(นายปรีดี หอมพนา,

เจ้าหน้าที่ปกครองชำนาญงาน

๑๘ ค.ย. ๕๗

ศธ 6015/ว 139

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

5 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวศิริพร กุลนาม

ด้วย นายอภิรักษ์ ศิลพันธ์ นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระราชปริยัติวิมล, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.0-45351-8364,0-4351-6076

โทรสาร.0-4351-4681

<http://www.rec.mbu.ac.th>

นางสาว
ศิริพร กุลนาม
ปลัดคณบดี
๑๔ ส.ค. ๒๕๕๘

ศร 6015/ว 139

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

5 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางวาสนา ตาราณี

ด้วย นายอภิรักษ์ ศีลพันธ์ นักศึกษาศาสารัฐศาสตรการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขต อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระราชปรีดีวิมล, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.0-45351-8364,0-4351-6076

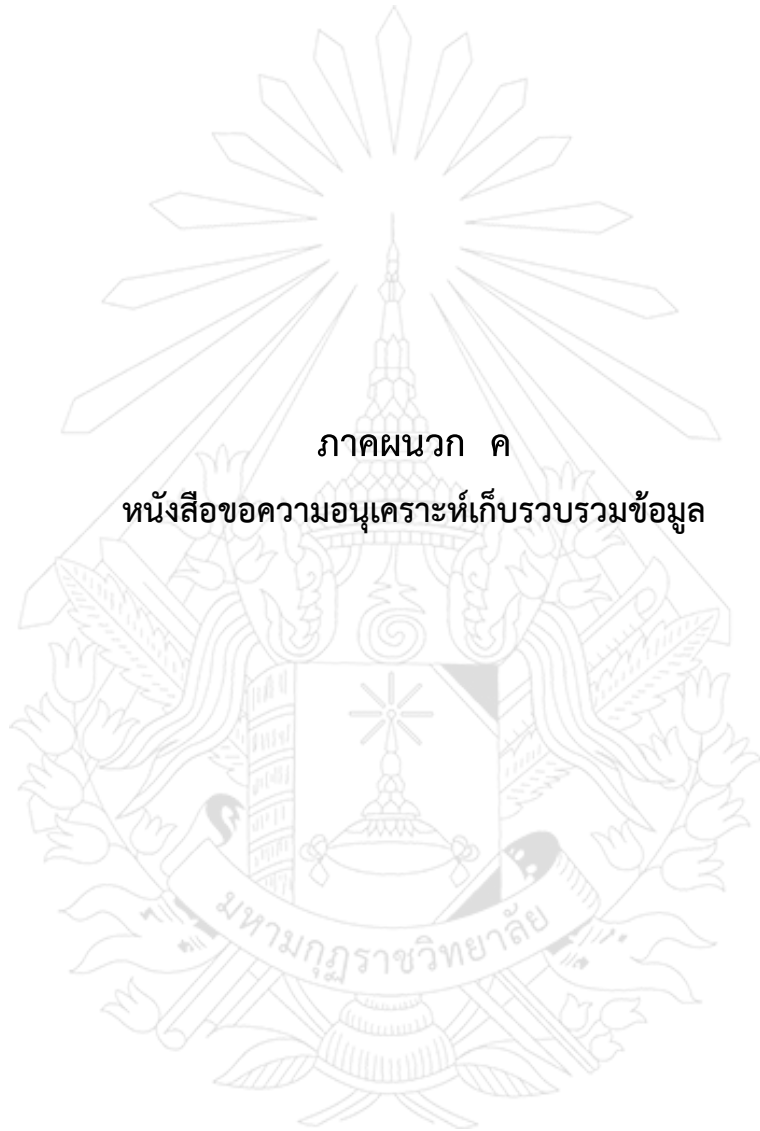
โทรสาร.0-4351-4681

<http://www.rec.mbu.ac.th>

รวม

(นางวาสนา ตาราณี)
ห้องรับอำเภอหนองพอก
14 สค 2558

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ศธ 6015/ว 193

ที่ .....
 4016
 วันที่ ๑๕ มิ.ย. ๒๕๕๘
 ๖๕
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
 ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
 จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

5 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอมความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้วย นายอภิรักษ์ ศิลพันธ์ นักศึกษาศาสารัฐศาสตรการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอมความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วน วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน

ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน พลเอกหนองพอก
 - ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
 ๕๐๓๗๐๙๐๓๓๓ ๕๐-๕๗๗๐๙๐๓๓๓ ๕๐๓๗๐๙๐๓๓๓
 เก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงาน
 - เดือน มิ.ย. ๒๕๕๘
 - เพื่อไม่เอดงแกงตกรไปได้อีก
 นางสาวศิริพร กุลนาม
 ๕ มิ.ย. ๕๘

ขอเจริญพร

(พระราชปริยัติวิมล, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

(นางประไพ นิชิตนาม)

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร.0-45351-8364,0-4351-6076

โทรสาร.0-4351-4681

http://www.rec.mbu.ac.th

อนชดา
 1
 (นายปัญญา เสวตธรรม)
 นายอำเภอหนองพอก
 ๑๕ มิ.ย. ๒๕๕๘

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอ
หนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูงต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด เพราะเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

2) แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถ้ามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ถ้ามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ในแต่ละด้าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อภิรักษ์ ศิลพันธ์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน [ ] หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1) เพศ

- [ ] 1. ชาย
- [ ] 2. หญิง

2) อายุ

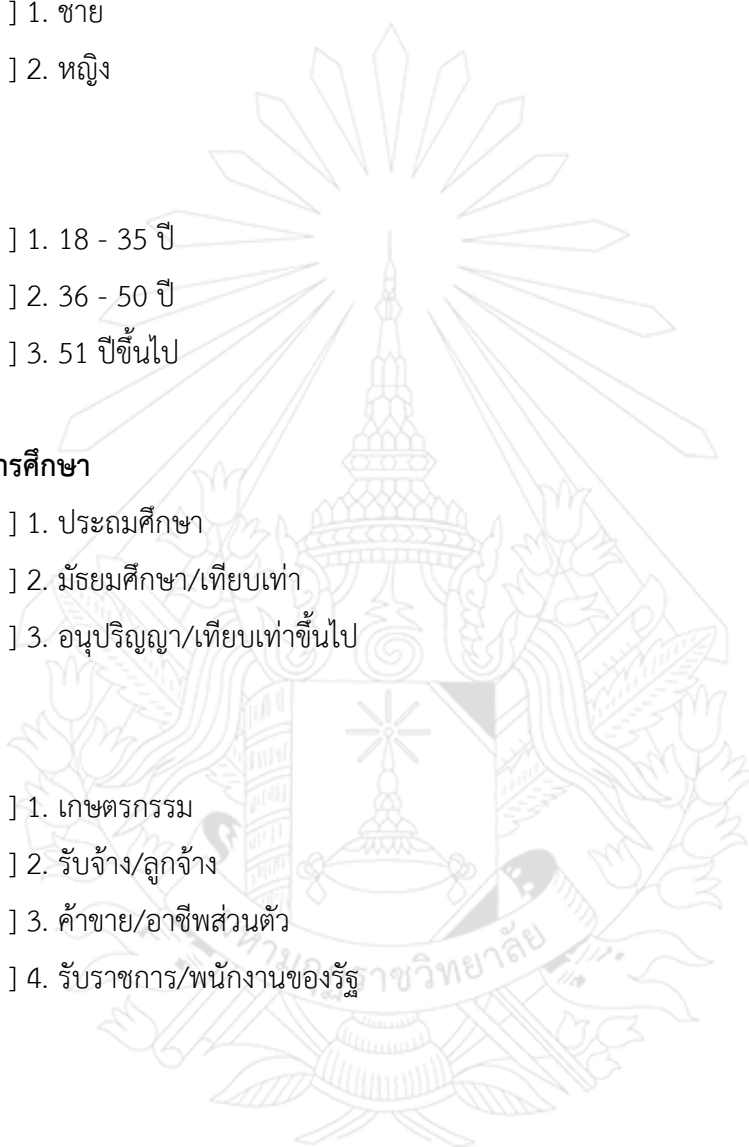
- [ ] 1. 18 - 35 ปี
- [ ] 2. 36 - 50 ปี
- [ ] 3. 51 ปีขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา

- [ ] 1. ประถมศึกษา
- [ ] 2. มัธยมศึกษา/เทียบเท่า
- [ ] 3. อนุปริญญา/เทียบเท่าขึ้นไป

4) อาชีพ

- [ ] 1. เกษตรกรรม
- [ ] 2. รับจ้าง/ลูกจ้าง
- [ ] 3. ค้าขาย/อาชีพส่วนตัว
- [ ] 4. รับราชการ/พนักงานของรัฐ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อ ที่ตรงกับที่ท่านได้รับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และให้ตอบครบทุกข้อ

ตัวอย่าง

ข้อที่	ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	ท่านมีความพึงพอใจในข้อต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด					
	ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ					
1.	เป็นผู้มีความรับผิดชอบ	/				
2.	เป็นผู้กล้าตัดสินใจ		/			

อธิบาย

ตัวอย่างข้อ 1 แสดงว่าใน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ท่านมีความพึงพอใจต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด

ตัวอย่างข้อ 2 แสดงว่าใน ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ท่านมีความพึงพอใจต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้กล้าตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก

ข้อ	ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ						
1.	เป็นผู้มีความรับผิดชอบ					
2.	เป็นผู้กล้าตัดสินใจ					
3.	เป็นผู้สั่งการชัดเจนไม่คลุมเครือ					
4.	เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นักคิดและนัก ประยุกต์ที่ดี					
5.	เป็นผู้วางตัวเป็นกลาง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก					
6.	เป็นผู้มีวิจรรย์ญาณในการทำงานที่นอกเหนือ อำนาจหน้าที่					
7.	เป็นผู้นำในการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาได้					
8.	เป็นผู้กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหา ได้ทันที่					
9.	สามารถโน้มน้าวประชาชนให้ทำงานและสร้าง ความสามัคคีให้เกิดในกลุ่มและในหมู่บ้าน					
ด้านการบริการประชาชน						
1.	การอำนวยความสะดวกทางกฎหมาย					
2.	อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ยื่นขอทำ เรื่องต่าง ๆ					
3.	ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้ มาติดต่อยื่นขอในเรื่องต่างๆ					
4.	การจัดตั้งคณะกรรมการคอยให้ความช่วยเหลือใน กิจกรรมต่าง ๆ					
5.	ดูแลทุกข์สุขประชาชนเต็มกำลังความสามารถ					
6.	ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน					

ข้อ	ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย						
1.	รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปกติสุข					
2.	ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของชุมชน					
3.	ให้การตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากแหล่งอบายมุข					
4.	ตรวจตราดูแลในหมู่บ้าน/ตำบลให้ปราศจากยาเสพติด					
5.	ให้คำแนะนำ และกล่าวตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย					
6.	จัดชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.)					
7.	การนำข่าวสารทางราชการนำมาชี้แจงให้ประชาชนฟัง					
ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน						
1.	สำรวจความยากจนภายในหมู่บ้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา					
2.	กำหนดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับ ปัญหาของหมู่บ้าน					
3.	จัดทำแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา					
4.	จัดหางบประมาณจากหน่วยงานรัฐ เพื่อนำมาส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกร					

ข้อ	ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
5.	จัดตั้งกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาความยากจน					
6.	นำแนวคิดตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

เพื่อให้บทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขอความกรุณาเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มทั้งสี่ด้าน

1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

2) ด้านการบริการประชาชน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

4) ด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจน

ข้อเสนอแนะ.....

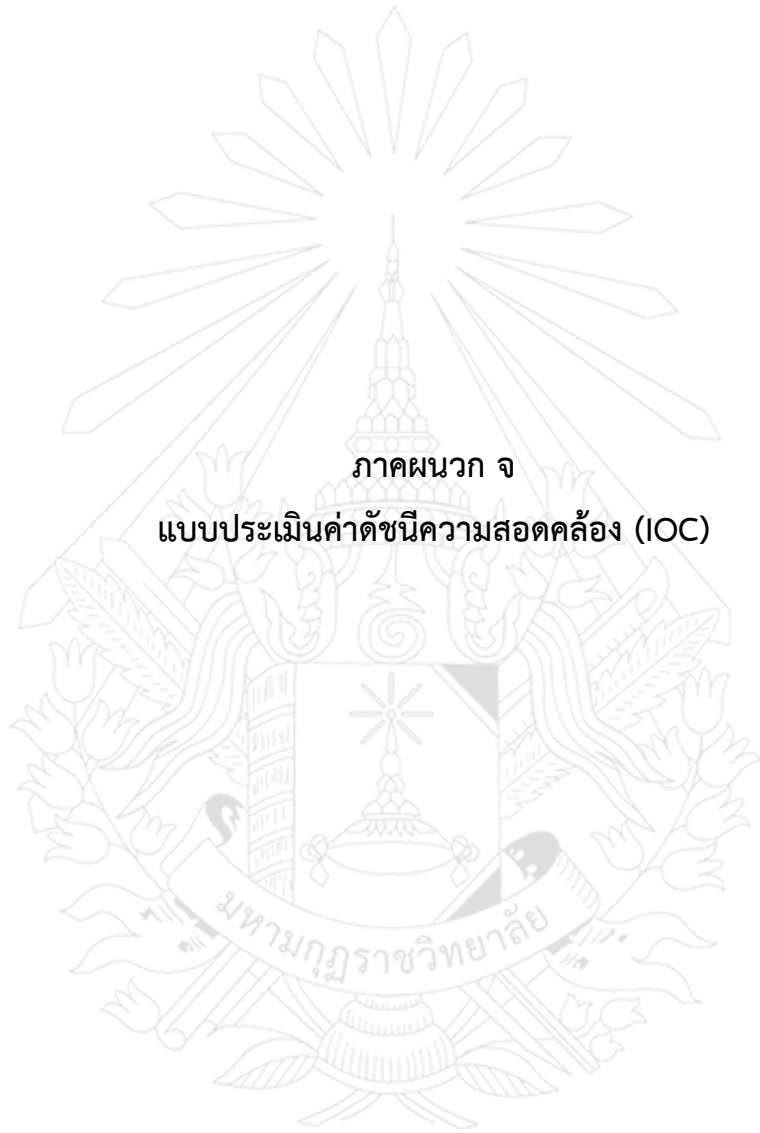

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหนองพอก
จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมของคะแนน ($\sum x$)	$IOC = \frac{\sum x}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ						
1	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
2) ด้านการบริการประชาชน						นำไปใช้ได้
1	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย						
1	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมของคะแนน ($\sum X$)	$IOC = \frac{\sum x}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
7	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4) ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน						
1	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	นำไปใช้ได้

วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC) IOC โดยมีเกณฑ์ ในการประเมิน ตามสูตร

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับนิยาม/จุดประสงค์
$\sum X$	แทน	ผลรวมคะแนนประเมินของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
ให้คะแนน +1	แทน	แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้สอดคล้องกับนิยาม/จุดประสงค์
ให้คะแนน 0	แทน	ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้สอดคล้องกับนิยาม/จุดประสงค์
ให้คะแนน -1	แทน	แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ไม่สอดคล้องกับนิยาม/จุดประสงค์

จากข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 28 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 28 ข้อ ซึ่งใช้ได้ทั้งหมด

ภาคผนวก ฉ

คำอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

Independent Samples Test

รายชื่อ	ค่าอำนาจจำแนก
ข้อที่1	7.124
ข้อที่2	5.716
ข้อที่3	5.412
ข้อที่4	6.475
ข้อที่5	9.000
ข้อที่6	11.000
ข้อที่7	6.717
ข้อที่8	6.712
ข้อที่9	2.735
ข้อที่10	6.411
ข้อที่11	6.114
ข้อที่12	6.794
ข้อที่13	6.414
ข้อที่14	6.415
ข้อที่15	5.672
ข้อที่16	6.012
ข้อที่17	6.702
ข้อที่18	6.128
ข้อที่19	6.712
ข้อที่20	5.410
ข้อที่21	5.474
ข้อที่22	9.000

Independent Samples Test

รายชื่อ	ค่าอำนาจจำแนก
ข้อที่23	6.123
ข้อที่24	6.712
ข้อที่25	6.415
ข้อที่26	5.672
ข้อที่27	6.012
ข้อที่28	6.702

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

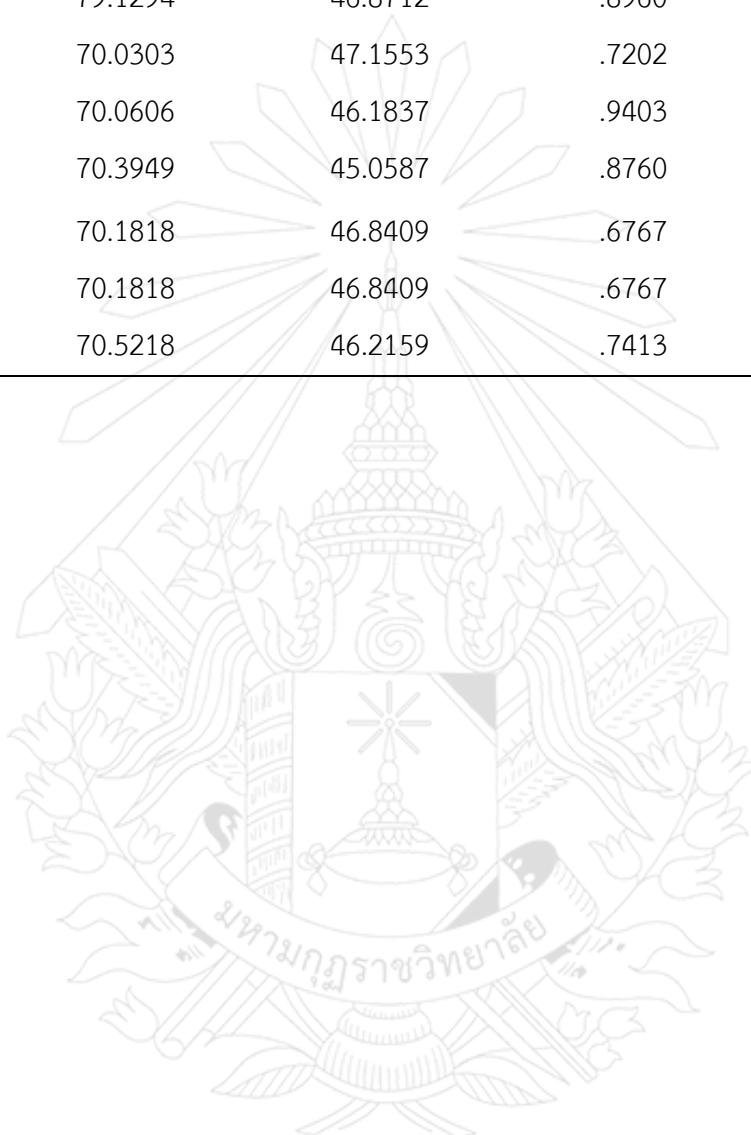
***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients   N of Cases = 30   N of Items =28   Alpha = .9423

ข้อที่	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ข้อที่1	80.1203	50.1453	.8102	.9410
ข้อที่2	80.0606	52.1837	.9403	.9411
ข้อที่3	80.1515	52.5076	.8411	.9414
ข้อที่4	80.0909	50.1477	.8332	.9410
ข้อที่5	79.8788	48.6723	.6769	.9416
ข้อที่6	70.0000	48.4375	.7539	.9417
ข้อที่7	79.8485	48.2576	.6830	.9426
ข้อที่8	79.9494	45.8712	.8960	.9419
ข้อที่9	70.1233	47.2917	.8506	.9414
ข้อที่10	70.5431	46.1042	.8466	.9412
ข้อที่11	70.3949	45.0587	.8760	.9429
ข้อที่12	70.1818	46.8409	.6767	.9424
ข้อที่13	70.6727	46.6420	.8943	.9426
ข้อที่14	70.5424	46.3144	.6764	.9425
ข้อที่15	70.5818	47.2159	.7513	.9419
ข้อที่16	79.6091	46.3977	.6978	.9413
ข้อที่17	79.6091	45.5852	.7407	.9410
ข้อที่18	70.5909	47.1477	.7332	.9410
ข้อที่19	79.5788	46.6723	.6769	.9426
ข้อที่20	70.1230	45.4375	.7539	.9417

ข้อที่	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ข้อที่21	79.1485	47.2576	.9430	.9416
ข้อที่22	79.1294	46.8712	.8960	.9419
ข้อที่23	70.0303	47.1553	.7202	.9413
ข้อที่24	70.0606	46.1837	.9403	.9417
ข้อที่25	70.3949	45.0587	.8760	.9429
ข้อที่26	70.1818	46.8409	.6767	.9424
ข้อที่27	70.1818	46.8409	.6767	.9424
ข้อที่28	70.5218	46.2159	.7413	.9411

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล : นายอภิรักษ์ ศิลพันธ์
- วัน เดือน ปี เกิด : 1 กรกฎาคม 2530
- สถานที่เกิด : ตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 26 หมู่ 7 บ้านโนนราษี ตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
- ประวัติการศึกษา
- พ.ศ. 2549 : มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2551 : คบ.บ.(บริหารธุรกิจบัณฑิต) สาขาอุตสาหกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. 2553 : ร.บ.(รัฐศาสตรบัณฑิต) สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สถานที่ทำงาน :
- ตำแหน่ง และประวัติการทำงาน
- พ.ศ.2555 : ปลัดอำเภอกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
- พ.ศ.2556 : ปลัดอำเภอแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม
- พ.ศ.2557 : ปลัดอำเภอหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด